

UiT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Institutt for arkeologi og sosialantropologi

«Jeg må bare svare»

En studie av smarttelefonbruk og sosialitet.

—

Therese Grøttumsbråten

Masteroppgave i sosialantropologi - Mai 2015

(Illustrasjon: Tara Moore/Getty Images)

Sammendrag.

Denne oppgaven er resultatet på et fire måneders langt feltarbeid utført våren 2014. Store deler av feltarbeidet ble gjort i Oslo, og delvis i Tromsø, da jeg ønsket å utforske et aktuelt og hverdagslig tema i eget samfunn.

Temaet for oppgaven er smarttelefonbruk i samhandlingskontekster og jeg har ønsket å undersøke hvilken rolle denne nye kommunikasjonsteknologien spiller for samhandlingen som utspilles ansikt-til-ansikt. Samtidig har jeg, ut ifra det empiriske materialet, undersøkt hvorvidt vi i dag har å gjøre med en *ny sosial form*. En sosialitet som utspiller seg i det digitale rommet gjennom smarttelefonbruk og gjennom digitale og sosiale medier.

Inspirasjonen til dette prosjektet er hentet fra Lauriston Sharp sitt arbeid hos Yir Yoront-gruppen i Australia. Sharp sitt arbeid er en god illustrasjon på hvordan ny teknologi og modernisering kan ha ført til en ny samfunnsstruktur og endringer i det sosiale liv. Illustrasjonen om Yir Yorontene har på denne måten blitt «ryggmargen» til dette prosjektet da jeg har utforsket hvordan smarttelefonen har blitt en integrert og hverdagsliggjort del av et vestlig samfunn – i dette tilfellet mitt eget.

Gjennom debatter i media, og fra observasjon til informantutsagn, skal jeg redegjøre for dagens «problematikker» knyttet til smarttelefonbruk og det sosiale liv. Hva ligger i dag i utsagnet om at vi angivelig har blitt «usosiale»? Og hvilken rolle spiller smarttelefonen i den samhandlingen som utspiller seg ansikt-til-ansikt? Og – hvorvidt kan vi snakke om en *digital* sosialitet på lik linje som en mer konvensjonell sosialitetsform? Gjennom denne oppgaven skal jeg forsøke å besvare disse spørsmålene. Jeg skal henviser til teorier som redegjør for endring og modernitet, samt tilnærminger som har å gjøre med normer og forventninger til ulike samhandlingskontekster.

Dette er en oppgave som søker å belyse et hverdagslig fenomen, som i de fleste tilfeller kan bli tatt for gitt, og som har en stor betydning for veldig mange mennesker – på godt og vondt.

Takk.

Etter en lang prosess har dagen kommet for å si seg ferdig. Tiden har båret med seg mange følelser – både gode og mindre hyggelige. I en tid som dette er derfor godt å ha et godt «støtteapparat» rundt seg og i den forbindelse er det mange jeg ønsker å takke.

Min første, og største, takk går til min kjære veileder Jorun Bræck Ramstad. Jorun har vært min største støttespiller og jeg kunne ikke hatt en mer inspirerende og engasjert person ved min side under denne prosessen. Både faglig og for en trøst og oppmuntring ellers i hverdagen.

Tusen takk til alle mine informanter. En særlig takk til de fra Barnevakten, Bruk-Hue og Medietilsynet som lot meg ta del på deres arrangementer og som har gitt meg stor innsikt og gode innspill. Alle mine informanter har kommet med nyttige bidrag som har vært avgjørende for utførelsen av dette prosjektet og den ferdigstilte oppgaven, så takk for at dere tok dere tid.

Jeg vil også takke mine flotte og dyktige medstudenter som har bidratt med gode innspill, hyggelig selskap i Breiviklia og bare det å ha noen som forstår ens frustrasjon. Måtte alt gå deres vei!

En stor takk ønsker jeg til slutt å gi til mine gode venner og familie som aldri har mistet troen og som har vært en konstant støtte. Takk til dere som har tatt dere tid til å lese igjennom oppgaven underveis. Jeg kunne ikke bedt om bedre støtte og en større heiagjeng enn alle dere som har stilt opp når man trenger det mest.

Tusen takk!

Tromsø, 15 mai 2015
Therese Grøttumsbråten

Til *Frida*.

Innhold

1 Innledning	1
Problemstilling og valg av tema	2
Teoretiske betraktninger	4
Oppgavens struktur	8
2 Studie- og forskningsfelt	9
Fremveksten av kommunikasjonsteknologi	9
Smarttelefonen	12
Smarttelefonens hverdagsliggjøring	14
En forlengelse av mennesket?	18
Debatt 1: «Generasjon venneløs»	20
Debatt 2: «Avhengighet»	21
Debatt 3: «Relasjonsutvikler»	22
3 Metode	25
Feltarbeid i eget samfunn	26
Når feltet er «allestedsnærværende»	28
Metodiske betraktninger	31
Observasjon	32
Samtale	34
Gruppesamtale.....	35
Ethiske betraktninger.....	36
4 Endring og sosialitet.....	39
Modernitet og sosial endring	43
Smarttelefonen som ståløksen	46
Sosialt drama og digital folkeskikk	48
Det (u)sosiale mennesket?	52
Smarttelefoner og sosialitet.....	55
<i>Eksempel A</i>	58
<i>Eksempel B</i>	59
«Likes» og sosialt nettverk.....	61
Vennskap og en «virtuell virkelighet»	64
Kommunikasjon og språk.....	68

«Chatting» og sikkerhet.....	71
«Digital mobbing» og ansvar.....	75
Et nytt samfunn?	79
5 Det «digitale samfunn» - en konklusjon.....	85
Referanser	91

1 Innledning

“... We know little about how they come into being and tend to disregard their importance in shaping who we are and imagine ourselves to be, even though it is becoming clear that new materials frame everyday practice more subtly than law, cosmology and religion.”
(Long & Moore 2013:177)

Smarttelefonen er en type teknologi som veldig mange er stolte eiere av, og som de fleste har med seg til enhver tid. Den er ikke bare en *mobil* telefon som du kan ringe med, den har også alle andre funksjoner som gjør at hverdagen kan føles mer oversiktlig og strukturert. Den kan inneholde en musikkspiller, epost, trenings- og kostholdsplanleggere, bussruter, nettbank og alle relasjoner via de sosiale mediene¹, noe som gjør at alt er samlet i en liten maskin. I media, og i annen forskning som har blitt gjort, diskuteres det ikke bare hvorvidt vi har blitt «avhengige» av denne smarttelefonen, men også om vi i stor grad har blitt «usosiale»², noe som var mitt hovedfokus da jeg skulle gjøre et fire måneders langt feltarbeid i Oslo, våren 2014.

Du våkner opp om morgenen av alarmfunksjonen på telefonen. Videre tar du kanskje med telefonen inn på badet hvor du allerede her starter arbeidsdagen ved å sjekke mailen. Er du avhengig av kollektivtransport til jobb eller skole åpner du NSB-appen³ hvor du sjekker når toget går inn til Oslo S, før du i samme slengen kjøper en enkeltbillett til ca. 50,-. På toget leser du kanskje dagens nyheter på telefonen, samtidig som du hører på musikk i bakgrunnen – for denne telefonen både vet og kan så å si alt. Du setter deg på toget og holder på med telefonen, og registrer ikke alle de andre menneskene som sitter rundt deg, som kanskje holder på med akkurat det samme. Vi er «oppslukte» i denne lille dingsen som på mange måter kan synes å oppta mye av vår oppmerksomhet, og noen vil nok påstå at vi ikke får med oss det sosiale liv som omgir oss. Vi går med nakken konstant bøyd mot smarttelefonen og det har gått så langt at man i dag har fått et nytt folkehelseproblem – «mobilnakke»⁴. Vi bruker utallige timer på telefonen – enten det er på jobb eller privat - og for noen vil også

---

¹ Sosiale medier er nettbaserte tjenester hvor brukere kan legge ut og dele innhold som bilder og innlegg.
https://snl.no/Sosiale_medier

² Oppgaven velger å benytte meg av «usosial» kontra «asosial» hvor det førstnevnte i større grad går ut på at man for en kortere periode trekker seg ut av sosiale situasjoner og at man til tider er mindre omgjengelig, hvor den sistnevnte er mer rettet mot en manglende evne eller lyst til å omgås andre eller samfunnet (Kilde: språkrådet).

³ «App» er en forkortelse for applikasjon som kan lastes ned til en digitale enhet gjennom for eksempel iPhone's «app-store» som tilbyr alle mulige applikasjoner (Goggin 2011:146).

⁴ <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Mobilnakke-tar-knekken-pa-oss-7684887.html>

skillet mellom jobb- og privatliv være visket ut fordi telefonen er med oss til enhver tid, og vi er *alltid tilgjengelige*. Har denne tilgjengeligheten blitt en ny sosial norm?

Da jeg startet på mitt feltarbeid i mars 2014 var dette et relativt nytt studiefelt og det ble stadig skrevet om de ulike konsekvensene smarttelefonen medførte, med et stadig voksende fokus på det usosiale aspektet⁵. I media har det vært ulike oppslag om hvordan «barn hadde det bedre før i tiden», og hvordan vi i dag ikke legger merke til det sosiale liv rundt oss⁶. På hvilken måte var tiden før smarttelefonen bedre enn den er i dag? Er det her snakk om at vi tidligere var mer aktive og at vi måtte aktiviseres på andre måter? Et barn født på 2000-tallet kan trolig ikke se for seg et liv uten teknologien og hvor en som er født tidlig på 80-tallet ser dette fra et annet ståsted. Om noen hadde spurt en «digitalt innfødt» om han eller hun tror de ville hatt det bedre før så er ikke det sikkert. Vi har generasjoner, den jeg referer til som den «digitalt innfødte», som er født inn i den digitale tidsalder hvor vi på den andre siden har generasjoner som har måttet tilpasse smarttelefonen, og annen teknologi, inn i hverdagen. De har med andre ord ikke fått teknologien inn med morsmelken.

Problemstilling og valg av tema

Før jeg begynte med prosjektet la jeg ofte merke til hvordan smarttelefonen som regel fikk, og fremdeles får, en forrang i interaksjon med andre. Enten det var min egen telefon eller noen andres hvor det tikkete inn meldinger, varsler og anrop. Jeg fattet raskt interesse for dette fenomenet og var nysgjerrig på andre aktører sitt forhold til sin telefon, enten de eide en smarttelefon eller ikke. Jeg ble selv veldig opptatt av og opphengt i min egen bruk, og da jeg først begynte med prosjektutformingen hadde dette temaet så vidt nådd media – med andre ord så var konsekvensene av smarttelefonen ikke enda godt belyst. Jeg begynte så smått å legge merke til bruk og hvor mye smarttelefonen faktisk tok del i samhandlingskontekster, enten det var på kafeer, uteplasser i form av diskotek, eller generelt bare i gatene. Min egen bruk ble mitt utgangspunkt for prosjektet hvor dette var av stor interesse, ikke bare for meg selv, men for folk flest. Det var, og fremdeles er, aktuelt og hverdagslig.

Ved prosjektets start var min problemstilling «hvordan smarttelefonen påvirker sosial samhandling?», hvor jeg videre ønsket å se hva som karakteriserte sosialitet der smarttelefonen var deltagende. Min hypotese, som også ble bekreftet gjennom observasjoner i kontekster som på holdeplasser, på buss/tog, kafeer, og selv gående i gater, var at

---

⁵ <http://www.nrk.no/kultur/usosial-mobilitting-fatt-eget-navn-1.11660648>

⁶ <http://www.nrk.no/livsstil/hadde-barna-det-bedre-for-i-tiden-1.11896628>

smarttelefonen absolutt tar en stor del i det sosiale liv hvor flere jeg passerte stod eller gikk med sine smarttelefoner i hånden. Jeg har opplevd, både under feltarbeidet som i tiden før og etter, at det ikke var uvanlig å «gå på» folk da mye av fokuset, og kanskje *for* mye fokus, lå i det som skjedde på smarttelefonen. Etterhvert begynte jeg å legge merke til hvordan det i flere situasjoner, enten på bussen eller i andre samhandlingskontekster, ble kommunisert *rundt* smarttelefonene. For eksempel ved at noen, i sosiale lag, ønsket å legge ut et bilde i sosiale medier, og at bildet måtte godkjennes av alle før det las ut, noe som da kunne føre til diskusjoner da ikke alle var fornøyde med hvordan de så ut. Dette var blant annet noe som var med på å bli et vendepunkt under feltarbeidet. Jeg begynte å registrere flere tilfeller der smarttelefonen ble som et sentrum for sosialiteten som foregikk ansikt-til-ansikt, hvor dette videre åpnet opp for et helt nytt spørsmål om - *hvorvidt vi har å gjøre med en ny form for sosialitet*. Spørsmålene som knyttet seg til denne nye problemstillingen var hvorvidt vi kan snakke om en digital sosialitet på lik linje med den som utspiller seg i det fysiske rom, og hva det er som karakteriserer denne formen for sosialitet – som inkluderer noe ikke-menneskelig?

Vi kommuniserer over nettet, gjennom de nye digitale og sosiale mediene, og det eksisterer et nytt samfunn som foregår digitalt. Måten man kommuniserer på, tegn og symboler vil mulig ha en helt annen betydning i den digitale verden kontra den reelle, og for mange vil det muligens være enklere og/eller tryggere å «leve» digitalt, på samme tid som det kan virke «farligere» - hvor det digitale samfunnet bærer med seg et helt nytt språk som man må lære å beherske.

Det å snakke om nye medier, med hovedvekt på smarttelefonen, som en ny sosialitetsform er noe jeg skal drøfte videre i oppgaven. Et eksempel som er med på å illustrere dette er Vetle på 14 år som lette etter nye venner og bekjentskaper via det sosiale mediet, Facebook⁷, etter at han i lang tid følte seg alene både på skolen og i fritiden⁸. Vetle kom ofte hjem fra skolen alene. Han satte seg på rommet og spilte TV-spill online for å ha kontakt med andre mennesker, men hvor han én dag fortalte sin mor at han følte seg ensom. I forbindelse med dette opprettet moren til Vetle en «Vennegruppe for ungdom» på Facebook. Responsen var enorm. Innen kort tid hadde gruppen fått godt over 600 medlemmer, hvor også Vetle stadig ble kontaktet av andre som enten syntes synd på han eller som delte samme

---

⁷ Facebook er et sosialt nettverkssamfunn hvor brukere kan opprette egne profiler, hvor de har muligheten til å legge ut, dele og holde seg oppdatert/kommunisere med sine kontakter eller «venner». Det er også mulig for brukerne å opprette egne grupper og lage arrangementer, enten offentlige eller private (Joinson 2008:1027).

⁸ <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/oppvekst/vetle-14-jakter-venner-paa-Facebook/a/23315603/>

erfaringer⁹. Hensikten med denne gruppen var ikke bare å knytte relasjoner over nettet, men det ble også avtalt møtepunkter for og treffes *utenfor* det digitale.

Det jeg ønsker å vise til med dette eksempelet er hvordan digitale medier kan bli brukt som et verktøy for relasjonsbygging og kommunikasjon, enten de føler seg alene eller kun ønsker å bygge et større nettverk, og at nytten av dette hverdagslige verktøyet vil være stor, og ikke minst trygg, for mange. Eksempelet med Vetle er et viktig utgangspunkt videre i oppgaven hvor jeg nettopp skal drøfte denne sosialitetsformen og hvorvidt man kan snakke om en digital sosialitet på lik linje som den som utspilles i den faktiske verden.

Som jeg skal drøfte senere i oppgaven gjør ikke smarttelefonen oss nødvendigvis mer «usosiale» i den forstand at man ikke lenger er sammen eller samhandler fysisk. Som flere av mine yngre informanter fortalte, så var de selv svært bevisste på sin smarttelefonbruk. Det var «normer» for hvor og når man ikke skulle bruke den, og de følte samtidig at de hadde et stort behov for å omgås fysisk og ikke bare digitalt. Smarttelefonen tar uten tvil mye av vår tid, og den har absolutt endret mye ved det sosiale livet vi lever, men det er vanskelig å komme seg unna utvikling uten at dette vil føre med seg en eller annen form for endring og «panikk». Spørsmålet blir også om det er mulig å unngå et samliv med smarttelefonen dersom man ellers vil være en del av samfunnet slik det tar form – særlig når store deler av kommunikasjonen i dag foregår digitalt.

Teoretiske betraktninger

Lauriston Sharp viser i sin artikkel «Steel-Axes for Stone-Age Australians» (1952) hvordan gjenstander fra vesten, som i dette tilfellet en ståløks, ble forsøkt integrert hos Yir Yoront-folket i Australia, noe som resulterte i store konsekvenser for deres struktur og roller i samfunnet. Denne illustrasjonen har vært mye av min egen inspirasjon for prosjektet, hvor teknologiske nyvinninger, som smarttelefonen, kan ha kommet til å skape endringer i vårt eget samfunn, særlig med fokus på det relasjonelle.

Med «sosial endring» mener jeg hvordan for eksempel et objekt/gjenstand, eller en hendelse, er med på å skape en form for endring i det sosiale liv, eller i samfunnet for øvrig. For å senere trekke en parallell har jeg valgt å illustrere eksempelet fra Lauriston Sharp sitt arbeid gjort hos Yir Yoront-folket.

---

⁹ <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/foreldre-og-barn/vetle-14-var-ensom-naa-rekker-han-knapt-besvare-alle-venneforspoerslene/a/23317596/>

Yir Yoront-gruppen, som er bosatt på vestkysten av Cape York Peninsula, hadde opprinnelig en kultur fra steinalderen hvor de livnærte seg gjennom jakt og fiske og gjennom innhøsting av grønnsaker. Blant deres viktigste redskaper var den såkalte steinøkse, som også var et sentralt aspekt ved deres økonomi. Mot slutten av det 19-århundret begynte metallredskaper og andre Europeiske gjenstander å florere rundt i territoriet blant Yir Yorontene, hvor ståløkse var den mest verdifulle og aksepterte gjenstanden for gruppen (Sharp 1952:181).

Produksjonen av steinøkse var avhengig av noen vesentlige teknologiske ferdigheter. Først og fremst måtte man vite *hvor* man skulle finne de ulike naturlige ressursene fra ulike områder og de måtte deretter bli riktig behandlet og konstruert. Øksen kunne bli brukt av menn så vel som kvinner og den ble brukt i de fleste gjøremål som å kutte ved, innhøsting av frukt og grønnsaker, og ved jakt og fiske. Steinøkse var ikke bare et redskap for å overleve men den var også et viktig moment i mellommenneskelige relasjoner. Mennene var avhengige av mannlige bytterelasjoner for å få tilgang til steinhodet til øksen, hvor det ikke var mulig å få tilgang til dette alle steder. Som Sharp skriver så var disse bytterelasjonene, som gikk utover individets personlige relasjoner innad i gruppen en tilhørte, assosiert med spyd og økser, som videre var to av de viktigste redskapene blant menn. Steinøkse ble på mange måter med på å opprettholde relasjoner og roller blant Yir Yorontene hvor bruken av øksen var med på å generalisere og standardisere kjønns-, alders- og slektskapsroller (1952:185-186).

Hensikten med denne illustrasjonen er å vise til hvilke endringer ståløkse medførte for Yir Yorontene og hvordan dette var med på å endre både strukturen og det sosiale aspektet i samfunnet. For det første førte ståløkse til en endring ved at man ikke lenger var avhengig av de såkalte bytterelasjonene for å få tak i stein til øksen. Når en mann ønsket en ståløks måtte han ta del i misjonærenes festiviteter hvor disse ble delt ut, enten som gaver eller ved å «imponere» misjonærene. En Yir Yoront behøvde med andre ord ikke lenger å ha en bytterelasjon andre steder i samfunnet hvor man nå fikk utdelt øksene fra misjonærene.

I dette samfunnet var det få tilfeller utenfor familien hvor individene samhandlet med flere andre aktører på samme tid, hvor de i større grad var «lokalt» konstruert og forankret. Relasjonene var knyttet til tid og rom, sammenlignet med relasjoner i det mer vestlige og moderne samfunn. Dette endret seg da Yir Yorontene nå i større grad tok del i sammenkomster i regi av misjonærene, som ved utdeling av goder og ståløkser.

For Yir Yorontene kom ståløksen og andre europeiske goder til å symbolisere en ny og ukomfortabel form for sosial organisering. Nå eksisterte det leder-gruppe relasjoner, som tidligere ikke hadde eksistert, samtidig som mange andre sosiale aspekter var under endring.

Et annet trekk ved integreringen av ståløksen var at øksen ikke lenger kun ble forbundet med manndom og maskulinitet. Øksene ble i større grad enn tidligere delt ut til kvinner så vel som til barn, som medførte at kvinner ikke lenger var avhengig av å låne steinøksen av mennene i gruppen. Som Sharp skriver så medførte dette forvirring i kjønns-, alders- og slektskapsrollene hvor avhengighet ikke lenger var et sentralt aspekt og at mangel på under- og overordninger i forhold til hvem som eier øksen ikke lenger var tilstede. Nå kunne hvem som helst besitte denne ståløksen (1952:190). Selv om kjønn ikke er noen faktor i mitt prosjekt kan det allikevel være interessant da eksempelvis mobiltelefonen i tidligere tider var forbundet med middel- og overklassemenn. Dette aspektet skal jeg komme tilbake til i neste kapittel.

Alt nevnt over viser hvordan ny teknologi førte til endringer som svekket verdiene som var innebygd i en avhengighet av naturen, i prestisjen av maskulinitet og alder, og i de ulike slektskapsrollene. Det sentrale momentet i forbindelse med mitt studium av hvordan smarttelefonen påvirker, former og eventuelt skaper en ny form for sosialitet, er hvordan smarttelefonen, og andre digitale medier, har blitt inkorporert og integrert i samfunnet. Hvilken påvirkning disse gjenstandene har hatt for både hverdagslige gjøremål så vel som for det sosiale liv. Eksempelet over er ment som en illustrasjon, og vil også være en gjennomgående rød tråd, på det denne oppgaven dreier seg om. Hvor det i disse diskusjonene vil være vesentlig å ta både modernitet og sosial endring i betraktning.

Jo Helle-Valle skriver hvordan han, da han var på et gjenbesøk i den botswanske delen av Kalahari by i 2012, og ikke hadde vært der på 14 år, oppdaget en liten reklamepamflett under vindusviskeren på hans leide bil. Denne lappen, fra en «Dr. Luke» som var en tradisjonell doktor i byen, viste til at man best kunne kontakte han via et oppgitt mobilnummer som stod på denne reklamepamfletten. Det interessante, og mest relevante, i forbindelse med dette, er hvordan «Dr. Luke» reklamerte for sine tjenester med digitale medier som et *middel* fremfor at praksisen baserte seg *rundt* mediene. Som Helle-Valle skriver så viser dette hvordan det har skjedd en stor utvikling og hvordan «synkroniseringen og koordineringen av handlinger som muliggjøres med billige mobile kommunikasjonsmidler, betyr helt nye måter å forholde seg til hverandre på» (2015:57-58).

Selv om denne illustrasjonen er hentet fra Helle-Valle sitt arbeid i et Afrikansk samfunn er dette en like gyldig beskrivelse av vårt eget samfunn. Mobil kommunikasjon åpner opp for nye muligheter for samhandling og hvordan vi i dag lever i en verden der informasjons- og kommunikasjonsteknologi er en så stor del av det sosiale liv at dette må tas i betraktning. Vi beveger oss i en verden der medier er allestedsværende og som derfor preger all sosialitet (2015:57). Ta eksempelvis denne beskrivelsen fra mitt eget feltarbeid:

Tre jenter sitter sammen i sofaen hjemme hos familien til en av jentene. TV-en står på og alle sitter de med hver sin smarttelefon i hånden spredd ut i sofaen. Innimellom snakkes det om det som skjer på telefonen, enten det er en statusoppdatering eller noen som har lagt ut et bilde i sosiale medier, og innimellom om det som foregår på TV-skjermen. Tidvis er det også helt stille. De er sammen, fysisk, men de er også sammen med andre, digitalt. De snakker sammen, de ser på TV og de sitter med telefonen i hånden. De er på samme tid *sammen, alene* og med *andre*.

Dette er noe veldig mange andre vil kunne kjenne seg igjen i, selv før smarttelefonens utbredelse, hvor man da kanskje heller satt med en Gameboy¹⁰ eller holdt på med andre aktiviteter. For hva vil det egentlig si å være sosial? Er det ulike krav for å være sosial i fysisk samhandling? Må man for eksempel prate sammen, eller holder det at man er i samme fysiske rom uten å kommunisere? Og hvilken rolle spiller ny informasjons- og kommunikasjonsteknologi i det sosiale liv? I tråd med dette, og med Helle-Valle, skriver Nicholas J. Long og Henrietta Moore om sosialitetsbegrepets ulike tilnærminger. I hver av publikasjonene som står skrevet i boken *Sociality – New Directions* (2013) omtales konseptet sosialitet med henvisning til hvordan dette stadig går i nye retninger, hvor man må ta nye innovasjoner og teknologisk utvikling i betraktning. Som de også skriver innledningsvis så må man, for å snakke om sosialitetsteorier, kunne ta for seg alle de ulike formene som kan bli ansett å være sosialitetsformer – enten det baserer seg på det menneskelige, umenneskelige og ikke-menneskelige (2013:1-3). De aspektene nevnt henger i stor grad sammen med modernitet som vil være en sentral del i kapittel 4 hvor jeg skal gå nærmere inn på Anthony Giddens sin tilnærming til modernitet og endring. I tråd med det akkurat nevnt vil det også være vesentlig å ta for seg hvordan, med sosial endring og utvikling, man har å gjøre med nye normer og forventninger relatert til bruk av nye medier, og hvordan man gjennom rammer for

---

¹⁰ En håndholdt spillkonsoll

handling og nye situasjonsdefinisjoner kan komme til å utfordre, forme og skape nye normer og muligheter for bruk – gjennom eksempelvis domestisering og hverdagsliggjøring av ny teknologi.

Oppgavens struktur

I denne oppgaven skal jeg først redegjøre for mitt studie- og forskningsfelt, for å plassere mitt prosjekt i en større kontekst. Dette kapittelet er ment for å gi leseren en pekepinn på sentrale tematikker og debatter knyttet til smarttelefonbruk og samfunn. Jeg skal vise hvordan smarttelefonen på mange måter kan bli ansett som en «forlengelse av selvet» og hvordan dette kan ha en påvirkning på hvordan, særlig da ny kommunikasjonsteknologi, blir hverdagsliggjort og en så integrert del av samfunnet. I kapittelet som følger skal jeg ta fatt på metodiske betraktninger, der jeg skal drøfte de ulike metodene jeg har benyttet for å få tilgang til ulike typer data. Hver av metodene har brakt med seg muligheter så vel som begrensninger og dette er en sentral del av dette kapittelet, så vel som min egen posisjon i et «allestedsnærværende» felt og ikke minst problematikker rundt det å gjøre feltarbeid «hjemme». I kapittel 4, der jeg skal analysere egen empiri, skal jeg presentere de ulike teoriene jeg mener har vært viktige, og ikke minst nyttige, i å støtte opp under det empiriske materialet som jeg har innhentet under feltarbeidet. På den ene siden vil smarttelefonen bli belyst som et sentrum for samhandlingen som utspiller seg ansikt-til-ansikt, og på den andre siden skal jeg drøfte ideen om hvorvidt vi i dag har å gjøre med en sosialitet som utspilles i det digitale – som en ny form for sosialitet. Avslutningsvis kommer jeg til å ta for meg denne nye sosialiteten i det jeg omtaler som det «digitale samfunn».

2 Studie- og forskningsfelt

«Mobiltelefonen har gått fra å være veldig stor og brukes av få, til å bli liten og brukes av mange. På relativt kort tid, historisk sett, har mobilen endret samfunnet vårt og hvordan vi kommuniserer med hverandre.»¹¹

Som nevnt innledningsvis omhandler denne oppgaven hvordan nye digitale medier er med på å påvirke og mulig forme det mange vil anse som en konvensjonell form for sosialitet. I det legger jeg måten man samhandler på og hvor samhandling utspiller seg i det fysiske rom. I og med at mitt hovedfokus ligger i smarttelefonen som et verktøy for samhandling, skal jeg i dette kapitlet vise til 1) en kort redegjørelse av kommunikasjonsteknologiske utviklingen, 2) redegjøre for hva en såkalt smarttelefon er, og se hva som gjør nettopp denne kommunikasjonsteknologien så unik, og 3) vise til noen debatter fra media som belyser noen av «baksidene» til denne nye kommunikasjonsteknologien så vel som muligheter den gir oss brukere. Debattene jeg skal trekke frem er ment for å plassere mitt prosjekt i en kontekst for analysen som kommer videre i oppgaven.

Fremveksten av kommunikasjonsteknologi

En form for moralsk panikk (moral panic) er en vanlig reaksjon på nye kommunikasjonsformer. Internett bar med seg frykt for at aktører skulle trekke seg ut av samfunnet og det sosiale liv, TV-en skapte en frykt for virkelighetsflukt, og de sosiale mediene utleverer personlig informasjon, det eksisterer såkalte nett-troll, og chatting kan være «farlig» (Valenzuela, Park & Kee 2009:875). På samme måte har smarttelefonen utløst utallige debatter om konsekvenser og «nye problemer» som vi i dag må ta stilling til.

Fra den første kommunikasjonsteknologien ble introdusert i andre halvdel av det 19. århundret, har den i tiden etter dette blitt en stor del av menneskers liv hvor den har introdusert nye muligheter for kommunikasjon. Fra midten av det 20. århundret ble fasttelefonen et godt etablert redskap for å kommunisere med venner og familie og hvor denne typen kommunikasjonsteknologi, ved starten av det 21. århundret, kom i skyggen av en ny innovasjon: den *mobile* telefon (Goggin 2006).

---

¹¹ http://www.online.no/teknologi/mobiltelefonens_utvikling.jsp

Telegrafen, som ble introdusert i det 19. århundret, var etablert som en sentral kommunikasjonsformidler, og som anses å være forløperen til mobiltelefonen. Verdens første telegraflinje ble åpnet i USA i 1848 og i Norge startet Den Norske Statstelegraf sin virksomhet i 1855 med en linje mellom Oslo og Drammen¹². Og som smarttelefonen i dag, førte den også med seg implikasjoner for samfunnet, både relatert til den romlige organiseringen i samfunnet så vel som hvordan nyheter, underholdning og informasjon ble sirkulert og formidlet (Goggin 2006:19).

Den første telefonen som ble introdusert, i 1877 av Alexander Graham Bell, gjorde at lyd kunne sirkulere gjennom ledninger hvor aktører kunne snakke med hverandre og den var i utgangspunktet introdusert som et verktøy for businessmenn. I motsetning til telegrafen ble telefonene installert hjemme, på kontorer og de var koblet sammen av linjer opp mot telefonsystemer og det var først i 1954 at arbeidet med å automatisere oppkoblingen av samtaler mellom større avstander ble påbegynt (Goggin 2006:20; Pantzar 1997; Store Norske Leksikon¹³). Det var mange og store endringer som skjedde på noen århundrer. Goggin skriver eksempelvis hvordan kommunikative og kulturelle praksiser og normer ble opprettet, og hvordan stemmekommunikasjon (voice communication), fra større avstander, ble en så integrert og viktig del av det hverdagslige liv. Dette viser samtidig hvordan utformingen av en teknologi også er med på å forme samfunnet (Goggin 2006:21; Bijker & Law 1992).

For å illustrere hvordan telefon-teknologien tidligere også skapte «hysteri» i samfunnet, som smarttelefonen på mange måter synes å ha gjort i dag, viser Goggin til hvordan utviklingen av den automatiske telefonsvareren, som var et supplement til telefonen, skapte blandede følelser i samfunnet. Mange følte seg «fornærmet» da man ble bedt om å legge igjen en beskjed av en automatisk maskin fremfor å kunne snakke direkte med mottakeren. På den andre siden, skriver Goggin, så tok andre denne utviklingen godt imot da man nå slapp å sitte hjemme eller på kontoret i vente på en beskjed eller i det hele tatt at telefonen skulle ringe. Dette førte med seg at man nå ikke lenger måtte være en «slave» for telefonen. Man kunne lagre beskjeder og ikke minst ignorere innkommende samtaler i og med at man nå kunne la maskinen svare (2006:39). Som dette eksempelet også viser så kan det ikke utelukkes, at det ved enhver teknologisk utvikling, særlig den rettet mot den

---

¹² <https://snl.no/telenett>

¹³ <https://snl.no/telenett>

mellommenneskelige kontakt, kan medføre skepsis og en usikkerhet, slik tilfellet er med både mobil- og smarttelefonen.

Mobiltelefonens bruksmulighet har vært under en enorm utvikling, som da har resultert i en økt interesse og et økende behov for denne nye kommunikasjonsteknologien. Her er det selvsagt viktig å ta utbyggelsen av telenettet i betraktning da dette medførte en større tilgjengelighet for en større populasjon. Med denne utbyggelsen var det ikke bare de store byene som fikk dekning og «nett» og slik ble tilgjengelig for de fleste.

For å belyse veksten i antall mobilbrukere viser Goggin til en spredning av mobiltelefonbruk hvor det i 1995 var ca. 91 million mobiltelefonbrukere, hvor det i 2002 økte opp til 1,158 *billioner* og i 2004 hadde økt til 1,752 *billioner* – i verden (2006:1). Selv utviklingen av «kontantkort» og SMS (short message system) førte med seg en øking i mobilbrukere da det i 1997 kun var et fåtall med ungdommer i Norge som hadde en mobiltelefon. To år senere, etter utviklingen av «kontantkort» og ved oppdagelsen av SMS, førte til at 70% av 16-17-åringer eide en mobiltelefon. Antallet videre steg til 90% i 2001 og i 2005 var vanskelig å finne en ungdom uten (Ling 2008:13).

Utviklingen av mobiltelefonen har spilt en stor og sentral rolle for telekommunikasjon og samfunnsutviklingen og den har derfor også vært vanskeligere for samfunnet å ignorere – trolig større fasttelefonen (Goggin 2006:2). Poenget med dette, og som jeg skal komme tilbake til, er at utviklingen tidligere også brakte med seg endringer i det sosiale liv, og i henhold til normer og forventninger til bruk. Uten å gå i dybden på den generelle utviklingen, har det allikevel være relevant med et lite innblikk i den enorme utviklingen som telefonen, og til mobiltelefon, har hatt opp igjennom tiden. Den har gått fra å være en fasttelefon på størrelse med en melkekartong til å bli en liten og nett *mobil* telefon man enkelt kan frakte med seg i lomma. Den har utviklet seg fra å være et kommunikasjonsapparat som er koblet opp via ledninger og kabler, i den hensikt å videreformidle beskjeder, til å bli et hverdagslig verktøy og på mange måter en «forlengelse av en selv», som mange trolig ikke kan forestille seg et liv uten.

Going Mobile | The evolution of the cellphone

(Illustrasjon: Wall Street Journal¹⁴)

Smarttelefonen

Hva er så en smarttelefon? Og hva skiller en slik smarttelefon fra andre mobiltelefoner? Mobil betyr bevegelig, og som jeg selv husker fra barndommen var det en stor dag da man ikke lenger måtte stå i stuen å prate i fasttelefonen som var koblet til en ledning. Mye har skjedd siden den gang og endringene har kommet hyppig. Fra fasttelefon til mobiltelefon, til fargeskjerm og kamera. Men endringene sluttet ikke med det.

Siden den først kom på markedet i 2007 har Apple's iPhone blitt tatt imot med åpne armer og etterspørselen har ikke stagnert med årene. Goggin (2011:140) skriver at det fascinerende med iPhone er at den har blitt presentert som et «brudd», eller en paradigme, fra den tidligere mobiltelefonen. Den var banebrytende med sitt 3G-nettverk¹⁵ og alle mulighetene som nå åpnet seg for brukeren. Den berømte smarttelefonen som ble hetenes iPhone eksisterte allerede på midten av 90-tallet da dens definisjon var «*internet phone*» (Internettelefon), hvor det med den raskt voksende interessen for Internett ville være hensiktsmessig å utvikle en form for telefoni som virket gjennom nettverk (2011:140). Selv om det skulle ta noen år før relanseringen av mobiltelefonen med samme navn, var Internett det store utgangspunktet. For en smarttelefon uten Internett blir nesten bare en vanlig mobil? Ikke helt, men nesten.

I dag skiller man gjerne, eller hovedsakelig, mellom to typer mobile telefoner (som også kan indikere ulike brukerkategorier): den tradisjonelle mobiltelefonen med begrensede bruksmuligheter og en smarttelefon. Én definisjon på en smarttelefon er at den har et

¹⁴ <http://community.mis.temple.edu/mis3538c2/2012/03/28/presentation-the-evolution-of-cell-phones/>

¹⁵ 3G, som står for «tredje generasjons» mobilnett, viser til både dekning og datahastighet.

«operativsystem som lar en installere og kjøre avanserte programvarer. I tillegg til å kunne ringe og motta samtaler, og sende og motta meldinger, har slike telefoner en kombinasjon av en eller flere funksjoner som avspiller av musikk, foto, video, Internettleser, kart og GPS¹⁶.»¹⁷

Hvor man på de opprinnelige mobiltelefonene kunne sende og motta SMS, ringe og motta samtaler, om man var heldig, ha to-tre spill og fargeskjerm, kan man med en smarttelefon gjøre så å si det meste. Gjennom «app-store» kan du laste ned alle verdens mulige programmer, alt fra sosiale medier til spill til mer interessebaserte programmer som treningsplanleggere og kaloritellere. Alt hva en måtte ønske. Og denne muligheten er selvfølgelig en vesentlig egenskap ved det som klassifiseres som en smarttelefon. Dette gjør at smarttelefonen ikke blir en hvilken som helst telefon – den blir i mange tilfeller personalisert. Den er personlig, fordi den gjøres til noe eget. Den er ikke bare et verktøy og hjelpemiddel for en «organisert» hverdag, den er med å skaper, former og opprettholder relasjoner – ikke bare gjennom SMS og taleanrop, men også gjennom sosiale medier som for mange vil være én av de viktigste aspektene ved denne kommunikasjonsteknologien. Hvor man på de eldre mobiltelefonene revolusjonerende nok kunne opprette og lagre kontakter, kan smarttelefonen knytte dine kontakter opp mot de sosiale mediene som Facebook og LinkedIn, og man kan alltid holde seg oppdatert på hverandres liv – med forutsetningen om at kontaktene også er knyttet til eksempelvis Facebook. Et interessant aspekt i forbindelse med dette er hvor lett det er å lagre og finne kontakter. Noe som har satt i gang diskusjoner om hvorvidt vi ikke lenger husker kontaktinformasjon, som telefonnumre til våre kontakter, like godt som tidligere (Goggin 2006). Tidligere, og som jeg selv husker, lå det mer «jobb» i å skulle ringe noen enn det er med smarttelefonen i dag – noe som gjorde at jo mer man ringte samme person jo lettere husket man telefonnummeret av den grunn at det var lettere å taste inn nummeret manuelt enn å «bla opp» i kontaktlisten – når man først hadde memorert det. Som flere av mine informanter har fortalt så er det telefonnumrene før smarttelefonens tid som de fremdeles kan utenat.

---

¹⁶ GPS (global positioning system) er et navigasjonssystem.

¹⁷ <http://www.elektronikkbransjen.no/Rammebetingelser/Teknologi/Produkter-Mobiltelefon-telekom>

Dette er definitivt en teknologisk nyvinning som for mange har brakt mye glede med seg, samtidig som dens baksider stadig blir diskutert – og særlig da i forbindelse med det mellommenneskelige aspektet i det sosiale liv. Men hvordan blir egentlig de ulike teknologiene integrert? Hva er avgjørende for at en spesifikk teknologi, i denne forbindelse kommunikasjonsteknologi, skal overleve i samfunnet og finne «sin plass»? Bilen gjorde det lettere for mennesket å komme seg fra A til B, TV-apparatet lot mennesket følge med på hendelser rundt om i verden og mobiltelefonen gjorde det mulig å holde kontakt med nære og fjerne relasjoner. Bruksmuligheten, og nytten, av en gitt ting vil nok være vesentlig for integreringen. Miller (2010) skriver eksempelvis, fra hans feltarbeid i Jamaica, hvordan mange mobiltelefonbrukere der sluttet å bruke klokke da mobiltelefonen både kunne vise tiden samtidig som det kunne være en alarm. På denne måten ble både armbandsuret og alarmen erstattet da mobiltelefonen nå hadde disse funksjonene. Men hva med smarttelefonen?

I kontrast til den opprinnelige mobiltelefonen, kan smarttelefonen i større grad anses som et «multifunksjonelt» produkt. Bruksområdene er enorme og som nevnt innledningsvis kan den være med fra den vekker oss om morgenen, gjennom arbeidsdagen og til vi kommer hjem hvor vi må oppdatere oss på hva som har skjedd i resten av verden, noe Internett muliggjør. I den påfølgende delen skal jeg nettopp ta for meg hvorfor smarttelefonen kan ha blitt så innlemmet og hverdagsliggjort som den synes å være, samt hva som gjør denne spesifikke kommunikasjonsteknologi så spesiell kontra andre typer av teknologi.

Smarttelefonens hverdagsliggjøring

Merete Lie og Knut H. Sørensen i «Making Technology Our Own?» stiller innledningsvis spørsmålene «what is the role of technology in human action, and how does human action shape socio-technical relations?» (1996:4). Dette er interessante spørsmål, hvor det vil være vesentlig å se på bruken av smarttelefonen, samt *bruksmuligheter*, for å videre kunne se hvilken rolle den spiller i det sosiale liv, og særlig spørsmål knyttet til sosialitet. Hvordan har smarttelefonen fått en så stor rolle i menneskets liv? Og hva er det som gjør at så mange i dag føler at de ikke kunne levd, og heller ikke sett for seg, et liv uten? Som et svar til det sistnevnte spørsmålet ble det nevnt av en informant, en jente i tenårene, at det at alt er samlet på *ett* sted, alt fra bussbilletter til nettbank til sosiale medier, gjør at man i dag kanskje føler seg «avhengig» av denne smarttelefonen – alt blir så mye «lettere».

For å forstå hvordan noe blir både integrert og hverdagsliggjort kan det være hensiktsmessig å få et lite overblikk på det Ida Aalen (2013), i hennes bok om sosiale medier, referer til som en «domestiseringsprosess» - gjennom fire faser. Den første fasen går ut på *appropriering*, som vil si at aktøren eller brukeren anskaffer og gir teknologien en aksept. Den andre fasen, *objektifisering*, medfører at den spesifikke teknologien får en synlig plass i hverdagen hvor det etableres normer og mønstre for teknologiens bruk. *Inkorporering*, som er den tredje fasen, vil si at teknologien har blitt en del av hverdagslivet og ens rutiner, hvor den fjerde og siste fasen, *konvertering*, omhandler de verdier og den status som brukeren tillegger teknologien som signaliseres til omverdenen (2013:28). Hvilken nytte kan dette perspektivet gi? Jeg mener at dette illustrerer hvordan smarttelefonen har blitt både hverdagsliggjort og integrert i samfunnet.

I lys av domestiseringsperspektivet kan det hevdes at hver enkelt aktør tar i bruk og aksepterer smarttelefonen som et verktøy. Deretter, i dette tilfellet, blir eksisterende normer og mønstre for bruk utfordret ved at smarttelefonen bærer med seg nye muligheter for brukeren. Vi kan alltid være online og tilgjengelige – og den kan brukes til alt. Inkorporeringen, når smarttelefonen stadig blir vanligere, gjør at store deler av kommunikasjonen foregår gjennom dette redskapet, og hvor konverteringen, som siste fase, tilskriver smarttelefonen en verdi da denne kan synes å bli en «prioritet» i hverdagslivet.

Lie og Sørensen skriver at man må ta bruk, symbolske uttrykk og personlig tilknytning i betraktning i studier av teknologi, for å se hvordan teknologien blir omformet til noe nært, og som videre kan være med på å gjøre teknologien til en del av det hverdagslige (1996:17). Ta eksempelvis bilen. Ved begynnelsen av forrige århundret var dette fremkomstmiddelet betraktet som et leketøy for de som hadde råd til den, og som representerte et nytt konsept om mobilitet og individualisering. I USA i år 1900 var det solgt 4,192 biler, hvor det 10 år senere var registrert 485,377 – noe som peker på at bilen ble ansett som en *nødvendighet* i USA i løpet av de 10 årene (Pantzar 1997). For å trekke tråden videre fra det jeg var inne på i forrige del så er mitt hovedpoeng med dette hvordan «leketøy», med utvikling og tilgjengelighet, blir transformert til noe *praktisk og funksjonelt* – og ikke minst hvordan det kan hverdagsliggjøres gjennom domestiseringsprosessen. Og her er smarttelefonen et godt eksempel. Den har gått fra å være en materialistisk gode, ment for en spesifikk gruppe mennesker, til og så å si bli «allemannseie», særlig i den vestlige verden. Ved å ta bruksmuligheter, symbolske uttrykk, for eksempel knyttet til ens identitet, og personlig tilknytning, i betraktning er det ikke rart at

smarttelefonen har fått en så stor plass i samfunnet. Her vil utbyggelsen av telenettet og veksten i ulike produsenter selvsagt også spille en rolle for tilgjengeligheten.

I forbindelse med teknologi, som i seg selv er svært omfattende, kan det være hensiktsmessig å gjøre et skille mellom to ulike former for teknologi. Som Horst (2012) skriver, med henvisning til Silverstone, Hirsch og Morley (1992), så er den største forskjellen mellom disse to formene for teknologi en dobbel artikulering, hvor denne doble artikuleringen kan ha implikasjoner for medieteknologiens integrering i samfunnet:

«New media technologies are not only objects, but they also link the private sphere with the public sphere and, in turn, facilitate the negotiation of meaning both within and through their use.» (2012:62)

Som nevnt innledningsvis vil skillet mellom det private og offentlige, og det som anses å tilhøre jobb og det som tilhører hjemmet kunne bli visket ut. Jobben for mange blir med en hjem, selv etter arbeidsdagen, og privatlivet kan også i mange tilfeller følge med på jobben. Hvorvidt smarttelefonen blir integrert hos hver enkelt vil være avhengig av bruksmuligheter og behov. Der noen vil anse den hensiktsmessig i forbindelse med jobb kan andre benytte seg av den som et verktøy for spill, sosiale medier og liknende. Men det er allikevel én fellesnevner for begge og det er muligheten for *kommunikasjon*.

Vi bruker smarttelefonen til hverdagslige gjøremål og vi lever i et samfunn med høyt teknologisk forbruk. Vi investerer ikke bare mange tusen kroner i en smarttelefon, men mange slenger seg også på den teknologiske bølgen og kjøper seg en ny Mac og nettbrett¹⁸ i samme slengen. Veldig mange av mine informanter, både av den eldre og yngre generasjon, fortalte at de selv eier en bærbar PC, et nettbrett og denne smarttelefonen. Man vil på sett og vis ta del i det medieteknologiske universet.

Jeg minnes i 2011, etter å ha bodd ett år i USA, at jeg kom hjem og skulle møte mine venninner. Da jeg møtte dem ble jeg forbauset da jeg så 4-5 jenter sitte med hver sin telefon i hånden. Telefonen de satt med var en iPhone, som på den tiden var relativt nytt for allmennheten. Det de gjorde på telefonene sine var at de satt og spilte et spill (Wordfeud, som er et spill tilsvarende Scrabble på nett), mot hverandre. På den tiden hadde jeg selv en

---

¹⁸ En mobil datamaskin med berøringsskjerm og som kjører mobile operativsystem. Inneholder de samme funksjonene og bruksmulighetene som en smarttelefon men kan ha større kapasitet og minne (Kilde: Store Norske Leksikon).

Blackberry, som var populært i USA, men denne telefonen hadde ikke disse nedlastningsmulighetene som gjorde at jeg på det tidspunktet følte meg litt «utenfor». På grunn av dette ønsket jeg meg derfor selv en iPhone slik at jeg selv kunne ta del i dette «nye universet». Ta, igjen, bilen som et eksempel. For noen vil den være et fremkomstmiddel for å komme fra A til B, hvor det estetiske som type og modell er av mindre betydning. For andre vil det ikke bare være et fremkomstmiddel, men det er også et leketøy, eller et hobbyprosjekt. Hvordan bilen ser ut, hvor raskt den kan gå, og nye funksjoner og muligheter spiller i større grad en rolle for hvorvidt den skal kjøpes, noe som trolig også vil være avgjørende for hvorvidt man skal investere i den nye iPhone-modellen til Apple. Bruksmuligheten vil trolig være den samme for begge bilkjøperne, hvor det i utgangspunktet er et fremkomstmiddel, men den symbolske betydning og den personlige tilknytningen vil kunne komme til å være ulik, noe som var mitt tilfelle da jeg først i 2011 gikk til anskaffelse av en smarttelefon (Lie og Sørensen 1996).

Ling skriver at mobiltelefonen, ved å være et redskap for funksjonelle aktiviteter, også er et statussymbol eller et embleme på ens posisjon i det moderne samfunn. Det kan med andre ord bli en form for «labeling» eller merkevarebygging. Hvor de ulike typene (for eksempel en Nokia eller iPhone) kan gi noen en innsikt i aktørens sosiale posisjon og status, og det bare med å vite hva slags mobiltelefon aktøren har (2008:15). Men dette er ikke nødvendigvis tilfellet. En jeg hadde en samtale med, en mann i 37-års alderen, fortalte at hans grunn for å ikke skaffe seg en smarttelefon var fordi han ikke ville gå i «smarttelefon-fella». Så det at en person eier en smarttelefon eller en eldre Nokia kan ikke utelukkende fortelle noe om ens status eller sosial posisjon – men man kan anta. På lik linje med Ling, skriver Goggin, med referanse til Lacohee, Wakeford og Person (2003), hvordan mobiltelefonen i tidligere tider ble nært knyttet til og forbundet med middel- og overklasse, i hovedsak menn, hvor den ble betraktet som en «elite» - og businessgjenstand (2006:34). Og det skulle komme til å ta noen år før mobiltelefonen ble allemannseie. Dette kan også på mange måter sammenlignes med dagens smarttelefoner. Men som Ling også gjør til et poeng er hvordan mobiltelefonen har fått en form for ikonisk status i samfunnet. Som han eksempelvis skriver så kan barn i dag få kjøpt ballonger som er formet som mobiltelefoner, og en kan kjøpe leker til babyer og barn som er tilsvarende mobiltelefoner men uten de *faktiske* bruksmulighetene (2008:15). Utformingen av ballongen og av lekene som en mobil- eller smarttelefon, gir den en tilleggsverdi og konnotasjon – den får en ekstra attraksjonsverdi. Dette indikerer på samme tid hvordan smarttelefonen både har vist, og mulig fremdeles viser, til en sosial differensiering i

samfunnet. Jeg ble fortalt av en informant, hvordan mobiltelefoner, da hun hadde vært i Tanzania i 2013, var en tydelig indikasjon på en ens status og sosiale posisjon. Selv om mobiltelefoner har blitt vanligere der hun befant seg var det allikevel ikke allemannseie. Informanten fortalte hvordan mobilbrukerne konsekvent satte på høyest mulig ringelyd slik at når telefonen ringte så tiltrakk dette seg oppmerksomhet. På denne måte kunne man «vise frem» mobiltelefonen og med det også sin status.

Noe av grunnen til at disse nye teknologiske dingsene, og særlig da smarttelefonen, har fått så stort innpass og blitt så hverdagslig er kanskje det faktum at alt er samlet på ett sted og vi kan bruke den til de fleste gjøremål – som også påpekt av flere informanter. Som nevnt innledningsvis er denne gjenstanden med oss til enhver tid av døgnet og på de fleste plasser. Dette er også mulig noe av grunnen til at det til stadighet blir skrevet om ulempene av de nye innovasjonene fordi den er med på å skape en følelse av avhengighet, at mange føler at man må være tilgjengelig til alle tider av døgnet og at man til en viss grad må følge med på det som skjer rundt i det sosiale universet¹⁹. For noen vil det kanskje være lettere å uttrykke seg gjennom digitale og sosiale medier, eller det vil være et sted for bekreftelser og oppmerksomhet, og for veldig mange et sted for å holde seg «oppdatert» på verden og ens relasjoner som kanskje befinner seg utenfor gåavstand og fysisk tilstedeværelse.

Med avsnittene over har jeg ønsket å presentere mulige årsaker til hvorfor smarttelefonen har fått en så stor plass i hverdagen, og dens integrering i samfunnet. Som Lie og Sørensen viser til så er det en mer underliggende årsak til at ny teknologi, med fokus på medie- og kommunikasjonsteknologier, blir inkorporert i samfunnet. Alle som eier en vaskemaskin setter mulig pris på å slippe å vaske alle klærne for hånd, men denne vaskemaskinen i seg selv har muligens ikke en like stor personlig verdi og tilknytning som det forholdet mange mennesker har til sin smarttelefon – som jeg nå skal ta for meg.

En forlengelse av mennesket?

Horst, som har skrevet en artikkel om hvordan nye teknologiske nyvinninger inkorporeres i det hverdagslige liv, skriver, med henvisning til Lynn Spiegels (1992; 2010), hvordan TV-en på 1950-tallet ble en viktig del av husholdet til amerikanerne. TV-en førte til en omstrukturering i måten familier samlet seg på når de skulle se TV-programmer og nyheter

---

¹⁹ http://www.aftenposten.no/digital_old/Smarttelefonen-tar-over-hverdagen-5109712.html

sammen (Horst 2012:62). Horst referer også til Elaine Lally (2002), som gjorde forskning på hvordan PC-er ble en stor del av husholdet, og hvordan hun argumenterer for at PC-er og andre objekter blir en forlengelse av en selv gjennom personalisering og selvtransformering. Dette argumentet er sentralt for å forstå hvordan smarttelefonen på mange måter kan anses å være et personlig objekt, hvor ens identitet og personlighet kan få sitt uttrykk.

Appene som lastes ned på telefonen er basert på interesser og formål, og i tillegg er det mange som kjøper deksler som viser til brukerens smak og preferanse. Man kan også velge å opprette koder og passord for å komme seg inn til innholdet på telefonen. Selv de sosiale mediene er en utvidelse av selvet hvor man velger profilbilder, farger på sin profil, bakgrunner, og ulike grupper man er en del av, som alle er med på å si noe om oss som mennesker. Trykker man seg inn på en bruker med rosa bakgrunn, bilde av en jente og en hund på profilbildet og som er medlem av dyrevernsgrupper så vil man kanskje anta at dette er en jente som er glad i dyr. Som de sosiale mediene og PC-er så er smarttelefonen intet unntak. Den er personalisert i den forstand at den gjøres til noe eget – den gjenspeiler *deg*. Du legger inn ditt favorittbilde som bakgrunn, legger til bilder og egendefinerte ringetoner på kontaktene dine, på telefonen er det lastet ned ulike «apper» som gjenspeiler en personlig interesse. Og det er ikke bare «innholdet» på smarttelefonen som kan individualiseres. Dekslere fra Michael Kors og Marc Jacobs, som har vært veldig i vinden, kan også være med på å si noe om både smak og status da dette er to svært anerkjente designere som man nå ikke bare finner i veskevariant men også som tilbehør til smarttelefonen.

Smarttelefonen gjenspeiler på mange måter brukeren – slik en kan anses å skape seg selv gjennom sin smarttelefon (Miller 2010; Pink 2001). Goggin skriver hvordan smarttelefonen har en stor tilpasningsmulighet hvor brukerne kan endre utseende på sine telefoner og hvordan ringetoner og bakgrunnsbilder til stadighet kan bli byttet ut (2011:146). Brukerne er svært opptatt av deres smarttelefoner som en markør for stil og identitet. Fra Miller sitt arbeid gjort i Jamaica, illustrerer han hvordan mange vandret rundt med mobiltelefonen i hånden og hvordan dette ble en slags «forlengelse» av aktørens hånd (2010:112; Horst & Miller 2006:61). Når mobiltelefonene, og smarttelefonene, er så synlig i hverdagen er det ikke rart at de i dag skal «pyntes» og gjenspeile ens smak. Noen benytter seg av ulike dekslene som «mote» hvor man bytter deksler ut ifra hva man har på seg av klær, og hvordan ringetoner blir adressert til ulike kontakter. Miller illustrerer hvordan en religiøs aktør kunne benytte seg av lovsanger og typen «religiøs musikk» for å gjøre deres mobiltelefoner mer passende (2010:112). Ved bruk av mobilvesker kan henge disse veskene

rundt halsen som et tilbehør eller smykke. Det at man nå kan kjøpe «pynt» og tilbehør til smarttelefonene er også med på å si noe om viktigheten av dette objektet og ikke minst viser det hvor synlig den faktisk er i samfunnet ettersom denne nå også skal ha tilbehør og benyttes som et tilbehør – i alle mulige varianter. Det selges deksler og ulike etuier som kan både «pimpe opp» og pynte telefonen med alt hva en måtte ønske. Med andre ord så har smarttelefonen gått fra å være betraktet som *kun* et kommunikasjonsverktøy til å bli en forlengelse av aktøren gjennom ens smak og stil.

Avsnittene over viser ikke bare hvordan vi, som brukere av denne teknologien, pynter og kler våre mobil- og smarttelefoner. Dette viser samtidig hvordan denne teknologien *skaper oss*. Ett viktig aspekt i boken til Miller, *Stuff* (2010), er nettopp hvordan vi skaper sosiale relasjoner gjennom ting, samtidig som disse tingene er med på å skape og å uttrykke vår identitet og person. Selv om identitet i seg selv ikke er et hovedanliggende i denne oppgaven har det vært vesentlig å se hvordan eksempelvis smarttelefonen, ved å være en «ting», også uttrykker brukerens stil og smak. Dette gjør at smarttelefonen kan anses å være en forlengelse av en selv, både ved det å alltid være tilstede så vel som gjennom stil og uttrykk.

Til nå har jeg ønsket å vise til utvikling, smarttelefonens integrering og hvordan den kan anses å være en forlengelse av brukeren. Det jeg skal gjøre i siste del av dette kapitlet er å kortfattet presentere noen ulike tematikker som det har blitt skrevet om i media, som omhandler ulike synspunkter og aspekter ved smarttelefonen. De ulike tematikkene er alle med på å sette rammer rundt denne oppgaven, og bidrar på sin måte til den senere drøftingen. Debattene tar for seg både muligheter samt konsekvenser av denne stadig voksende utviklingen.

Debatt 1: «Generasjon venneløs»

I et innlegg på studvest.no skriver Camilla Aasen: «jeg snakker ikke med vennene mine lenger»²⁰. Aasen skriver at det er ikke det at hun *ikke* ønsker å snakke med vennene sine, men at hun ikke lenger har noe å prate med dem om. Google har blitt menneskets beste venn. Vi googler det meste, og vi finner svar på det vi lurere på i diverse forum – som er noen av hennes poeng i innlegget. Dette, på lik linje med Aasen, vil jeg tro gjelder mange. Fremfor å diskutere seg frem til et svar har vi i dag smarttelefonen og Internett som raskt og enkelt kan fortelle oss det vi lurere på. Er det ikke greit å alltid ha fasiten i lomma?

---

²⁰ <http://www.studvest.no/generasjon-vennelos/>

På lik linje med Aasen, stiller journalist Magnus Joki Arild spørsmålet hvorvidt mobiltelefonen har blitt vår nye beste venn. På et jobboppdrag i vinter var han og besøkte en ungdomsskole. Han skriver at da han var like gammel, for ti år siden, så bildet av skolegården helt annerledes ut. Hvor han nå så en fullstendig stille og tom skolegård, «spilte rundt 40 rabiate galinger årets viktigste fotballkamp. Hvert eneste friminutt»²¹ - for ti år siden. Hva har skjedd med elevene? Hvorfor er det ingen som er ute? Arild går inn i gangen og finner elevene – blide og glade – men oppslukt i sine mobiltelefoner.

Det kan virke som om smarttelefonen har blitt nåtidens orakel – i hverdagen – og for de fleste hverdagslige forhold. Disse to innleggene presenterer noe mange kan kjenne seg igjen i. Smarttelefonen *har* ført med seg en endring i måten vi kommuniserer og samhandler på og måten vi får kunnskap på i dag er ikke nødvendigvis å slå opp i et leksikon som i de fleste tilfeller er utenfor rekkevidde. Har vi et symptom på noe så googler vi det trolig, og dette er kanskje bare ett av aspektene til smarttelefonen som gjør at vi føler oss avhengige, der vi på samme tid alltid har med oss svaret så vel som alle våre sosiale relasjoner. Det at mange føler at man alltid skal være tilgjengelig synes å gjøre noe med samhandlingen som tar for i det *faktiske* livet. Når tilgjengeligheten i dag synes å være en like gjeldende norm som det å vie oppmerksomhet til de man *fysisk* omgås – hvem skal man da ta hensyn til?

Debatt 2: «Avhengighet»

FOMO, som er en forkortelse for «fear of missing out», er noe mange kan kjenne seg igjen i når det kommer til smarttelefonbruk. Vi er redde for å gå glipp av noe, men hva? Professor Tor Wallin Andreassen i tjenesteinnovasjon ved NHH, gjennom en studie av hva overdreven mobilbruk fører til, omtaler dette som en form for avhengighet. Overdrevet smarttelefonbruk blir sammenlignet med andre avhengighetstyper, som alkoholisme. Han uttaler:

«Ved overdreven bruk begynner omgangskretsen å merke det i gitte sosiale situasjoner. Personen unnskylder seg for å sjekke tekstmeldinger og sosiale medier, og forsøker å skjule bruken. Man får et dobbeltliv på lik linje med alkoholikere.»²²

---

²¹ <http://debatt.nordlys.no/article/ute-i-skolegarden-fullstendig>

²² <http://e24.no/privat/ny-undersokelse-du-blir-syk-av-mobilbruken/23371364>

I forbindelse med «FOMO», eller frykten for å gå glipp av noe, er det skrevet en artikkel på Barnevakten.no om hvordan «statusoppdateringer gjør at man går glipp av livet»²³. Det sistnevnte innlegget kan fint knyttes til debatten om avhengighet. Man er redd for å gå glipp av noe. Og hva fører det til? En følelse av avhengighet. Det er et interessant aspekt i seg selv at vi i dag sjekker Facebook utallige ganger i håp om at det har skjedd noe «spennende». Det fine med smarttelefonen og de sosiale mediene er jo nettopp det at man har med seg sine relasjoner i lomma og vi kan til enhver tid holde oss «à jour» på hverandres liv. Men er vi i dag for opptatt av jakten på «likes» og det å presentere et «glansbilde» av livet? I en Amerikansk studie kommer det frem hvordan folk er mer opptatt av å fotografere livet fremfor å leve det. Blant 1600 deltagere oppga 58% at «den perfekte statusoppdateringen legger hindringer for å nyte livet» og hvor «hele 79 prosent oppga også at de hadde observert andre foreldre neglisjere hendelser i barnas liv til fordel for en statusoppdatering»²⁴. Det at smarttelefonen har gjort det så «lett» å både være tilgjengelig så vel som det å kunne følge våre relasjoner på nett har trolig ført med seg en form for avhengighet – noe som i disse diskusjonene fremstår som svært sykelige tilstander. For hva er det vi egentlig kan gå glipp av?

Debatt 3: «Relasjonsutvikler»

De nevnte debattene har i stor grad omhandlet ulike måter smarttelefonen skaper endringer hos og for oss mennesker – med et *konsekvens-* og *normativtrettet* perspektiv. Lena Elisabeth Nilsen flyttet til Bodø for 8 år siden, og selv med jobb og aktiv deltagelse på flere aktiviteter, slet den utadvendte jenta med å finne seg venner i Bodø, skriver Avisa Nordland²⁵. Til avisen uttaler Nilsen:

«Det var veldig vanskelig å bli kjent med bodøværingene. De fleste hadde allerede sine venner, og var ikke særlig interessert i å bli kjent med nye folk. Det var mange hyggelige mennesker på jobben, men de var mye eldre enn meg og på et helt annet stadium i livet.»

---

²³ <http://www.barnevakten.no/statusoppdateringer-gjoer-at-man-gaar-glipp-av-livet/>

²⁴ <http://www.barnevakten.no/statusoppdateringer-gjoer-at-man-gaar-glipp-av-livet/>

²⁵ http://www.an.no/l_fem_r_hadde_Lena_nesten_ingen_venner_i_byen_S_fant_hun_l_sningen-5-4-64665.html

Som en følge av dette opprettet Nilsen en gruppe på Facebook, hvor hun videre uttalte:

«Jeg tok mot til meg og opprettet en gruppe på Facebook som heter "Finn venner i Bodø". Poenget med gruppen er at folk som ønsker å bli kjent med nye mennesker, kan skrive på gruppen og ta kontakt med hverandre. Slik skal det bli lettere å skaffe seg nye venner.»

Og dette er heller ikke det første, eneste, og trolig siste tilfellet. Som eksempelet med Vetle også demonstrerte så er det mange, og mange fler enn vi kan forestille oss, som kanskje føler seg alene – og som ikke ser på smarttelefonen og annen kommunikasjons- og medieteknologi som en konsekvens eller bakside, men heller en mulighet for nye relasjoner og for sosial kontakt.

Et liknende tilfelle, er William på 7 år som skulle feire bursdagen sin. Ingen gjester dukket opp og da tydde hans mor til Facebook. Responsen var overveldende, og det kom både kjente og ukjente etter at mammaen til William la ut et innlegg på Facebook der hun skrev²⁶:

«Jeg vil at vår William som blir 7 år skal få en fin bursdag, men ingen kan komme bortsett fra min mamma, ingen venner. William er en god glad autistisk gutt som er verdt en fin bursdag, om noen vil komme på saft, kaffe og kake. Har dessverre bare 12-biters kake. Velkommen til klokken 15.» (oversatt av side.no fra den opprinnelig svenske meldingen²⁷)

De tematikkene som har blitt presentert er alle på sin måte med på å gi en introduksjon til det jeg skal drøfte mot slutten av denne oppgaven. Med de ulike debattene og innleggene har jeg forsøkt, som med resten av dette kapittelet, å plassere min problemstilling og mitt prosjekt i en større kontekst. En kontekst er sentral for vår forståelse av fenomener, en handling eller hendelse og dens videre forløp, noe debattene eller diskusjonene akkurat nevnt også viser. Og den er vesentlig for vår videre forståelse og fortolkning:

---

²⁶ <http://www.side2.no/foreldre/ingen-kunne-komme-i-william-%287%29-sin-bursdag-da-tydde-mor-til-facebook/8552333.html>

²⁷ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article20436835.ab>
(oversatt av side.no fra den opprinnelig svenske meldingen)

«Contexts are sets of connections constructed as relevant to someone, to something or to a particular problem, and this process yields an explanation, a sense, an interpretation for the subject so connected.» (Dilley 2002:439-440)

La oss for eksempel si at to stykker begynner og «chatte» på nettet. Den ene parten anser dette som en vennskapelig samtale, der den andre aktøren er ute etter en seriøs partner og ser dette som et potensial for å innlede et forhold. Dette kan være noe av problemet med kontekst og hvordan situasjonsdefinisjonen kan komme til å være ulik. Kontekst er derfor et viktig redskap både i forhold til metodologiske og epistemologiske betraktninger der dette er to sentrale begreper i måten vi oppnår kunnskap, og hvordan denne kunnskapen blir tillagt mening og forståelse, gjennom validitet og troverdighet.

Den kommende delen tar i hovedsak for seg metodiske betraktninger både i forkant og i ettertid av feltarbeidet som ble gjort våren 2014. Jeg skal kort redegjøre for de ulike metodene jeg har brukt for å skaffe nødvendig data, hvor jeg også skal drøfte det å gjøre feltarbeid «hjemme» og problematikker når feltet er «allestedsnærværende». Jeg skal mot slutten av kapitlet redegjøre for noen etiske betraktninger som har vært vesentlige i forbindelse med mitt prosjekt.

3 Metode

Min hovedproblemstilling da jeg skulle ut i felten var hvordan smarttelefonen påvirker sosial samhandling, og videre hva det er som karakteriserer sosialitet der mobilen er tilgjengelig. Jeg gjorde store deler av mitt feltarbeid i Oslo, og delvis i Tromsø, hvor jeg tenkte at det i Oslo ville komme til å være flere møteplasser og steder jeg kunne oppsøke. Jeg håpet å kunne delta på møter, konferanser og foredrag med ulike organisasjoner og skoler, og i den forbindelse tenkte jeg at hovedstaden ville være byen med flest muligheter. Jeg valgte å bli i Norge da jeg anså det spennende å undersøke hvordan smarttelefonbruk påvirker det sosiale liv i eget samfunn, hvor både temaet og mitt prosjekt er noe som mange kan kjenne seg igjen i. Det ville med andre ord være et prosjekt de fleste i samfunnet kan relatere seg til og forhåpentligvis ha en mening om.

I og med at prosjektet mitt ikke var stedsavhengig, i den grad at jeg ikke var avhengig av en spesifikk plass eller et geografisk avgrenset område, var mulighetene for datainnsamling store på de fleste plasser jeg oppsøkte, både steder jeg oppsøkte i forbindelse med feltarbeidet og selv i mer private kontekster. Samtidig som jeg ute i «felten» for å gjøre observasjoner og føre samtaler relatert til prosjektet var jeg omringet felten selv i mer private kontekster som i samhandling med familie og venner. På sett og vis gjorde jeg feltarbeid til enhver tid og på enhver plass, hvor muligheten for datainnsamling var stor til enhver tid. Prosjektet var rettet mot aktører og deres hverdagslige aktiviteter og gjøremål her og der – i samhandling med deres smarttelefoner – fremfor et geografisk og lokalisert område.

Da det stadig ble skrevet ulike artikler og innlegg om «digital mobbing», og med oppfatningen om at vi har blitt «usosiale», noe som fremdeles er aktuelt ett år senere, gjorde at jeg i stor grad rettet fokuset mitt mot ungdom. Ungdommen, eller den «digitalt innfødte generasjonen», er de som har fått denne teknologien inn med morsmelken og som trolig er oppvokst med både smarttelefoner, nettbrett og med PC-en som et viktig læringsverktøy i skolen.

Endringen av fokus, kombinert med flere observasjoner i starten av feltarbeidet, gjorde at mitt hovedfokus på hvordan smarttelefonen påvirker det sosiale liv ved at den «fratar» oss tilstedeværelsen, endret seg til hvordan smarttelefonen og andre digitale medier åpner opp for nye muligheter for samhandling.

Det jeg skal gjøre i dette kapittelet er å redegjøre for de metodene jeg har brukt under feltarbeidet og viktigheten av de ulike metodene for å få den nødvendige og relevante dataen

som skulle være med å støtte opp under problemstillingen. Jeg skal også redegjøre for mulige utfordringer som jeg har måttet ta stilling til – både når det gjelder det å gjøre feltarbeid «hjemme» og når feltet er «allestedsnærværende» - samt redegjøre for noen etiske betraktninger.

Feltarbeid i eget samfunn

«Å starte hvor du er, er på mange måter en ekstrem kontrast til antropologiens ideal hvor ‘the field is some far-off place’ og helst et sted ingen antropolog tidligere har vært.» (Wadel 1991:29; Freilich 1970:18)

Fordi at feltet var såpass nært meg selv, både det geografiske feltet hvor jeg valgte å gjøre feltarbeid i Oslo, og studie- og forskningsfeltet som omfatter de fleste som lever i den digitale verden, har ikke feltarbeidet vært av det tradisjonelle antropologiske slag. Metodene som har blitt brukt har vært de samme, men bruken og «kartleggingen» av feltet har forekommet på et annet vis enn det «konvensjonelle» feltarbeidet (Rudie 1997).

I motsetning til mange andre feltarbeid så var ikke mitt lokalisert på samme måte. Jeg var som nevnt ikke avhengig av en spesifikk plass eller et geografisk avgrenset område. Mitt felt var samhandling der smarttelefonen var antatt å være tilstede, og feltet befant seg samtidig på *nettet*. Det var i stor grad smarttelefonen som var fokuset for forskningen enn det de sosiale aktørene gjorde uten sine smarttelefoner. Med dette mener jeg ikke at den mellommenneskelige samhandlingen ikke var vesentlig, men det var først og fremst samhandlingen som spilte seg rundt smarttelefonen som var av størst betydning, og også den samhandlingen som tar form i det digitale. Jeg var blant annet opptatt av normer og forventninger til bruk i samhandling med andre, og hvorvidt dette var noe som hadde endret seg med denne spesifikke teknologiske utviklingen (Eriksen 1998:97).

Mitt prosjekt og forskningstema har i stor grad vært, med referanse til George Marcus sitt arbeid i 1995, «multi-sited», i den forstand at jeg ikke har vært avhengig av et begrenset geografisk område og heller ikke en spesifikk gruppe mennesker (Engebriksen 2002:236). Derimot har jeg i større grad beveget meg med studiets tema uavhengig av bestemte steder og menneskegrupper, selv om hovedfokus implisitt har kommet til å dreie seg rundt ungdommer. Fremfor å begrense meg til et spesifikt geografisk område har det under mitt feltarbeid vært smarttelefonbruk i samhandlingskontekster som har vært det sentrale for studiet. Et slik

feltarbeid, ved at det er stedløst og allestedsnærværende har vist seg å bære med seg fordeler så vel som utfordringer.

For det første gikk jeg ofte rundt og følte at jeg var min egen informant. De informantene jeg snakket med hadde som oftest de samme antakelsene som meg om at smarttelefonen definitivt påvirker det sosiale liv, på et mer normativt og konsekvensrettet vis, enn man så på bruksmulighetene. Alt jeg så syntes å bli tatt for gitt av både meg så vel som av informantene mine. Dette førte videre til at jeg tidvis følte meg både fortvilet og fortapt hvor jeg tenkte at hvordan skulle jeg klare å se mønstre og ikke minst forholde meg til et tema som ble så nært, og omfattende. For det andre, ved at feltet befant seg overalt, følte jeg til tider at det var problematisk å være målrettet. Det var vanskelig å sile ut det som virket relevant og nyttig i alt man så og som man tidligere og selv under feltarbeidet delvis tok for gitt. På denne måten, ved at feltet var «allestedsnærværende», gjorde at jeg konstant var innlemmet i felten, hvor jeg på den ene siden betraktet dette som en fordel i forhold til kunnskap og forståelse som jeg fra før besatt, men hvor det på den andre siden ble mer utfordrende å skape en analytisk distanse.

På den andre siden, så var temaet mitt såpass tilgjengelig at jeg kunne snakke med hvem som helst, hvor og når som helst – uavhengig om de var eiere av en smarttelefon eller ikke. Jeg hadde flere informanter som hverken eier eller har eid en smarttelefon som allikevel kunne uttale seg og som hadde meninger om både mitt prosjekt så vel som temaet generelt. I begynnelsen av feltarbeidet brukte jeg mye tid på Internett der jeg leste meg opp på ulike temaer og debatter knyttet til smarttelefonbruk, og det var i forbindelse med flere debatter omkring «nettvett» og «digital mobbing» at jeg bestemte meg for å kontakte Bruk-Hue og Barnevakten. Dette er organisasjoner som gir råd til barn og foreldre om sosiale medier, nettvett og generelle råd for en trygg mediehverdag. Denne kontakten var på mange måter min adgang til felten da i samtale med flere av informantene fra begge organisasjonene ga meg anledning til å delta på både konferanser og foredrag, og ikke minst åpnet dette opp for muligheten til å føre samtaler og gruppesamtaler med elever, ansatte i skolen og i de to organisasjonene akkurat nevnt.

Noe jeg anså som en fordel i forbindelse med dette var det å snakke samme språk – først og fremst norsk. Det at man kunne kommunisere samme språk gjorde det enklere å komme i kontakt med folk hvor jeg var blant «mine egne». Det var på samme tid lettere å både forklare og å få informantene til å forstå mitt prosjekt uten at man måtte ty til tolk eller oversetter. På den andre siden, og som også har vært en sentral del av dette prosjektet, er den

digitale verden og det *digitale språk*, som virket å være noe mer «fremmed». Kommunikasjonen og språket som foregår både i tekstmeldinger og på nett kan synes å være totalt annerledes, samtidig som den kommunikasjonen til stadighet likner mer og mer på den som foregår ansikt-til-ansikt. Som jeg skal gå nærmere inn på i kapittel 4, har man i dag, på de fleste smarttelefoner muligheten til å bruke såkalte «emojis», som er bildetegn som kan legges ved meldinger via smarttelefoner og gjennom for eksempel Facebook. En vesentlig og viktig betraktning i forbindelse med dette er at dette ikke er et «universelt språk» - men heller kanskje kulturspesifikt til den vestlige verden, og selv innad i grupper. For et smilefjes i Norge betyr ikke nødvendigvis det samme i alle kulturer hvor dette i noen tilfeller kan anses som en fornærmelse. Bildetegnene en kan benytte seg av kommer i utallige varianter og uttrykker de fleste emosjoner – noe som også kan føre til misforståelser dersom det ikke er en enighet i hva de ulike tegene *faktisk* betyr. En informant fortalte meg hvordan hun mottok en melding fra hennes mor der hun stusset over morens bruk av de ulike tegnene. Min informant forklarte at hun forstod bildetegnene og budskapet med meldingen hver for seg, men sammen så ga det ingen mening. Da en stor del av mine informanter var av den yngre generasjon, hvor koder og språk kunne virke annerledes eksempelvis ved bruk av «forkortelser» som jeg ikke var kjent med, var det allikevel lettere å forstå hverandre i den forstand at den språklige oversettelse ikke var nødvendig for en videre forståelse.

Når feltet er «allestedsnærværende»

I forhold til deltagende observasjon, som kjennetegner det klassiske feltarbeidet der forskeren innsosialiseres inn i en fremmed kultur ved å ta del i det daglige livet til informantene, kan man trekke flere paralleller til mitt eget feltarbeid.

Spradley (1980:58-61) gjør et skille mellom ulike grader av deltagelse hvor en kan befinne seg i fem ulike stadier av det å være deltagende under feltarbeidet: ikke-deltagende, passiv, moderat, aktiv og fullstendig deltagende. På noen områder følte jeg meg ikke som en typisk deltagende observatør, i den forstand at jeg ikke måtte innsosialiseres inn i en ukjent og fremmed kultur. Jeg følte meg på mange måter som en moderat deltager i den forstand at jeg selv eier og brukte min egen smarttelefon i samtale og samhandling med informantene, men jeg var samtidig ikke delaktig i hva mine informanter gjorde på sine telefoner – jeg tok ikke alltid del i deres digitale univers. Så på den måten stod jeg både som én av dem og på den andre siden som en observatør. Men er det ikke nettopp det deltagende observasjon handler om? Selv om dette trolig ikke er deltagende observasjon i den konvensjonelle forstand som

mange forbinder med feltarbeidet så var jeg ved ettertanke *fullstendig* deltagende. Spradley referer til denne måten som den høyeste formen for deltagelse der forskeren studerer situasjoner der man allerede er ordinær deltager, på lik linje med andre, som i mitt tilfelle med smarttelefonen. Jeg var fullstendig deltagende ved at studiet var en del av min egen virkelighet og hverdag – jeg var i mine egne omgivelser (Wadel 1991:18). Selv om dette i og for seg høres simpelt ut ved at man forsker i godt kjente miljøer og situasjoner så bærer dette allikevel med seg noe av det jeg anså mest problematisk og utfordrende under mitt feltarbeid:

«The more you know about a situation as an ordinary participant, the more difficult it is to study as an ethnographer.» (Spradley 1980:61)

Jeg anså meg selv som deltagende i og med at jeg selv eier en smarttelefonen, hvor jeg kanskje var nødt til å avbryte en samhandling pga. en telefonsamtale, og jeg var på andre siden en observatør som observerte tilfeller hvor andre gjorde det, og hvor jeg også fikk innblikk i informantenes bruk og forventninger til det gjennom samtaler. Jeg var så godt innlemmet i felten ved at temaet både var kjent og at det også var felles for meg og store deler av samfunnet.

Som deltagende observatør, ved å innsosialiseres inn i et samfunn kjennetegnet som noe ukjent og eksotisk, får forskeren muligheten til å lære atferdsnormer og hvilke handlinger som tilhører de ulike kontekstene (Rudie 1997:120). Rudie skriver at når man følger en offentlig diskurs via media eller ved å være tilstede ved et offentlig ritual, er man en form for deltagende observatør, men at dette ikke samsvarer med den konvensjonelle, eller snevreste, definisjonen da dette mangler samhandlingsaspektet mellom forsker og informant. Ved å forske i sitt eget samfunn er man derfor ofte en taus tilskuer til hendelser vi på mange måter «forstår», som blir tolket ut fra forskjellige referanserammer og ståsteder (1997:121-122). Feltet var rundt meg over alt og til enhver tid så på mange måter var jeg konstant en deltagende observatør. Mitt poeng med denne redegjørelsen har vært å vise til hvordan deltagende observasjon, selv om det først og fremst trolig forbindes med feltarbeid i «ukjent terreng», har vært like virkelig og eksisterende selv i feltarbeid som trolig ikke kan bli stort nærmere «hjemme». Det å gjøre feltarbeid i kjent terreng, både i det faktiske området så vel som prosjektets tema, kan bære med seg en fare – «kulturblindhet».

Skillet mellom meg og mine informanter var ved første øyekast fraværende. I tillegg til at vi snakket samme språk (norsk) var våre verdisyn og sosiale og kulturelle normer relativt

like. Men grunnen til at jeg følte at skillet mellom meg og informantene var inteteksisterende i dette tilfellet var ikke nødvendigvis utelukkende på grunn av det geografiske området og det at vi snakket samme språk – det hadde heller å gjøre med studiefeltet. Studiefeltet, som både var av interesse samtidig som jeg kan relatere meg til de fleste hendelser og erfaringer, gjorde på mange måter at det var vanskelig å distansere seg. Det var til tider utfordrende «å se ting med nye øyne», i motsetning til å oppsøke en fremmed kultur med ritualer og en struktur helt ukjent fra mitt eget. Faren ved å gjøre feltarbeid hvor faglig interesse og personlig erfaring er tilstede er den antakelsen man kan dra ved å tenke at like fenomener er samme fenomener – eksempelvis ved bruk av smilefjes i tekstmeldinger (Rudie 1997:129).

I forbindelse med dette skriver Gry Paulgaard om begrepet «kulturblindhet» og hvordan man som forsker i egen kultur kan komme til å ha en apriorisk forståelse av den virkeligheten som studeres da omgivelsene er kjente og «nære» (1997:72). En som selv er innenfra, vil kunne ha problemer med å se og «oppdage» det selvsagte og underforståtte, m.a.o. det som tas for gitt - men er det nødvendigvis slik? Selv, kom jeg til et vendepunkt som åpnet opp for en helt ny vinkling av det som i utgangspunktet var et «negativt» rettet syn på smarttelefonbruk. Selv om jeg til tider følte meg fortaapt var det, som nevnt, etter flere observasjoner og samtaler at jeg begynte å se dette med «nye øyne». Og selv om det å gjøre feltarbeid hjemme bærer med seg mange utfordringer så åpner det også opp for en forutforståelse og kunnskap som en som reiser til det «ukjente» mulig ikke besitter. I de tilfellene vil man på samme vis kunne overse eller «ignorere» aspekter som kan være sentrale fordi man ikke innehar en kunnskap og fordi man rett og slett vet for lite.

Oppsummert var det ingen tvil om at en hendelse eller et utsagn kunne bli tatt for gitt, både av meg som «forsker» og mine informanter. Dette gjorde at jeg i starten følte at jeg ikke la merke til ting, men hvor jeg på den andre siden, følte at jeg lettere fikk kontakt med andre aktører. Det var en gjensidig forståelse blant meg og mine informanter. Sammen skapte vi data og alle fant tema både aktuelt og interessant, og temaet åpnet alltid opp for diskusjoner enten jeg var ute ens ærend for å observere eller i sosiale samvær med venner og familie. På denne måten stod jeg alltid i forskerrollen, hvor jeg var omringet felten til enhver tid. På mange måter ble data skapt sammen med informantene, rundt et tema som både er aktuelt, og som berører alle som eier en telefon – smarttelefon eller ikke (Rudie 1997:135). Selv om kulturfortroligheten i mange tilfeller kan synes å gjøre en «blind», kan på samme tid det ukjente være et hinder i den forstand at man kanskje har mangel på språklig forståelse, eller kunnskap om samfunnet i sin alminnelighet.

Metodiske betraktninger

Hva er nytten av de ulike metodene? Og hvilke metoder er mest hensiktsmessige i den type data vi ønsker å samle? Edling og Rydgren skriver at metoder benytter vi oss av for å systematisere det vi ser rundt oss, for å videre samle ulike former av fakta og/eller observasjoner (2007:15). Videre er metoder, så vel som teoretiske perspektiver, viktig både før og etter feltarbeidet når både teorier og metoder er viktige analytiske redskaper.

Den kvalitative forskningsmetoden, kontra den kvantitative, går i større grad ut på å studere det sosiale liv på et dypere og mer omfattende plan. Informantene og aktørenes egen kunnskap og erfaring er en viktig del av denne metoden, og det er mening og forståelse vi søker fremfor antall og statistikker, som i større grad er forbundet med den kvantitative forskningsmetoden. Der de kvantitative metodene spør «*hvor mange*», er de kvalitative metodene ute etter data som sier noe om «*hvordan eller hvorfor*» (Silverman 2010:11).

Den kvalitative forskningsmetoden fant jeg vesentlig for prosjektet hvor dataen jeg her skulle samle, gjennom observasjon, samtaler og gruppesamtaler, skulle gi meg en bedre innsikt i informantenes tanker og emiske²⁸ perspektiver omkring mobilbruk. I stedet for å se på mobilbruk som en enkel handling uten tillagt mening, ønsket jeg å få frem en «*thick description*» hvor jeg søkte en bredere forståelse av de ulike handlingene. Man søker etter å fange opp det som skjer i sosiale settinger – på en spesifikk plass, imellom en spesifikk gruppe mennesker (Travers 2001; Holliday 2008).

For en forsker, vil «*thick description*» bety å se på mer enn bare én enkel hendelse og gi mening til denne, men å se på og beskrive helheter og sammenhenger mellom ulike aspekter. «*Thick description*» er altså en metode forskeren benytter seg av for å gi mening til ulike hendelser gjennom en fyldig beskrivelse hvor dette videre blir tillagt en mening som viser hvordan det sosiale liv er knyttet sammen av delte symboler, meninger og verdier (Moore & Sanders 2006:10). Så dersom en informant kommer med et utsagn som informanten selv ikke har tillagt verdi og mening, vil forskeren med ens etiske begrepsapparat kunne tillegge og plassere dette i en større kontekst og sammenheng.

I tillegg til de kvalitative metodene, hvor jeg i større grad ønsket å få mer innblikk i ulike sosiale settinger og hendelser knyttet til ungdommens bruk, har jeg også fått data gjennom mer kvantitative forskningsmetoder som gjennom statistikker, undersøkelser o.l.

---

²⁸ Emisk referer til en sosial verden slik den erfares av medlemmene av et gitt samfunn, hvor etisk referer til forskerens analytiske begrepsapparat (Eriksen 1998:49).

Under mitt feltarbeid har observasjon, som metode, både falt under den kvalitative så vel som den kvantitative forskningsmetoden, hvor observasjon på den ene siden har gitt meg data basert på antall så vel som data som viser til mønstre og former uten og nødvendigvis være deltagende selv. Uten å gå nærmere inn på den kvantitative forskningsmetoden vil jeg bare med én særskilt hendelse illustrere nytten av denne type data – eller hva denne metoden kunne bidra med i sammenheng med de kvalitative metodene.

Etter en samtale med en informant fra Barnevakten ble jeg tipset om Medietilsynets årlige konferanse som skulle holdes i Oslo, hvor årets tema var «Barn og Medier» (2014). Dataen som Medietilsynet presenterte var hentet fra en landsdekkende undersøkelse som var gjort blant ca. 2000 barn og unge i alderen 9-16 år, hvor i tillegg foreldrene til barna var med på en tilsvarende undersøkelse vedrørende deres barn. Dataen jeg fikk fra denne undersøkelsen var data jeg ikke ville kunne klare å hente fra de mer kvalitative metodene. Disse dataene har vært med på å støtte opp under hypoteser jeg har hatt i forhold til bruk, hvor jeg har vært avhengig av antallsbasert data fremfor en beskrivende handling eller hendelse. Med andre ord så krever ulike spørsmål ulike metoder for å bli besvart (Silverman 2010:13).

Mitt tema og forskningsprosjekt har derfor vært avhengig av både kvalitative, de deskriptive og fortolkende, og også kvantitative, de mer normative og antallsbaserte metodene for datainnsamling, og hvor den ene metoden har vært med på å bygge opp under den andre (Holliday 2008:6, LeCompte & Schensul 2013).

Observasjon

«Hvordan skal vi vite hva som er relevant og hva vi skal eller kan se bort ifra?»
(Edling & Rydgren 2007:17)

Særlig i begynnelsen av feltarbeidet, var metoden *observasjon* i stor grad brukt på å kartlegge feltet og det jeg ønsket å finne ut av (Rudie 1997). Etter at jeg i starten fokuserte mer på den allmenne bruk i det daglige liv, la jeg etterhvert mer merke til det sosiale aspektet rundt smarttelefonen. Observasjonen videre, etter å ha endret fokuset, gjorde at jeg hadde noe konkret å se etter ved hver enkelt situasjon, selv om det til stadighet dukket opp nye aspekter – både gjennom media og i de sosiale situasjonene som utspilte seg. Ved bruk av observasjon kunne jeg se etter mønstre og former for samhandling både der smarttelefonen ved første øyekast var en del av samhandlingen, så vel som i situasjoner hvor smarttelefonen «avbrøt» samhandlingskonteksten.

Noe av det metodisk utfordrende ved denne metoden, og gjerne da i forhold til *deltagende* observasjon, var at jeg kun hadde det jeg observerte å gå ut ifra, hvor faktorer som en ca. alder, kjønn og setting ville være det jeg kunne fastslå. Jeg kunne ikke si noe mer om aktørenes handlingsvalg eller deres egen forståelse. Selv om jeg kunne beskrive konteksten handlingen var plassert i, kunne min forståelse være annerledes enn aktørenes, hvor det kunne bli opp til min egen tolkning. Dette er også noe Dilley diskuterer i forbindelse med kontekst, hvor både «de innfødtes» perspektiv, det emiske, og forskerens perspektiv, det etiske, er fanget i en kontekstualisering (2002:441; Eriksen 1998:45). Her ligger også forskjellen i *ren* observasjon, kontra *deltagende*, hvor sistnevnte i større grad går ut på både en observasjon så vel som en samhandling *med* informantene. Man er både observatør men hvor man også benytter seg av samtaler og intervjuer for en «fyldigere» forståelse (Travers 2001:3).

Observasjon som metode har vært nyttig for å få en annen type og en mer komparativ data, hvor jeg også har kunnet observere aktørene uten at jeg har påvirket handlingens utfall, hvor aktørene, dersom de på forhånd visste om mitt prosjekt ville kunne kommet til å bruke smarttelefonen i mindre grad enn hva de i utgangspunktet kanskje gjorde – noe jeg gjennom en samtale med yngre informanter fikk inntrykk av at var et slags «tabu» som var knyttet til avhengighet. Der jeg har kunnet observere smarttelefonbruk, blant for eksempel ungdom, har jeg kunnet se de foregående handlingene i et annet lys ved hjelp av samtaler jeg har hatt i ettertid, så vel som i forkant av de ulike observasjonene. Så på denne måten har både dataen fra de kvalitative metodene vært sentrale for forståelsen av de kvantitative – og omvendt. Dette kan ses i lys av Barth som skriver at:

«som tilskuer bruker vi også vår vurdering av handlingens virkninger som en indikasjon på hvilken handling det var vi så – m.a.o. den blir lest som både et symptom på den andres indre tanker og som en årsak med konsekvenser.»
(2004[1994]:21)

Mønstre og form er noe som skapes og som er under kontinuerlig utvikling, og det er derfor hensiktsmessig å utforske og beskrive fremfor å definere og forutsette, hvor hver kontekst bør spesifiseres på en slik måte at sammenhengene som har påvirket det kommer til syne (2004[1994]:23). Her, med referanse til Gregory Bateson (1972), referer Barth til det å skulle «følge kretsløp» - å ta utgangspunkt i sosiale aktører og å spore opp deres nettverk og aktiviteter for deretter å kunne diskutere skalaer, kjerneområder og mønstre i ulike systemer

(2004[1994]:24). Dette er noe av det som gjør observasjon som metode så attraktiv hvor denne metoden lar forskeren beskrive det en ser. Ved at jeg i hovedsak ikke har vært avhengig av en spesifikk gruppe mennesker, og heller ikke et geografisk område, enten i det fysiske eller det digitale rommet, har jeg kunnet observere hvor enn jeg befant meg. Med den betingelsen at aktørene benyttet seg av sine smarttelefoner.

Samtale

I tillegg til observasjon, har jeg gjennom samtaler ønsket å få en dypere innsikt rundt informantenes tanker omkring mobilbruk, deres forventninger til bruk, og også hvilke aspekter ved smarttelefonen de selv føler i størst grad påvirker det sosiale liv. Fordi prosjektets tema var, og er, såpass tidsaktuelt og hverdagslig, som «berører» de fleste av oss, satte prosjektet som regel i gang diskusjoner da alle hadde noe å si eller en kommentar – enten det var i form av muligheter som smarttelefonen har ført med seg eller konsekvenser.

De fleste av mine samtaler var av semistrukturert karakter. Som Kvale og Brinkmann skriver så går dette i størst grad ut på at samtalen eller intervjuet hverken er strukturert som et spørreskjema eller at det er en åpen samtale med fritt tema (2009:47). Det var med andre ord en hensikt for samtalen og spesifikke temaer jeg var ute etter synspunkter på, men den var ikke strukturert i den forstand at det ble et intervju. Samtalene som ble gjort foregikk for det meste ansikt-til-ansikt, med unntak av noen telefonsamtaler gjort med informantene fra Bruk-Hue og Barnevakten da jeg først var i kontakt med organisasjonene. Disse samtalene var også av semistrukturert karakter, hvor jeg på den ene siden hadde en hensikt med samtalen, men hvor samtalen også «fløt» ut ifra hva de hadde å si om mitt prosjekt og deres arbeid.

Måten jeg strukturerte samtalene på var i stor grad også relasjons- og kontekstavhengig. Mine samtaler med informantene fra Barnevakten var mer kontrollerte. Dette var informanter som kunne gi meg en annen form for informasjon enn for eksempel skoleelevene jeg fikk anledning til å prate med. Jeg hadde også i de samtalene klare spørsmål som jeg ønsket å finne ut av, men jeg forsøkte å gjøre situasjonen mindre avskrekkende i samtale med mine yngre informanter. Jeg forsøkte å gjøre de uformelle, hvor jeg ønsket at informantene selv kunne diskutere temaer uten at jeg skulle påvirke dataen på noen slags måte, som også var en betraktning i observasjon som metode. Jeg hadde for eksempel også ulike spørsmål til ungdommen enn jeg hadde til informantene fra Barnevakten, hvor jeg hos førstnevnte gruppe i større grad var ute etter deres synspunkter på bruk, deres forhold til smarttelefonen og generelt «ungdommens bilde av denne teknologien». Barnevakten, på den

andre siden, kunne svare på spørsmål knyttet til en mer overordnet forståelse som de har opparbeidet seg gjennom flere år med foredrag for barn og unge, hvor deres arbeid i større grad var knyttet til tiltak for en bedre digital hverdag – som ungdommen kanskje tok for gitt.

Gruppesamtale

I regi av Barnevakten, hvor en av mine informanter fra organisasjonen skulle holde foredrag på en ungdomsskole, fikk jeg anledning til å snakke med en gruppe elever i etterkant av foredraget. Jeg hadde på forhånd skrevet ned spørsmål som jeg var interessert i å finne ut av for å «kartlegge» ungdommens syn på mobilbruk og samhandling. Hvorvidt gruppesamtalene kunne være med på å påvirke dataen tok jeg selvfølgelig høyde for og spørsmålene jeg på forhånd hadde laget var i større grad rettet mot en diskusjon blant informantene fremfor at de enkeltvis skulle presentere deres egen bruk. Som jeg tidligere hadde blitt fortalt av en yngre informant så vil man ikke innrømme hvor mye tid man faktisk bruker på smarttelefonen i frykt for å bli ansett som «avhengig» så man pynter gjerne litt på sannheten. Her fikk jeg inntrykket av at det å være «mobilavhengig» var et slags tabu – noe som videre fikk meg til å tenke på hvilken kontroll denne teknologien faktisk har over oss mennesker. I

gruppesamtalen kunne elevene sammen diskutere og drøfte de ulike spørsmålene jeg la frem som hvilket aspekt de selv føler er det viktigste ved smarttelefon, hvorvidt de føler at de har blitt mindre sosiale, og generelle meninger og tanker de skulle ha om dette temaet – knyttet til min problemstilling.

Styrken ved en slik metode for datainnsamling er at informantene *sammen* kan diskutere og drøfte ulike synspunkter og tanker omkring dette temaet, hvor det på den andre siden kan gå på bekostning av informantenes *faktiske* synspunkter og forhold til for eksempel smarttelefonbruk og mobbing. Én informant fra en gruppesamtale fortalte eksempelvis hvordan hun følte seg hengt ut og mobbet på nett, men at dette ikke var noe hun ønsket å snakke om da det var andre tilstede. Siden man gjerne, i en gruppesamtale, er flere som diskuterer kan mer sårbare temaer være vanskeligere å diskutere i plenum. Dette kom også frem da foredragsholderen fra Barnevakten fortalte hvordan det ofte var elever som kom bort etter foredraget for å «lette på hjertet».

I tillegg til data som jeg har fått gjennom de ulike metodene akkurat nevnt, har også sekundærdata vært en viktig del av dette prosjektet, som for eksempel innlegg og debatter i media, samt gruppediskusjoner og forum som foregår i det digitale landskap. Internett har spilt en viktig rolle under feltarbeidet, og i tiden etter, da samhandlingen som utspiller seg i

det digitale har vært ett av mine hovedfokus. Selv om jeg har innhentet mye egen empiri gjennom de ulike metodene allerede nevnt, har det blitt gjort mye annen forskning på nett som har vært en sentral del av dette prosjektet – enten det er i form av grupper på Facebook eller innlegg og debatter i media.

Etiske betraktninger

Det har vært noen etiske betraktninger som har vært vesentlige under gjennomføringen av feltarbeidet. Først og fremst i diskusjonen om anonymisering. Jeg har valgt å anonymisere alle mine informanter da kjønn og alder er de variablene som ville kunne komme til å vise seg relevante, noe som også ble presisert til mine informanter. For det andre har også mine informanter blitt informert om prosjektets tema, forskningsmetodene og den videre bruk av den innsamlede dataen, hvor det alltid ble poengtert at deltagelse var helt frivillig.

Selv om prosjektet i seg selv ikke nødvendigvis er sensitivt, så er temaer som digital mobbing, sosiale medier og press sårbart for mange, og særlig da blant de yngre. Det har da har vært ekstra viktig å presisere at informantene holdes anonyme og at jeg i hovedsak ikke har vektlagt enkeltaktører men et mer generelt blikk på bruk og mønstre for samhandling (Holliday 2008).

I forbindelse med observasjoner skriver Olsen (2012:112) at denne metoden involverer observasjon av aktører som «gjør noe». I forbindelse med dette vil også konteksten være vesentlig for hvorvidt noe er offentlig eller privat. På mange plasser og steder vil handlinger utspilles i det offentlige, og aktørene vil dermed kunne være gjenstand for observasjon uten deres samtykke. Dette vil selvfølgelig være avhengig av hvorvidt man kan «spore opp» aktøren, ved for eksempel bruk av bilder og video av aktører – uavhengig om det er i offentlige eller private kontekster.

I og med at flere av mine informanter var under 18 år, vurderte jeg hvorvidt det var nødvendig med skriftlig godkjenning fra foresatte, da dette ikke alltid lett lot som gjennomføre. Da jeg for eksempel skulle være med Barnevakten til en ungdomsskole var jeg veldig bevisst på at dette var aktører under 18 år, hvor samtykke kanskje ville være det etisk «rette» å gjøre, men på tidspunktet før foredraget var jeg heller ikke garantert å få snakke med noen av elevene. På grunn av mangel på tid og grunnet liten sensitivitet på dataen jeg var interessert i bestemte jeg meg for å heller presisere ekstra tydelig for elevene at dette var helt frivillig og helt anonymt. Jeg hadde også blitt fortalt på forhånd at foredragsholderen skulle avklare min tilstedeværelse med rektoren på skolen og hvor jeg da fikk beskjed om at dersom

jeg ønsker kunne jeg snakke med noen av elevene etter foredraget – dersom noen av elevene selv ønsket dette. Anonymisering bærer på mange måter med seg et etisk dilemma da man ønsker å beskytte ens informanter men hvor man samtidig ikke vil gjøre empirien utvannet eller halvhjertet (Vike 2001). I denne oppgaven har jeg valgt, også grunnet liten relevans, å ikke identifisert skolen med navn, da Barnevakten holder foredrag på ulike skoler rundt om i landet, noe som gjør at det er vanskelig å spore opp både skolen, så vel som elevene jeg har snakket med. Dette var også en betraktning i å skulle innhente en eventuell «godkjennelse».

En annen utfordring ved å skulle få tillatelse fra foresatte der det er barn og unge involvert har å gjøre med at man ikke alltid vet hvem disse foresatte er (Olsen 2012:90). Dersom jeg møter en 16-år gammel informant på gaten, hvordan går jeg her frem for å få samtykke til å holde en semistrukturert samtale med denne ungdommen? Informantene mine, særlig da de yngre, har sjeldent vært av organisert og planlagt karakter, noe som har medført at samtykke ville kunne bli både utfordrende og problematisk. Men dette er noe som selvfølgelig vil være svært avhengig av både studiets tema, og hvorvidt anonymitet spiller en rolle for den ferdigstilte oppgaven og ikke minst sensitivitet – noe som ikke har vært aktuelt i min studie. Det blir også diskutert hvorvidt anonymisering fører til noe «halvhjertet», og ved å vanne ut empirien på denne måten gjør at den tykke beskrivelsen forsvinner og at det erfaringsnære kan bli erfaringsfjernt. Dette har igjen å gjøre med hvorvidt anonymisering er vesentlig eller ikke for en «tykk beskrivelse» og for autensiteten (Vike 2001).

Til nå har jeg være inne på anonymisering, som for mange er en viktig etisk betraktning. I tillegg til å ta stilling til dette har, ved mitt studie av det digitale landskap, også båret med seg noen betraktninger som det vil være vesentlig å ta stilling til i studier som dette. Gjennom nettet, kan jeg som «forsker» så vel som mine informanter, spores opp. Dette handler i stor grad om personvern, som jeg skal gå nærmere inn på i kapittel 4, og hvordan man i dag kan samle inn mye informasjon om hver enkelt aktør gjennom ulike person- og informasjonstjenester som opplysningen, Facebook, Twitter – bare for å nevne noen. Vi lever i et kommunikasjons- og informasjonssamfunn hvor en kan spore opp det meste – noe som også er viktig å ta i betraktning, avhengig av det man undersøker.

Det jeg har ønsket å gjøre i dette kapittelet er å drøfte de ulike metodene jeg har benyttet under feltarbeidet for å vise til både nytten og utfordringer som de bærer med seg. Jeg har ønsket å drøfte utfordringer med det å gjøre feltarbeid «hjemme» og i et felt som tilsynelatende er «allestedsnærværende» for tilslutt å ta for meg noen etiske betraktninger. Det jeg derimot skal gjøre nå, i den siste og mest omfattende delen av denne oppgaven, er å drøfte

min problemstilling i lys av de dataene jeg har skaffet meg, både i form av primær- og sekundærdata. Jeg håper jeg med de forrige kapitlene har klart å plassere min studie i en kontekst og at rammene rundt mitt prosjekt fremdeles er tydelig.

4 Endring og sosialitet

Jeg har akkurat ankommet Sandvika stasjon i forbindelse med mitt feltarbeid, hvor jeg står og venter på å bli hentet. Personen som skal hente meg har jeg ikke sett på drøye fire måneder og jeg har forventninger til hvordan mitt gjensyn med personen skal bli. Bilen ankommer stasjonen og jeg setter meg inn. Personen er opptatt med en samtale via smarttelefonen. Jeg sitter forhåpningsfull og venter på at samtalen skal avsluttes – for nå er jeg tross alt tilstede og personen har ikke sett meg på hele fire måneder. Minuttene går og samtalen fortsetter. Den fortsetter helt frem til personen skal parkere bilen.

Rundt enhver sosial kontekst eksisterer det såkalte rammer som bærer med seg en forståelse for en gitt handling, dets «rammeverk». «Frameanalysis», eller rammeanalyse som jeg velger å oversette det til, innebærer i hovedsak hvordan vår atferd styres av forventninger, hvor disse forventningene videre er bestemt av rammene som danner konteksten for en handling (Miller 2010:49).

Goffman, som introduserte begrepet «frame», skiller mellom «naturlige» og «sosiale» rammeverk, hvor det førstnevnte referer til det rent fysiske hvor aktører med hensikt og årsak ikke kan påvirke utfallet, som for eksempel i en værmelding. «Sosiale» rammeverk, på den andre siden, er i større grad rettet mot bakgrunnsforståelse for handlinger som integreres med vilje, mål og hensikt, og Goffman beskriver denne formen som «guided doings» (1986:22). Dette er et relevant aspekt i forbindelse med mobilbruk og hvordan det i ulike sosiale kontekster kan komme til å bli brudd med disse forventningene. Et viktig poeng i dette er hvordan normer for oppførsel, eller «cues», som vanligvis forteller oss hvordan vi skal handle i en gitt kontekst vanligvis er ubevisste. Det er først når noe nytt skjer eller når noe avviker fra det «normale» at aktører blir bevisste på de underliggende normene som avgjør hva som er passende eller ikke-passende oppførsel (Miller 2010). Som Miller skriver, i forbindelse med dette, er hvordan *ting*, som en smarttelefon, kan avgjøre våre forventninger ved å sikre skikket atferd. Ikke fordi de er synlige og fysisk tilstede, men fordi vi i mange tilfeller ikke legger merke til dem. Jo mindre vi er klar over gjenstandene, jo kraftigere kan de virke tilbake på våre forventninger. Vi tar på mange måter deres funksjoner for gitt, som hendelsen over også viser til (2010:50).

Som hendelsen også viser, så hadde jeg forventninger til gjensynet med personen som skulle hente meg. Jeg hadde en stor tro om at denne personen skulle vie sin tid til meg da vi ikke hadde sett hverandre på en stund, men dette var ikke tilfellet. Da jeg senere konfronterte

personen med min oppfatning av hendelsen fikk jeg som svar at personen ikke hadde pratet med den andre personen på lenge og at samtalen derfor ble betraktet som «viktig». Dette kunne jeg jo i og for seg forstå. Med litt ettertanke vet jeg at jeg selv har gjort det samme - kanskje nettopp fordi samfunnet og forventningene i dag sier at det er greit. Er dette en indikasjon på at vår «mobilvenn» får forrang i samhandlingen som utspilles ansikt-til-ansikt? Eller handler dette om en rangering av vårt sosiale nettverk?

Tidligere, i hvert fall gjennom mine barne- og ungdomsår, var det strenge regler for bruk av mobiltelefon i klasserommet. På den tiden var det bare en *mobil* telefon der innholdet var relativt begrenset uten alle de millionvis av funksjonene vi i dag har på våre smarttelefoner. Selv om det i dag, for mange, trolig er større aksept for mobilbruk i klasserommet og at telefonen ligger synlig fremme på pulten er det ikke dermed sagt at den ikke kan være forstyrrende. Jeg vil også presisere at det selvfølgelig vil variere fra skole til skole, men noe har allikevel skjedd. Det kan synes som om det på den ene siden er større aksept for bruk, samtidig som at man i mer merkbar grad blir opplyst om mobilforbud der det skulle gjelde.

Da jeg fikk besøke en ungdomsskole i forbindelse med feltarbeidet la jeg merke til et forbudsskilt utenfor skolebiblioteket der det stod: «mobilfri sone». Jeg bet meg merke i dette skiltet og da jeg ble møtt av en sosiallærer på skolen spurte jeg om hvilket forhold de hadde til mobilbruk i skoletiden. Spørsmålet var interessant da det på dette tidspunktet var flere skoler som hadde innført mobilforbud i skoletiden²⁹. Sosiallæreren svarte at «det var opp til hver enkelt lærer, i sin time, om hvorvidt han ønsket en mobilfri skoletime». Han forklarte videre hvordan elevene for eksempel benyttet seg av Facebook-grupper for skolerelatert arbeid og gruppediskusjoner. På denne måten kunne elevene benytte seg av disse gruppene både i skoletiden så vel som hjemme. Hvorvidt elevene *kun* benyttet seg av smarttelefonen til skolearbeid vil være en annen sak, men i dette tilfellet var skolearbeid en *legitim* grunn for bruk. For å kaste lys over bruken av IKT-tjenester i skolen kom det frem i Medietilsynets rapport for 2014 at:

«Internett (89%), PC/Mac (77%) og ulike læringsplattformer (73%) er de IKT-verktøy som brukes mest i barne- og ungdomsskolen. Andelen og hyppigheten øker med elevens alder, og blant 15-16 åringer bruker nesten alle Internett, mens 9/10 bruker

---

²⁹ <http://www.tu.no/it/2013/10/13/skoler-har-ikke-lov-til-a-totalforby-mobiltelefoner>

PC/Mac og læringsplattformer. Bruken av mobil er også økende med alder, og kan skyldes den økende andelen smarttelefoner hos de eldre barna, men også at produksjonen og bruk av applikasjoner til læring er økende.» (Medietilsynet:33)

Tallene overfor viser en stor bruk og hvor viktig disse verktøyene i dag er for læring i skolen. Man er avhengig av Internett for å få tilgang til de ulike læringsplattformene og dette kan man også enkelt finne frem til ved hjelp av smarttelefonen som mange alltid har tilgjengelig. Ikke er det bare Internett og læringsplattformer som brukes i dag men det meste skrives også på PC/Mac – i motsetning til for eksempel 10 år siden da alt foregikk for hånd. Dette igjen viser til hvordan smarttelefonen og andre digitale medier har en integrert del i hverdagslivet og i skolen – hvor noen vil se nytten av de ulike verktøyene og andre ulempen som dermed kan føre til et forbud. Her kan man igjen se tilbake på domestiseringsprosessen nevnt i kapittel 2 og hvordan denne prosessen er med på å integrere og hverdagsliggjøre ny teknologi, gjennom de fire fasene.

I mange kontekster og dagligdagse situasjoner, som vi er godt kjente og fortrolige med, trenger man ikke nødvendigvis noen forklaring eller tolkning, der regler, normer og koder som vår forståelse bygger på er så innarbeidet og automatiserte i måten vi handler (Guneriussen 1999a:124). Men hva skjer når noe «nytt» og «uventet» avbryter denne automatiserte forståelsen? Ta eksempelvis denne hendelsen:

«Du sitter i klasserommet. Det er forventet at telefonene skal være satt på lydløs, men du blir allikevel ikke utvist dersom du har glemt å dytte inn den lille lydløsknappen. Det neste som skjer er at forelesningen blir avbrutt av at en telefon ringer. Det blir stille i klasserommet og studentene titter bort på foreleseren. Det var foreleserens telefon som ringte. Ut ifra viktigheten på samtalen ber han om bekreftelse fra studentene om å få svare på anropet.»

En norm, som er en eksplisitt eller implisitt regel for handling, eksisterer i alle kulturer og samfunn, enten det er på mikro- eller makronivå. Normene er gjerne knyttet til atferd og handling hvor det vil være sanksjoner dersom en norm skulle bli brutt. I teorien om *normativ handling*, handler aktørene først og fremst ut ifra regler og sosiokulturelle føringer som de ikke selv har skapt, og som særlig den teknologiske utviklingen viser, så vil de også være i endring (Eriksen 1998:102).

Ta for eksempel illustrasjonen om telefonen som ringer i klasserommet. Selv om smarttelefonen har ført med seg mobilforbud på noen skoler, ville man kanskje tidligere bli fratatt telefonen dersom man hadde den fremme eller om den ringte under undervisningen – men det er ikke nødvendigvis tilfellet i dag. Så dersom tilgjengeligheten har blitt en norm, hvem skal man da ta hensyn til? Den man samhandler med ansikt-til-ansikt, eller den som forsøker å samhandle med deg via telefonen? Og er det andre normer for studentenes tilgjengelighet enn for læreren?

I forbindelse med det siste spørsmålet er «situasjonsdefinisjon» et sentralt begrep. Situasjonsdefinisjon går ut på at når to eller flere aktører møtes så skjer det automatisk en definisjon av situasjonen som innebærer hvilke statussett og gjøremål situasjonen innebærer. Det vil være både normer og forventninger til atferd og handling som aktørene definerer ut ifra situasjonen. I noen situasjoner der aktørene er godt kjente med hverandre og også situasjonen vil situasjonsdefinisjonen skje med det samme. Og i tilfeller der situasjonen kan betraktes som «ukjent» vil det skje en forhandling eller enighet om situasjonens utfall, som også kan ses i lys av hvordan det i dag kanskje er større aksept at smarttelefonen får forrang i samhandling som foregår ansikt-til-ansikt (Eriksen 1998:58). Som i tilfellet med foreleserens anrop så skjedde det en *forhandling* ved at foreleseren faktisk spurte studentene om å få ta anropet. Dette kunne virke som en relativt ny og ukjent situasjon for både foreleseren som for studentene, hvor foreleseren i en kjent situasjon kanskje bare ville «unnskyldt» seg selv og svart. Og hvorvidt studentene ville kunne ha en autoritet til å nekte foreleseren å ta anropet, henger også i tråd med situasjonsdefinisjonen.

Gjennom samtaler med informanter, og inntrykk jeg har fått gjennom dette, indikerer at aksepten for å ta dette anropet, og i samhandlingskontekster for øvrig, henger sammen med forventningene til at man alltid skal være tilgjengelig og at man skal kunne bli kontaktet, samt nå andre, uavhengig av tid og sted. Dette kan også ses i sammenheng med at skille både mellom det private og offentlige, som i jobbrelasjon eller i mer private kontekster, har blitt ubetydeligere.

Med utvikling vil det trolig følge endringer som vi mennesker må ta i betraktning og forholde oss til på en annen måte enn tidligere – og dette er synlig helt fra telegrafene ble utviklet og selv fra illustrasjonen hentet fra Sharp sitt arbeid blant Yir Yorontene. Det har tydelig skjedd en endring i måten vi forholder oss til hverandre på, med utviklingen og fremveksten av kommunikasjonsteknologien, og i den forbindelse vil det være hensiktsmessig

å belyse noen betraktninger i forbindelse med både sosial endring så vel som modernitet for å plassere denne endringen i en større kontekst.

Modernitet og sosial endring

Anthony Giddens (1991) bruker termen «modernitet» i en generell forstand som referer til institusjoner og former for atferd som ble etablert etter føydalismen i Europa, men som i det 20 århundret i økende grad ble verdenshistorisk i sin påvirkning. Som han skriver så er en av de karakteristiske egenskapene til moderniteten en økende tilknytning mellom globaliserende påvirkningskrefter på den ene siden, og personlige disposisjoner på den andre. Her er fremveksten av individualismen et viktig aspekt ved det moderne samfunn.

Guneriusen (1999b:110) trekker frem, med referanse til Durkheim og hans oppfatning om det moderne samfunn, at det er nødvendig at individene må velge og handle selvstendig, «uten å følge andres påbud eller presise normer», og hvor Durkheim i denne forbindelse ikke betraktet individualismen som en opphevelse av sosiale bånd, men som «en *ny type sosialt* bånd». Noe også eksempelet fra Yir Yorontene viser i hvordan ståløksen medførte et brudd i relasjoner og hvor dette medførte endringer i både rang og i relasjonene mellom både dem innad i gruppen men også over større avstander.

En av de klareste skillene mellom det moderne og tidligere perioder er det Giddens omtaler som «modernitetens dynamikk». Han omtaler den moderne verden som en «runway world», hvor de sosiale endringene ikke bare er hyppige sammenlignet med tidligere systemer, men hvor også kunnskap og intellekt på samme tid påvirker sosiale praksiser og atferd som har kommet til å eksistere tidligere (1991:16).

Sett bort ifra den institusjonelle refleksiviteten er moderne sosialt liv karakterisert av dyptgående prosesser av reorganiseringen av tid og rom. Giddens knytter videre dette til begrepet om «disembedding». Jeg skal så vidt nærme meg dette uten å gå for dypt inn på modernitetens fremvekst, og alle debatter rundt denne tematikken. Det er særlig tre elementer som Giddens mener forklarer den særegne dynamiske karakteren til det moderne sosiale liv, hvor jeg legger hovedvekt på de to førstnevnte:

- 1) Separasjonen av tid-rom
- 2) «Disembedding»
- 3) Institusjonell refleksivitet

Med separasjonen av tid og rom (sted) referer han til en artikulasjon av sosiale relasjoner som strekker seg ut over de lokale kontekster, som kan strekke seg til det globale nivået, som illustrasjonen med Yir Yorontene også viste med endringen i relasjoner. Som Giddens skriver så har alle kulturer en forståelse av tid, så vel som å posisjonere seg selv i det «romlige». Det som i hovedsak utgjør forskjellen mellom det førmoderne og det moderne er hvordan det i den førmoderne perioden var en tilknytning mellom tid og rom gjennom kontekstualisering av «sted». Menneskene fulgte i større grad døgnets timer, samt årstider, hvor dette videre var nært knyttet til «stedet», hvor gjøremål og handlinger var nært sammenbundet med tid og rom. I forbindelse med dette skriver Halvar Fauske, med henvisning til Giddens tilnærming til modernitet, eksempelvis hvordan interaksjonen i det førmoderne samfunn i større grad foregikk ansikt-til-ansikt, hvor derfor tid og rom var sammenfallende. Denne beskrivelsen av samhandling er en stor kontrast særlig til dagens samfunn hvor relasjoner, som for eksempel gjennom smarttelefonen, strekker seg langt utover det lokale (Fauske 1998:19). Giddens viser også eksempelvis hvordan den mekaniske klokken førte med seg en universalistisk endring, hvor man nå hadde ett system, som for eksempel globalt standardiserte tidssoner, og ikke minst en universalistisk kalender (1991:17).

Det andre elementet som Giddens legger vekt på er begrepet «disembedding», hvor separasjonen mellom tid og rom spiller en sentral rolle i denne prosessen. Med «disembedding» mener Giddens at sosiale institusjoner og relasjoner blir løsrevet fra tid og rom, og at de ikke lenger er begrenset kun til den «lokale konteksten» på samme måte som tidligere. Giddens referer til to sentrale hovedtyper av mekanismer i prosessen med «disembedding», som er «symbolic tokens» og «expert systems». Tilsammen utgjør de et *abstrakt system*. «Symbolic tokens» er et utvekslingssystem som har en standardisert verdi og som er mulig å utveksle på tvers av og i ulike kontekster, uavhengig om kontekstene er lokale eller globale. Penger gis her som et eksempel på «symbolic tokens». Den andre mekanismen, «expert systems», er den som distribuerer former for kunnskap eller ekspertise innenfor et gitt område. Denne mekanismen, skriver Giddens, nedfeller seg i så å si alle aspekter ved det sosiale liv – gjennom maten vi spiser, medisiner, transport o.l. (1991:18). Ekspertsystemene er en form for spesialisering og kunnskap som er knyttet til spesifikke områder, noe som store deler av samfunnet består av. Bilen vi kjører i er eksempelvis riktig konstruert av en såkalt «ekspert».

Det tredje, og siste, elementet som Giddens referer til er «institusjonell refleksivitet». Denne refleksiviteten er en regulert bruk av kunnskapen om forholdet i samfunnslivet, som er

et grunnleggende element i dets transformasjon og organisering (1991:20). Modernitetens refleksivitet refererer til at sosiale praksiser og handlinger er under en konstant evaluering og endring i lys av «tilgjengelig kunnskap om betingelsene for praksisene og om grunnlaget for reproduksjon av sosiale systemer» (Fauske 1998:20). Dette siste aspektet kan også ses i sammenheng med begrepene nevnt tidligere, som eksempelvis hvordan «rammene» styrer forventninger og kunnskap som er med på å forme og endre normer og forventninger for samhandlingen. Smarttelefonen kan ha ført med seg at mange føler seg både «avhengige» og at man er redde for å gå glipp av noe og at dette medfører at smarttelefonen «styrer hverdagen» ved at den ofte får forrang. Ta eksempelvis denne hendelsen fra mitt feltarbeid:

En informant, en mann i 37-års alderen, som jeg møtte på en bar fortalte meg at han ikke eier en smarttelefon» og hvordan man på sett og vis kan gå i en «smarttelefon-felle». Informanten, som var en stolt eier av en mer «tradisjonell» mobiltelefon, forklarte hvordan man for eksempel kan ty til smarttelefonen for å «avvise» noen, og at man kan synes å være mer innesluttet og vanskeligere å komme i kontakt med. Jeg forstod hva han mente. På samme tid som den kan synes å være en «tidstyv» kan den på samme tid aktivt benyttes som en «avvisningsmekanisme». Det var veldig tydelig hvordan smarttelefonen ble brukt da han for eksempel skulle kjøpe noe i baren og jeg da ble sittende alene. For meg ble smarttelefonen et tidsfordriv og en mulig «avvisningsmekanisme». Den ble brukt for at jeg skulle se «opptatt» ut, noe som flere trolig vil kjenne seg igjen i. I samhandling med denne informanten var jeg ofte svært bevisst på min egen bruk da jeg var klar over at han selv ikke eier en smarttelefon og trolig i større grad ville anse min mobiltitting som «uhøflig» – sammenlignet med samhandlingen som foregår mellom to aktører med smarttelefoner. Jeg måtte i større grad legitimere bruken ved å gjøre rede for at det var noe viktig.

En annen interessant observasjon var også gjort på en bar. Før jeg dro ut i felten var jeg overbevist om at jeg skulle se utallige tilfeller smarttelefonbruk i samhandlingskontekster, hvor jeg særlig da håpet å se disse på kafeer, uteplasser og restauranter – men dette stemte ikke helt. Det jeg derimot så var hvordan nettopp smarttelefonen, fremfor å ha forrang i samhandlingen mellom aktører, ble brukt som et tidsfordriv i tilfeller hvor aktørene oppholdt seg *alene* – det var en «tidstyv». Jeg så for eksempel hvordan smarttelefonen ble brukt da man ble sittende alene, eller hvordan smarttelefonen aktivt ble sjekket i toalettøer. Det var særlig ett tilfelle jeg la merke til og det var da fire jenter, i en kø, stod med hver sin smarttelefon i hånden og da de gikk tilbake til sine plasser og til de menneskene de faktisk samhandlet med ble den lagt bort. Kanskje dette var et tidspunkt for dem å kunne holde seg oppdatert da de

allikevel stod alene og ventet, og uten at den skulle gå på bekostning av den faktiske sosiale samhandlingen. Det samme gjelder de utallige observasjonene jeg har observert på holdeplasser, eller på buss og tog. Som Giddens viser så har moderniteten brakt med seg en løsrivelse av tid og rom, hvor relasjoner ikke lenger opprettholdes *kun* i det lokale men at det har utvidet seg til å bli globale relasjoner. Og dette har vært et gjennomgående svar når jeg har spurt aktører om viktigheten av smarttelefonen – nemlig viktigheten av det å kunne holde kontakt med venner og familie fra større avstander. Ut ifra samtaler med flere informanter kan dette indikere at det blir en form for «multitasking» i forhold til ens oppmerksomhet.

Smarttelefonen som ståløksen

For å gå et steg videre med tilnærmingen til modernitet og sosial endring ønsker jeg i denne delen å hente opp igjen ståløksens integrering i samfunnet blant Yir Yorontene. Det er flere aspekter ved Sharp sin studie som jeg mener kan ses i sammenheng med smarttelefonens integrering. For det første medførte ståløksen en større tilgjengelighet for alle – uavhengig av kjønn, alder og sosial status. Smarttelefonen var, da den først kom ut, ikke like tilgjengelig for alle da den kostet mye og den ble ansett å være mer statusladet enn de eldre mobiltelefonene. Da flere smarttelefoner som kom på banen og jo flere produsenter som skapte disse smarttelefonene, jo større ble konkurransen og de ble trolig mer tilgjengelig gjennom reklamer, tilbud o.l. Apple lanserte høsten 2014 deres nyeste modell (iPhone 6) og det var lange køer utenfor butikkene da «alle» vil sikre seg den nyeste modellen³⁰. Selv følte jeg meg ganske «trendy» da jeg oppgraderte min smarttelefon fra iPhone 4 til iPhone 6, uten at jeg egentlig er noe særlig opptatt av modell så lenge den har de samme funksjonene.

For det andre ble de sosiale relasjonene hos Yir Yoront hyppigere og utvidede ved at deres relasjoner strakk seg utover de nære og lokale relasjonene. På samme måte som ståløksen førte med seg en endring i relasjoner hos Yir Yorontene, er dette noe som også ser ut til å gjelde dagens samfunn. Smarttelefonen lar deg holde kontakt med flere mennesker over større avstander enn tidligere. Det synes å være lettere å kontakte de man ønsker å ha tak i, enten via Skype, Face-time, Facebook eller via den tradisjonelle SMS-en og de nye kommunikasjonsmidlene kan synes å ha gjort verden mindre (Aalen 2013). Dette kan også plasseres i forbindelse med Giddens sin separasjon av tid og rom og hans begrep om

---

³⁰ <http://www.dn.no/tekno/2014/09/15/1509/Mobil/iphone-6-til-norge-i-september>

«disembedding», hvor relasjoner strekker seg ut over kontinenter uavhengig av tid og rom. Som Fauske skriver, i forbindelse med modernitetens fremvekst, så «var ikke lenger nærværet av andre aktører en forutsetning for relasjoner og kommunikasjon» (1998:19). Tilsvarende, sosiale relasjoner er ikke lenger avhengige av en lokal kontekst, som i tilfellet hos Yir Yorontene.

Det ville være interessant å se hvordan situasjonen blant Yir Yorontene er i dag. Kanskje har de latt ståløksen ligge til fordel for den opprinnelige steinøksen, eller kanskje de har tilpasset seg de endringene den medførte. Endringer vil trolig komme som en følge av utvikling hvor samfunn så vel som individer må tilpasses endringene, eller tilpasse endringene etter eget samfunn, bestående av verdier og normer. Og smarttelefonens utbredelse er intet unntak. Men hvorvidt kan man sammenligne Yir Yoront-tilfellet med den endringen vi selv har stått ovenfor? Det er på ingen måte noen som har kommet og «tuklet» med vår vestlige kultur, som var tilfellet med eksempelet illustrert i introduksjonskapittelet. Derimot er det vestlig teknologiske innovatører som mulig har forsøkt å selge produkter som var ment å «gjøre livet enklere», og mer organisert. Og blant mine hovedpoeng med denne oppgaven er å se på muligheter så vel som å betrakte de til dels, negative, konsekvensene som stadig blir fremstilt i offentligheten. Jeg tenker at man ikke utelukkende kan betrakte smarttelefonen som en ulempe for menneskeheten – men man må finne tiltak og eventuelt sørge for å tilpasse den vårt samfunn og våre verdier. Relatert til det sosiale liv, og som alt nevnt, har den ført med seg store kommunikasjonsmuligheter. Samtidig kan disse mulighetene ha gått på bekostning av det faktiske (reelle) sosiale liv, i alle fall noen aspekter.

Da jeg fikk anledning til å utføre en gruppesamtale med noen elever på en skole jeg besøkte hadde jeg på forhånd skrevet ned noen spørsmål jeg var interessert å få synspunkter på. For det første var jeg interessert i å finne ut hva deres forhold til smarttelefonen var, viktigheten av dette objektet, og hvorvidt de selv føler at de blir mindre sosiale. Gruppen med elever som jeg fikk prate med var en jentegjeng i alderen 13-15 år. Jeg fikk lov til å møte dem etter et foredrag i regi av Barnevakten. Da foredraget var ferdig kom det bort en jentegjeng som jeg da fikk anledning til å prate med, og som viste stor interesse for prosjektet. Det kom blant annet frem at det ikke bare er kommunikasjonen som er en viktig del av smarttelefonen men at det også eksisterer ulike forestillinger om personlig nærhet og at disse influerer hvor man blir kontaktet. Det var med andre ord stor forskjell å bli kontaktet gjennom en tekstmelding og på Snapchat eller Facebook, hvor den førstnevnte i større grad var et kommunikasjonsmiddel for nære venner og familie og sistnevnte for «fjernere» relasjoner:

«man spør heller hva noen heter på Snapchat fremfor å be om noens mobilnummer.»

Mitt ønske om å få være med på ett av foredragene var i hovedsak så jeg kunne observere elevene, så vel som å høre deres innspill til de ulike temaene som Barneverken skulle presentere. Det var først etter at min informant foreslo å høre med rektor om det var mulig for meg å snakke med elevene etter foredraget at jeg innså hvilken mulighet dette ville være da dette er den generasjonen som har vokst opp med denne kommunikasjonsteknologien, og som kanskje kjenner den *best*.

Gjennom samtaler lærte jeg at for ungdom i dag har det vært lettere å tilpasse smarttelefonen inn i hverdagen uten at den går på bekostning av det sosiale aspektet, for dette er en generasjon som er født inn i den digitale tidsalder. De har ikke en annen tid å sammenligne det med. Dette var tilfellet med jentene jeg snakket med da de selv sa at de ikke kunne forestille seg et liv uten, nettopp fordi de er vokst opp med denne teknologien. Deres bruk og viktigheten av denne teknologien syntes å bli tatt for gitt da de fikk spørsmål om *hva* de faktisk bruker den til. Det første som ble nevnt var de sosiale mediene, og i hovedsak for kommunikasjon og for å følge venner og bekjente - dette var alle jentene enige i. Selv vet jeg hvilke muligheter smarttelefonen åpner opp for så selv om de i *hovedsak* benyttet den til å kommunisere antok jeg at bruken rommet mer enn å kun være et verktøy for kommunikasjon. Da jeg videre spurte om hvilke andre tjenester de benyttet seg av ble de raske enige om at det er et «altmulig-verktøy» fra å bli vekket om morgenen til å være en musikkspiller, et kamera og en bussrutetabell. På spørsmålet om hvorvidt de følte at de var mindre sosiale så var det stor enighet om at dette ikke var tilfellet. Én av jentene poengterte at hun anså det uhøflig å sitte med smarttelefonen i interaksjon med andre, med mindre samtalen var basert rundt innholdet på smarttelefonen og at «alle sammen gjorde det». En av jentene forklarte tilføyende at hvem man var sammen med også hadde noe å si på hvorvidt smarttelefonen fikk fokus. Jentene var innforstått med at smarttelefonen inngikk i det sosiale liv og at det fantes normer for anstendig eller legitim bruk av den.

Sosialt drama og digital folkeskikk

Endringene omkring mobilbruk har vært enorme, både i lys av den teknologiske utviklingen, så vel som hvordan denne utviklingen har hatt for det sosiale liv. Der smarttelefonen synes å ha forrang i mange samhandlingskontekster, åpner den i andre tilfeller opp for nye måter og

omgås. Victor Turner utviklet begrepet «sosialt drama», som i kortfattethet er et redskap for å fange opp prosesser i samfunnet, oppstår når noe eller noen bryter eksisterende «regler» og at det følger en antiharmonisk prosess, som kan ses i sammenheng med Goffmans «rammeanalyse». Turner skriver at et «sosialt drama» er antiharmoniske enheter eller disharmoniske prosesser som stammer ut ifra konflikter, som innebærer fire observerbare faser (1974: 37-38).

Den første fasen Turner sikter til er det han omtaler som «breach». Bruddet, som jeg velger å oversette det til, er regulerte og normstyrte sosiale relasjoner som utspilles mellom aktører eller grupper innenfor samme system av sosiale relasjoner, enten det er i en landsby, på et kontor, universitet eller et hvilket som helst annet system. Fremfor at dette bruddet er en forbrytelse så er det en symbolsk «trigger» for konfrontasjon eller møte mellom aktørene.

Den påfølgende fasen etter bruddet er det som omhandler en «krise». Som Turner skriver så kommer det etter den forrige fasen, etter bruddet på regelmessige og normstyrte sosiale relasjoner, en form for krise. Denne «krisen» kan enten eskalere så den strekker seg ut over andre relevante sosiale relasjoner eller man kan direkte etter bruddet raskt endre det begrensede området for sosial samhandling. Som Turner også skriver så forekommer det gjerne en «liminalfase» i denne kritiske fasen, som er i et mellompunkt mellom mer stabile faser i den sosiale prosessen, og som utfordrer en representasjon av en orden (1974:39).

Den tredje fasen er den Turner omtaler som «redressive action». Denne fasen er avgjørende for hvordan man håndterer konflikten, i form av tilpasnings og integrerende mekanismer, enten de er uformelle eller formelle, institusjonaliserte eller ad hoc (s. 39). Turner skriver at denne mekanismen varierer i type og kompleksitet og samtidig at viktigheten av «bruddet» er delt mellom aktørene, den sosiale inkluderingen av krisen, og «naturen» til den sosiale gruppen hvor bruddet fant sted (1974:39).

I den fjerde, og siste, fasen skjer det enten en form for reintegrering hos den sosiale gruppen hvor bruddet har forekommet, eller så skjer det en anerkjennelse og legitimering av en splittelse mellom de ulike partene i den sosiale gruppen. Denne teorien er svært generell og den vil selvfølgelig kunne knyttes til flere aspekter ved det sosiale liv, men først og fremst ser jeg den nyttig og forklarende i forbindelse med smarttelefonbruk i samhandlingskontekster. Særlig i den samhandlingen som utspilles i det fysiske rom.

Rich Ling, i boken «New Tech, New Ties» (2008), skriver innledningsvis hvordan han en morgen stod ved sitt inngangsparti, for å ta farvel med noen gjester, så en rørlegger han hadde en avtale med komme gående mot huset. Han beskriver hvordan rørleggeren holdt en

lapp i den ene hånden der han sjekket adressen og hvor han i den andre hånden holdt en telefon som han snakket i – og som syntes å være en engasjerende samtale. Rørleggeren kom nærmere huset, sjekket adressen på nytt og spaserte rett forbi både Ling og gjestene som skulle reise. Rørleggeren ga et minimalt nikk i det han gikk forbi og gikk deretter direkte inn i huset – fremdeles med telefonen inntil øret. I Ling sitt tilfelle, skjedde det et «brudd» i hans møte med rørleggeren. Det var ingen håndhilsning og utveksling av navn, i og med at de aldri hadde møttes før (2008:21). Som Ling avslutningsvis skriver i eksempelet så var dette en episode han raskt «glemte», da dette kun var nok et eksempel på hvordan mobiltelefonen har tatt del i våre liv.

Som eksempelet til Ling, så vel som med telefonen som ringer i klasserommet, viser til så skjer det på en eller annen måte et brudd. I begge tilfellene får mobiltelefonen forrang i den fysiske samhandlingen som finner sted, men hvor man kan ha vært uenige om både rammene rundt konteksten så vel som for situasjonens definisjon. På den ene siden anså jeg det kanskje som en «norm» at personen som skulle hente meg var tilstedeværende, at foreleseren ignorerte anropet, og i Ling sitt tilfelle ansett det som normal høflighet å avbryte samtalen da man var ankommet kunden, men i dag har normene for bruk trolig endret seg. Mitt hovedpoeng med å presentere begrepene, både rammeanalyse, situasjonsdefinisjon og sosialt drama, er for å vise hvordan definisjoner kan bli skapt i «nye og ukjente» situasjoner, hvordan rammer for samhandling kan endres og opprettholdes, og ikke minst hvordan man gjennom et sosialt drama kan komme til å endre og skape nye normer i sosiale handlinger. Basert på konsekvensene og baksidene som smarttelefonen har medført den sosiale samhandlingen, så må samfunnet skape nye endringer og eventuelt da *nye normer* for bruk gjennom tiltak og bevisstgjøring – som mange skoler for eksempel har gjort ved å innføre mobilforbud.

I forbindelse med det jeg allerede har nevnt, særlig da om normbrudd, forventninger og sosialt drama, kom jeg over et begrep som en gjesteblogger i NRK Beta introduserte med tanke på folkeskikk og bruk av digitale medier, nemlig «digital folkeskikk».

Julie R. Andersen skriver at:

«I 2014 er vi så heldige at vi kan kommunisere fra nesten hvor som helst, nesten hele tiden. Det er blitt mye lettere å være glad i noen som ikke bor i gangavstand fra deg. Det overrasker meg at vi så ofte ser på det som et problem.»³¹

Andersen viser i dette innlegget til måter å oppføre seg når de digitale mediene er tilstede. Hun lister opp ti punkter som hun omtaler som «digital folkeskikk» og dette er sentralt, særlig da i diskusjoner som omhandler endringer i forventninger og bruk av smarttelefoner. Jeg vil tro at utviklingen av den første «moderne» mobiltelefonen førte med seg liknende endringer og problemstillinger som det smarttelefonen har gjort for det sosiale liv i dag. Kanskje ikke like mange og like omfattende, men endringen har trolig funnet sted. Da man tidligere måtte gå fra hus til hus for å finne noen å leke med kunne man heller ringe naboen for å høre om han eller hun var hjemme. Kanskje debattene på dette tidspunktet i større grad dreide seg om at mennesket, som en konsekvens av mobiltelefonen, var blitt latere? En gikk jo tross alt kanskje ikke lenger fra hus til hus.

Som Andersen viser, kan det være nyttig å se hvilke tiltak og endringer man kan gjøre for å forhindre at man blir et såkalt «usosialt menneske» som fremstår uhøflig. Som Andersen skriver videre i innlegget so er det mulig å være «et hyggelig menneske, med gode venner og vaner, selv om du eier en smarttelefon og har tilgang til Internett». Med andre ord så må alt gjøres med måte, som man gjør ellers i det sosiale liv.

Det jeg har forsøkt å gjøre til nå er å først presenterte noen teorier og begreper knyttet til endring, normer og forventninger, hvor jeg vil tro at dette henger nært knyttet til den allmenne oppfatningen om at smarttelefonen påvirker samhandling som utspilles i det fysiske rom. Med tanke på det sosiale aspektet så er både den nye teknologien så vel som de sosiale mediene med på gradvis å endre det sosiale liv, måten vi kommuniserer på og hvordan vi samhandler. Koder, skikker og normer vil gjennomgå endringer der nye innovasjoner blir utbredt, som også eksempelet med Yir-Yoront-folket viser til.

Som jeg også skal ta for meg i den påfølgende delen så spiller smarttelefonen en rolle både i den fysiske samhandlingen som finner sted, samtidig som det foregår en samhandling mellom aktører i det digitale rommet. Så et av hovedpoengene i den kommende diskusjonen

---

³¹ <https://nrkbeta.no/2014/06/24/hvordan-du-kan-ha-en-smarttelefon-og-likevel-vaere-en-hyggelig-person-10-gode-rad/>

er nettopp problemstillingen om hvorvidt det å være «sosial i det digitale» regnes, eller kan vurderes som, en ny form for sosialitet.

Det (u)sosiale mennesket?

En formiddag skulle jeg gjøre mine vanlige observasjoner og satte meg derfor på en tilfeldig buss i Oslo sentrum. Jeg forsøkte å plassere meg strategisk hvor jeg hadde lagt merke til at det var mest lønnsømt å sitte ved en såkalt «firergruppe» hvor dette er den mest optimale plassen å sitte dersom man er flere enn to stykker som reiser sammen. Etter fem minutter på bussen kommer det plutselig på en guttegjeng som trolig ikke kan ha vært særlig mye eldre enn 16 år. De satte seg ned og hadde allerede smarttelefonene i hånden da de steg inn på bussen. Guttene satt med hver sin telefon i hånden og de kommuniserte - om det som foregikk på deres smarttelefoner. Det var tydelig at innholdet de diskuterte var spill, hvor jeg etterhvert forstod at dette var et spill de spilte mot hverandre. De samhandlet fysisk og digitalt på samme tid.

Hva forteller denne illustrasjonen? Ved første øyekast kan disse guttene virke svært usosiale. Men, de kommuniserer. Forskjellen nå fra tidligere er trolig i større grad at smarttelefonen har blitt så hverdagsliggjort og domestisert at den forventes å være tilstede og ikke minst er den som et redskap, og for andre et hjelpemiddel, for sosial kontakt. Og det er kanskje dette som er medias bekymring – det at vårt fokus ligger for mye i verktøyet og at den faktiske tilstedeværelsen til aktørene forsvinner. Det at smarttelefonen i seg selv kan være et redskap for samhandling ved at man kan kommunisere gjennom dette verktøyet, så kan smarttelefonen på samme måte aktivt være en del av den fysiske samhandlingen som finner sted mellom sosiale aktører, slik TV- og kortspill også har vært en del av samhandlingen og fremdeles *er*. Og hva med den tiden da Tamagotchi³² og andre digitale leketøy som Gameboy var utbredt blant barn og unge (Turkle 2011)? Hva er egentlig forskjellen på datidens Tamagotchi og nåtidens smarttelefon?

---

³² En virtuell leke utformet som et egg som trenger kontakt og omsorg i form mat og «lek».

(Bilde: PR Handout³³)

(H&N bildeillustrasjon av Alex Powers³⁴)

Gjennom flere observasjoner, kan det i dag synes som om vi her har å gjøre med to ulike typer samhandling. Den ene har smarttelefonen i sentrum av den fysiske samhandlingen, hvorav den andre samhandlingen foregår gjennom smarttelefonen eller annen teknologi som er knyttet opp mot Internett, som nettbrett og PC-er. Her kan de ulike teknologiene være et redskap for *noe* å spille med, eller et redskap for å kunne spille *mot andre*.

---

³³ <http://www.theguardian.com/business/2010/feb/14/mobile-world-congress-technology-showcase>

³⁴ http://www.heraldandnews.com/news/smart-phones-safe-kids/article_c188b60c-4fc5-11e1-bd69-001871e3ce6c.html

Hvorvidt smarttelefonen får en forrang i samhandlingen som utspilles vil i stor grad være både relasjons- og kontekstavhengig, noe jentene jeg snakket med også poengterte. Det vil i tillegg være stor forskjell om man skal sjekke noe eller raskt svare på en tekstmelding, eller hvorvidt man konstant stirrer ned i den flombelyste skjermen. Hver sosiale situasjon krever derfor en form for definisjon. Mine yngre informanter mente smarttelefonbruk kan anses mer «uhøflig» av den eldre generasjon da denne generasjonen ikke er vokst opp med denne teknologien, fremfor om man aktivt bruker smarttelefonen i samhandling med annen ungdom. Samtidig var det trolig større fascinasjon da smarttelefonen først kom på banen og et større behov for å utforske denne nye teknologien – med ungdommen i spissen. I dag, som andre har fortalt og som jeg selv erfarer, så begynner man på mange måter å «gå lei». Man er lei av å konstant sjekke Facebook og Instagram, uten at det i det hele tatt har skjedd noe, og man er lei av å hele tiden skulle være tilgjengelig, men dette gjelder selvfølgelig ikke alle. Og som Chess reklamerte for så rådet de folk om og «logge av mobilen for å logge på livet»³⁵, selv om teleoperatørene til stadighet reklamerer for billigere abonnement med mere data. Men hva med de som føler at de ikke har noe sosialt liv, og få sosiale relasjoner utenom smarttelefonen og Internett, som i tilfellet hos Vetle og det at ingen kom i bursdagen til William?

Hva legger man i utsagnet om at vi i dag har blitt mindre sosiale? Er det snakk om at vi ikke lenger omgås våre medmennesker fordi smarttelefonen fyller våre behov for menneskelig kontakt? Og ikke minst (og aller viktigst) – hva er *kravet* eller betingelsene for å være sosial? Det kan i mange tilfeller synes som om teknologien blir en premissleverandør, særlig i nyere studier av sosialitet, da smarttelefonen har blitt så godt innlemmet og hverdagsliggjort at den i mange situasjoner spiller en rolle som de fleste av oss tar for gitt.

På mange måter, vil jeg tro, synes svaret på om vi blir mer «usosiale» tvetydig. Min studie indikerer at vi må ta denne nye teknologien i betraktning i måten vi i dag er sosiale på. Flere av mine informanter føler selv at de ikke har blitt eller er noe mer usosiale selv om de bruker mye tid på smarttelefonen og selv om oppmerksomheten må delvis veksles mellom smarttelefonen og den fysiske samhandlingen. På den ene siden så kan smarttelefonen frata oss mange øyeblikk fordi vi ofte går med hodet bøyd ned mot skjermen, og de faktiske omgivelsene som omgir oss blir på sett og vis «inteteksisterende» eller ignorert. Da jeg var i kirken i forbindelse med en gudstjeneste julen 2014 var det godt over en håndfull mennesker som løftet smarttelefonene sine da et pikekor skulle fremføre noen julesanger. Det var trolig

---

³⁵ <http://www.bt.no/kultur/Flere-unge-logger-av-sosiale-medier-3199181.html>

familiene til pikene som ville dokumentere dette, og de første tankene som slo meg var om dette var svært ukonvensjonelt, og at selve øyeblikket på mange måter syntes å bli borte da man skulle oppleve dette igjennom «smarttelefonens øyne». Det virker som at det har blitt viktigere å dokumentere det man opplever enn å faktisk nyte øyeblikkene. Enten det er ulykker eller bryllup – alt skal *fanges* og *deles*. På den andre siden åpner denne nye kommunikasjonsteknologien opp for en samhandlingsform på en annen måte enn tidligere. Ved hjelp av Internett kan du kommunisere med nære og fjerne relasjoner uavhengig av tid og rom, en kan spille mot hverandre med smarttelefonen som et sentralt ledd, og i dag kan du også diskutere ulike TV-program gjennom en nylig utviklet app³⁶. Disse mulighetene tyder ikke på at vi nødvendigvis har blitt usosiale. Heller, og viktigere, tror jeg dette har å gjøre med endringer som smarttelefonen har medført, i den forstand at vi i dag har en ny måte å forholde oss til hverandre på. Normene og forventningene i samhandlingskontekster kan synes å ha endret seg når smarttelefonen i dag også spiller en funksjonell rolle for samhandlingen som finner sted.

Ta igjen de tre jentene som satt i sofaen - er de usosiale? De er fysisk sammen selv om de har smarttelefonen i hånden, samtidig som TV-en står på. De kommuniserer på lik linje med guttegjengene på bussen, men med smarttelefonen i sentrum. Og skjedde det for eksempel noen liknende endringer da TV-en ble utviklet og integrert i hjemmet? Mest sannsynlig. Dersom du blir betraktet som usosial når du samhandler med andre samtidig som du titter på din smarttelefon så vil jeg tørre å påstå at vi har vært usosiale i lenger tid enn siden Apple's smarttelefon kom på markedet i 2007. I alle fall helt fra integreringen av TV-en.

Smarttelefoner og sosialitet

«Når vi oppdager at det faktisk er relasjonen mellom menneskene som betyr noe, mens dingseverktøyene mest er et middel for å etablere kontakt mellom mennesker, så er det lettere å vinne forståelse for at det å kommunisere via smarttelefonen, «padder» og skjermer faktisk er å være sosial. Men sosial på en noe annen måte enn vi har vært vant til.» (Staude og Marthinsen 2013:11)

---

³⁶ Tviller lar deg kommunisere med andre brukere som ser på de samme programmene du gjør hvor en kan diskutere programmet som foregår gjennom en TV-guide.

Hva menes med begrepet «sosialitet», og hva vil det si å være «sosial»? Denne oppgaven er i stor grad rettet mot hvordan smarttelefonen, og andre digitale medier, kan ha påvirket måten vi i dag er sosiale på, eller formulert på en annen måte, hvordan smarttelefonen kan skape en ny form for sosialitet. Et viktig aspekt ved det å være menneske er at vi er sosiale aktører som skaper, former og utvikler relasjoner med andre, og et spørsmål som er gjennomgående og sentralt for denne oppgaven er hvorvidt vi kan snakke om en digital sosialitet på lik linje med en reell sosialitetsform.

Som så vidt nevnt i innledningskapittelet skriver Long og Moore (2013) om sosialitetsbegrepets ulike tilnærminger. De skriver at «sosialitet» er et viktig aspekt å merke seg ved det subjektive mennesket, hvor vi er født inn i og skaper oss selv gjennom relasjoner og forhold som videre blir transformert. Et annet viktig aspekt i forbindelse med dette er hvordan vi håndterer relasjoner til oss selv og til andre – både menneskelige og ikke-menneskelige – og hvordan vi handler imellom oss, og tillegger verdi, til et «nett» av relasjoner (2013:11). De skriver videre at deres tilnærming til «sosialitet» ville tatt utgangspunkt i en konseptualisering av sosialitet som et relasjonelt nett hvor subjektene (eller aktørene) er i konstant samhandling med hverandre og som videre er kontinuerlig formbare (2013:4). For hvordan kan man samhandle uten noen relasjoner? Og man skulle jo tro at dette gjaldt, og var det samme betingelse, for digital sosialitet – hvor man her også deler et nett av relasjoner?

Deres tilnærming, og som de selv skriver, bygger på Marilyn Strathern og Christina Toren's modell av sosialitet hvor Strathern foreslår at sosialitet burde bli forstått som

«‘the relational matrix’ which constitutes the life of persons’, who in turn should be apprehended as ‘simultaneously containing the potential for relationships and always embedded in a matrix of relationships with others’.» (2013:4; Strathern et al. 1990:8-10)

Som de videre diskuterer så fører dette med seg spørsmål som for eksempel hvilke «andre» kan og bør bli inkludert i vår forståelse av nettet av relasjoner? Og hvilken rolle spiller ikke-menneskelige objekter og «ting» i teorier om sosialitet (2013:5)? Mange, om jeg skal tro, vil tenke at det å være «sosial» innebærer et visst krav for tilstedeværelse. Hvor noen på den ene siden vektlegger fysisk tilstedeværelse, er hovedfokus i andre teorier det faktum at sosiale relasjoner skapes, formes og endres – uavhengig om det er i det fysiske eller i det digitale

rommet. Noen av teoriene akkurat presentert viser til ulike måter å tenke om begrepet, og hvordan det til stadighet er under utvikling, hvor ny teknologi må tas i betraktning (Long & Moore 2013). Å være «sosial» kan være ulikt definert hos aktører, så vel som ulike sosialitetsteorier vil vektlegge ulike premisser. Det at teknologien utvikler seg, hvor nye digitale medier blir inkorporert i samfunnet, vil uten tvil medføre endring, noe jeg også har forsøkt å vise til tidligere i kapittelet. Endring og utvikling kan føre med seg fordeler så vel som ulemper, hvor smarttelefonenes forsøk på å bringe folk nærmere kan ha gått på bekostning av måten vi kommuniserer og samhandler i de samhandlingskontekster ansikt-til-ansikt.

Ling skriver at det finnes mange baksider med mobil kommunikasjon, som inkluderer trygghet og personvern på nett, at skillet mellom offentlig og privat blandes, og måten foreldre og barn erfarer frigjøringsprosesser, og at dette bare er et fåtall av baksider som teknologien har medført (2008:3). Ling, som har gjort sin forskning på hvordan mobiltelefonen spiller en rolle både i fysiske samhandlingskontekster så vel som i interaksjon som foregår på nett, skriver at mobil kommunikasjon har endret måten sosiale situasjoner skapes og utspilles hvor han referer til Ito og Okabe (2005) som skriver:

«...mobile phones do undermine prior definitions of social situations, but they also define new techno-social situations and new boundaries of identity and place. To say that mobile phones cross boundaries, heighten accessibility, and fragment social life is to see only one side of the dynamic social reconfigurations heralded by mobile communication.» (Ling 2008:4)

Som Ling skriver så bruker vi denne formen for interaksjon mer og mer, og til flere gjøremål, og den er et redskap til å opprettholde relasjoner, hvor den også endrer og utvikler sosial interaksjon. Som han også poengterer så er fremdeles «kjernen» i samhandlingskontekster den fysiske tilstedeværelsen, men at den blir utvidet og endret gjennom mediert interaksjon (2008:6). Som i Ling sitt arbeid, har dette også vært blant mine hovedfokus. Nettopp det at smarttelefonen spiller to ulike roller i kontekster som omhandler samhandling. På den ene siden kan den anses å være en *del* av samhandlingen som utspiller seg ansikt-til-ansikt ved at man sammen blir seg gjennom Facebook eller spiller spill og hvor den på den andre siden blir et *redskap* for samhandling, hvor en kan kommunisere på SMS, Facebook, Snapchat, og alle

de andre kommunikasjonsmulighetene som smarttelefonen tilbyr. Jeg skal nå illustrere dette nærmere med to ulike måter å tenke om samhandling.

Eksempel A

Etter å ha kontaktet Barnevakten, i håp om å få være tilskuer på et av deres mange foredrag, fikk jeg tilslutt anledning til å være med en foredragsholder til en ungdomsskole hvor hun skulle holde et foredrag for to klassetrinn om mobil- og nettvett, spillavhengighet og (digital) mobbing. Foredragsholderen fra Barnevakten hadde på forhånd avklart med rektor på skolen om at jeg skulle være med i håp om å få prate med noen av elevene etterpå.

Foredragsholderen fortalte meg i forkant av foredraget at det ikke var uvanlig at det kom bort elever etter foredraget for å «lette på hjertet», fortelle om ulike erfaringer og også for å stille spørsmål knyttet til temaene som hadde blitt presentert. Det var i forbindelse med dette at jeg grep muligheten da det etter det første foredraget kom en gruppe med elever bort som var interesserte i å delta i en gruppesamtale.

Da foredraget var ferdig ble jeg fulgt av en lærer ned til et rom hvor elevene oppholdt seg i friminuttene. Jeg visste lite om hva jeg kom til å møte på, men hadde en antakelse om at dette var et lokale hvor elevene hadde ulike aktiviteter som de kunne benytte seg av i tiden mellom skoletimene. Da jeg kom ned trappen var smarttelefonene det første jeg la merke til. Ikke fordi telefonene lå på et bord for ikke å ha forrang i den fysiske interaksjonen mellom elevene, men fordi over halvparten av denne elevgruppen stod med hver sin smarttelefon i hånden. Selv om jeg på forhånd var både klar over og bevisst på at smarttelefonene opptar en stor del av hverdagen, ble jeg allikevel overrasket over andelen med elever som faktisk stod rett opp og ned med hver sin smarttelefon. Det skal samtidig påpekes at det var flere elever som benyttet seg av aktivitetene som oppholdsrommet hadde å tilby, men det var allikevel smarttelefonbruken som med det første slo meg.

Det jeg raskt fant interessant var at elevene stod i grupperinger og man kunne tydelig se hvem som tilhørte hvilken «gjeng». Selv om de stod med hver sin smarttelefon i disse gjengene så *kommuniserte* de – både med hverandre og trolig også med andre via smarttelefonen. Hva de kommuniserte om er fremdeles uvisst men det så ut til at oppmerksomheten lå i det som foregikk på smarttelefonene, hvor det også så ut til at det foregikk samtaler rundt *innholdet* på telefonene. Smarttelefonene ble vist til hverandre, og det foregikk en samhandling mellom elevene, og også mellom elevene og deres smarttelefoner. Denne hendelsen gjorde at mitt syn forandret seg. Det er trolig mange som ville ansett dette

som noe usosialt, noe jeg også gjorde ved første øyekast. Det var etter dette bildet av elevene, samt andre observasjoner gjort, hvor jeg etterhvert begynte å undres over hva det var jeg egentlig hadde sett. Elevene, guttegjengene på bussen og jentene i sofaen ble for meg ikke usosiale i den forstand at de ikke samhandlet – for det gjør de i en stor grad – men det fokuset som tidligere har vært har blitt erstattet med noe annet. Dette er et tilfelle av en ny sosial hverdag, som i aller høyeste grad inkluderer det digitale. Som ståløksen har smarttelefonen inntruffet samfunnet som et sosialt drama hvor vi nå er i den fasen hvor vi nå har måttet skape nye normer for bruk og nye rammer for samhandlingen som utspilles – dette gjelder også den samhandlingen som foregår i det digitale.

Eksempel B

I innledningskapittelet til oppgave var jeg så vidt innom historien om Vetle³⁷. Det var etter å ha følt seg «alene» i en lenger periode både på skolen og i fritiden at moren til Vetle bestemte seg for å ta grep. Vetle kom alene hjem fra skolen, lå i sengen inne på rommet, alene, og så mye på film og spilte online TV-spill for å ha kontakt med andre. Hver dag. Alene.

Etter hans utsagn om at han følte seg ensom bestemte moren til Vetle seg for å ta grep, og skapte i den forbindelse en Facebook-gruppe for mennesker som kan befinne seg i samme situasjon hvor de føler seg alene i den faktiske sosiale verden og hvor de derfor kan skaffe seg nye bekjenskaper gjennom denne gruppen.

Selv om de fleste barn og unge, forhåpentligvis, får både sosialt og faglig utbytte av skolegangen, er det allikevel mange som kan føle seg både utestengt og føle at man kanskje ikke passer inn. Dette er én av årsakene der jeg mener at Internett, smarttelefonen og andre digitale medier, kan ha noe å bidra med. Som det også skrives i saken som omhandler Vetle så var dette en gruppe, med 600 medlemmer da saken ble omtalt i etterkant, hvor mennesker kunne dele erfaringer, kommunisere og kanskje utveksle numre og annen kontaktinformasjon i håp om å kunne møtes utenfor den digitale verden. Det store antall medlemmer i gruppen kan tyde på en gjenkjennelighet blant andre aktører så vel som det faktum at folk fremdeles «bryr seg» om andre. Denne nye sosialiteten har ikke nødvendigvis gjort oss mindre medmennesker enn det vi er i det faktiske livet. Mobbing, eksempelvis, eksisterer i like stor grad i det fysiske så vel som i det digitale samfunn, noe jeg skal komme tilbake til om litt.

---

³⁷ <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/oppvekst/vetle-14-jakter-venner-paa-facebook/a/23315603/>

Helseminister Bent Høie (H) slo nylig «ensomhets-alarm», og hvordan ensomhet kan anses å være et nytt «usynlig» folkehelseproblem som kan være like helseskadelig som røyking. I en undersøkelse fra SSB kom det frem at fire av ti i aldersgruppen 16-24 år og personer over 80 oppgir at de er ensomme³⁸. Ensomhet er likevel ikke synonymt med mangel på kontakt. Flere føler seg ensomme – selv i samvær med andre. Det er fullt mulig å være ensom med mennesker rundt seg og mange venner på Facebook. På samme måte som man kan føle seg «utestengt» i det virkelige liv er det nok også mange som føler seg alene i sosiale medier og på nett – uavhengig hvor mange venner eller følgere man har i de ulike sosiale mediene. Og som Høie uttaler til VG så tror han at sosiale medier både kan være med på å minske ensomheten samtidig som den kan komme til å bli forsterket:

«– I sosiale medier treffer du mennesker med samme interesse som deg selv, uavhengig av hvor du bor. Samtidig presenterer folk et glansbilde av seg selv. Får vi inntrykket av at hele Norge baker, at alle andre har det så fantastisk og er ute på spennende ting hele tiden, kan det føre til at en opplever ensomheten enda sterkere.»³⁹

Selv om det er mange som selv føler seg ensomme på nett så kan nettet for noen være en måte å komme i kontakt med andre, som tilfellene jeg allerede har nevnt.

«Ensom, 24», en anonym person, stod nylig frem i media og skrev gjennom en kronikk, hvordan hun oppfatter ensomheten. Uten å gå i dybden på kronikken så er det heller reaksjonene på hennes ord og tanker som vekket min oppmerksomhet. Den unge kvinnen på 24 år fortalte til VG hvordan kronikken som ble publisert i påsken 2015 medførte at hun ikke lenger følte seg så ensom, hvor hun i tiden før gråt fordi hun ikke hadde noen å dele påsken med. Til VG uttalte hun:

«– Jeg føler meg ikke så alene lenger. Bare det å vite at jeg har så mange jeg kan møte føles godt. Nå kunne jeg sikkert fått meg 50 nye venner på kort tid, hvis jeg bare ville det. Men jeg vet heller ikke om jeg hadde turt å ta kontakt med dem. Da kjenner jeg på den angsten igjen.»⁴⁰

---

³⁸ <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/svekket-helse-mindre-sosial-kontakt>

³⁹ <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/helse-og-medisin/ensomhet-er-like-farlig-som-aa-roeyke/a/23427858/>

⁴⁰ <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/ensom-24-om-stoetten-etter-vg-kronikk-jeg-kan-ikke-gjoere-noe-annet-enn-aa-smile/a/23428985/>

I slike tilfeller bidrar smarttelefonen og Internett til at ensomme og utestenge mennesker kan komme i kontakt med andre som kan dele samme erfaringer. Gjennom å først «møtes» på nett kan man vurdere hvorvidt man videre ønsker å møtes i det virkelige liv. Jeg tror nemlig ikke at et menneske som ikke opplever fysisk kontakt og den fysiske nærheten av andre ikke ville kommet til å føle seg alene. Internett, smarttelefoner og sosiale medier blir på en måte et redskap til å knytte disse relasjonene som man kan omgås senere, selv om dette til syvende og sist vil være opp til en selv. Jeg mener ikke å påstå at Internett, smarttelefonen og sosiale medier garanterer en mindre ensom hverdag og at du er garantert mennesker å omgås, men det kan i noen tilfeller fungere som et *ledd*. Facebook-gruppen til Vetle resulterte i at Vetle fikk mange nye bekjenskaper, hvor han også uttalte at han hadde planer om å treffe noen av disse nye kontaktene – *utenfor nettet*. Det er nok flere liknende tilfeller som med Vetle sitt, som også nevnt i kapittel 2, hvor denne nye kommunikasjonsteknologien på den ene siden fører mennesker sammen, hvor den også kan skape distanse i andre situasjoner⁴¹.

«Likes» og sosialt nettverk

«Likes». Hva er en såkalt «like»? Hva betyr egentlig dette fenomenet for dagens befolkning? Og ikke minst – antall «venner» eller «følgere» gir prestisje, men for *hva*?

Spørsmålene over vil nok være svært avhengig av variabler som kjønn, alder og generelt hvordan en aktør selv oppfatter og tillegger en «like» en mening, og viktigheten av et stort sosialt nettverk. Fenomenet «like» er også noe det stadig blir skrevet om i media – i alle fall tidligere da jeg gjorde mitt feltarbeid. Vi lever i et samfunn som «jakter på likes»⁴².

Som jeg ble fortalt, av en 24 år gammel kvinnelig informant, så er det, særlig blant jenter, svært viktig med «likes» og da også hvem det er som liker noe. En «like» eller en tommeltott er en knapp du kan trykke på inne på sosiale medier som Facebook og Instagram for å like noe andre eller du selv legger ut. For mange, særlig blant ungdom i dag, betyr dette at jo flere «likes» du har på et bilde eller en status, jo mer «populær» er du. For meg hørtes dette helt fjernt ut, men etter samtale med flere andre, yngre så vel som eldre, forstod jeg at dette er en form for bekreftelse som mange søker. Det blir en slags bekreftelse på at man er likt og at andre liker det du legger ut – du er med andre ord interessant. Etter dette merket jeg selv hvor ivrig jeg ble etter å «like» ting på Facebook, uavhengig om jeg faktisk likte det jeg

---

⁴¹ <http://www.altaposten.no/lokalt/nyheter/article10399135.ece>

⁴² <http://www.klikk.no/foreldre/skolebarn/article912002.ece>

så eller ikke. En «like» kan med andre ord bety veldig mye. Du trykker på «like»-knappen og med det har du bekreftet noe for vedkomne som har lagt ut et bilde. Det blir en form for kommunikasjon.

(Illustrasjon: Shutterstock⁴³)

For folk i dag (kanskje særlig blant barn og unge) har det blitt svært viktig med både «likes» og antall venner og følgere på Facebook, Instagram og andre sosiale nettdelingstjenester. En jentene i tenårene, som jeg hadde en samtale med, fortalte at det er ikke uvanlig at hun tar seg selv i å måle «likes» med andre av hennes venninner. Man kan føle seg mindre populær og mindre «likt» dersom man ikke får like mange likes som andre, noe som kan betraktes som en bekreftelse på ens popularitet og status. For hvem er det man egentlig legger ting ut for? Er det for en selv eller for andre? Det samme kan sies om alle bildene som plutselig strømmer på i diverse ferier som jul, påske og sommer. Man vil kanskje vise at man har det bra – og kanskje litt *for* bra. Livet blir fremstilt som et «glansbilde» og det har blitt viktig å dele øyeblikkene man opplever hvor bekræftelsen man får blir en «like». Sammenlignet med det faktiske sosiale liv, hvor mennesker på samme måte trenger bekræftelser, er det i den digitale verden intet unntak. Det har blitt viktig med en god selvpresentasjon som formidles gjennom sosiale medier. Komplimentene blir skrevet på bilder og på statuser fremfor at de blir kommunisert ansikt-til-ansikt. «Likes» og antall venner og følgere kan synes å ha blitt nåtidens *målestandard*, hvor jeg har fått inntrykk av, gjennom flere samtaler med yngre informanter, at kvantitet har større betydning enn kvalitet.

I forbindelse med «like» som målestandard vil jeg hente tilbake Giddens begrep om «symbolic tokens». Dette utvekslingssystemet har en standardisert verdi som kan utveksles på

---

⁴³ <http://www.wired.co.uk/news/archive/2012-10/05/boosting-facebook-like-stats>

tvers av tid og rom, og i ulike kontekster. Som penger, viser en «like» til en verdi som også er løsrevet fra tid og rom, og strekker seg ut over lokale kontekster. Dette er i stor grad et universelt fenomen, med den betingelse at man er bruker av sosiale medier. En «like» indikerer at du liker noe og da dette er «universelt» i sosiale medier får det en standardisert verdi. Den er i dag svært viktig og avgjørende for mange unges selvfølelse og hvorvidt man anser seg selv «populær».

Det har vært flere debatter i media hvor det kommer frem at «foreldre kjøper ‘likes’ og ‘følgere’ til barna»⁴⁴ og at antall likes og ens sosiale nettverk kan si noe om hvem du er. Det er ikke rart at mange føler at de må vise seg frem og at dette kanskje skaper en form for press, særlig blant de yngre som kanskje er usikre og som fremdeles «finner seg selv». I rapporten til Medietilsynet kom det eksempelvis frem hvordan 67% av barn i alderen 9 til 16 år oppgir at de fotograferer og redigerer bilder og 58 % lager og redigerer film og video. Rapporten indikerer også at «jenter er mer opptatt av oppmerksomhet og bli sett i form av bilder og videoer, samtidig som guttene virker å være mer teknisk anlagt og foretrekker programmering og koding» (2014:22).

Uten å spore helt av så er mitt hovedpoeng med denne delen å vise til hvordan dette er en form for kommunikasjon som også foregår i det fysiske rommet. Dette er en form for samhandling, som på mange måter kan anses å være «skadelig», men som også er med på å forme, skape og kanskje løsrive seg fra andre relasjoner. En «like» er kommunikasjon der du ved et trykk forteller en annen bruker noe. Hva enn din mening med en «like» er. Én av mine yngre informanter fortalte eksempelvis hvordan hun hadde kjøpt seg flere følgere på Instagram. Da jeg spurte hvorfor, var svaret at «alle vennene hennes hadde så mange følgere» og at det var blitt et slags press på å ha mange følgere. Som det kommer til uttrykk at «likes» også har blitt. Kanskje er også en «like» med på å opprettholde vennskap og relasjoner, at det eksisterer en form for gjensidighet i det å «like» noe. Og kanskje er det en måte å løsrive seg fra andre relasjoner. Men hva vil egentlig en venn eller såkalt «følger» si i det digitale samfunnet?

---

⁴⁴ <http://www.nrk.no/trondelag/-er-det-mulig-1.12175131>

Vennskap og en «virtuell virkelighet»

«Every person lives in a world of social encounters, involving him either in face-to-face or mediated contact with other participants» (Goffman 1967:5).

Hvordan realiseres «venner» på nett i motsetning til det fysiske rom? Og hvilken gjensidighet kan uttrykkes eller forvaltes av ens «nettvenn»?

Som avsnittene over viser, har det blitt et faktum at det å ha et stort sosiale nettverk, på nett, indikerer en viss status og sosial posisjon – for mange. På samme måte som det eksisterer en viss gjensidighet i vennskap i den fysiske verden er denne gjensidigheten like gjeldende på nettet. Mottar du en bursdagsinvitasjon på Facebook så forventes det at du svarer, selv om ikke alle gjør det. Får du en melding så venter trolig avsenderen på svar. Selv om det vil være lettere å unnskyldte seg selv med «dårlig dekning» eller lite batteri på smarttelefonen er forventningene til ens venn og denne gjensidigheten like gjeldene. Dersom du liker et bilde til en nær venn eller fremmed forventes det kanskje å få en «like» tilbake. Gjennom de mange kommunikasjonstjenestene kan man «treffe» folk, enten det er gode venner fra det faktiske liv eller ukjente. Nettet lar oss komme i kontakt med så å si hvem vi vil og uansett hensikt. Nettet synes å være en form for «virtuell virkelighet»⁴⁵.

Vi lever i en tid hvor mye av det som omgir oss foregår digitalt. Har vi et problem så Googler vi det. Har vi en mening om noe så ytrer vi det i sosiale medier. Ønsker vi å holde verden oppdatert på hvordan vi har det eller hva vi skal lage til middag så legger vi ut et bilde på Facebook eller Instagram. Mesteparten av kommunikasjonen i dag foregår nemlig digitalt.

Flere av eksemplene jeg har presentert, mener jeg tydelig illustrerer ett av mine hovedpoeng, nemlig problemet med utelukkende å vektlegge de negative «sosiale konsekvensene» som smarttelefonen medfører. Om du ser en person som står og venter på bussen og samtidig titter ned på sin smarttelefon så vil det være noen som umiddelbart hopper til konklusjonen om at denne aktøren er «usosial». Men hva vet man *egentlig* om det innholdsmessige som foregår på smarttelefonen? Kanskje er dette et Vetle-liknende tilfelle som i det fysiske rom føler seg alene og ekskludert og som via mobilen kommuniserer med nye venner? I mange tilfeller vil intens mobiltitting være et tidsfordriv, særlig om man venter på noe eller noen. Enten det har vært på holdeplasser eller på buss og tog ser det ut til at

---

⁴⁵ Jeg gjør bevisst et skille mellom «virtuell» og «digital» hvor førstnevnte referer til en form for kunstighet og sistnevnte betrakter jeg som noe mer eksisterende. På denne måten blir en «virtuell virkelighet» og et «virtuelt samfunn» noe kunstig hvor jeg senere skal drøfte dette som et nytt «digitalt samfunn» – som *faktisk* eksisterer.

brukerne sender meldinger og følger med på det som skjer i resten av verden igjennom Facebook og nyhetssider. Som en «tidstyv». Men det eksisterer allikevel tilfeller som føler at det er gjennom det digitale at man kan møte og komme i kontakt med andre relasjoner. Smarttelefonen blir på denne måten brukt som en relasjonsutvikler for samhandling.

Som jeg også etterhvert skal komme til så er ikke alle relasjoner og opplevelser på Internett nødvendigvis like positive. Mange opplever mobbing og hets, men dette er også noe som forekommer i det fysiske og daglige livet til mange, særlig da blant ungdom. Rapporten fra Medietilsynet (2014) viser eksempelvis at 8 av 10 barn mellom 9-16 år bruker Internett daglig, hvor 4% av 9-16 åringer har opplevd nettmobbing – dette skal jeg komme tilbake til om litt.

Det at mobbing i dag har forflyttet seg til det digitale, og hvordan mye av kommunikasjonen i dag foregår via nettet gir en følelsen av at det, gjennom smarttelefonen og Internett, på mange måter, har blitt en forlengelse av det fysiske sosiale livet. Det sosiale livet vi faktisk lever har utvidet seg til det digitale – både på godt og vondt. Relasjonene forflyttes fra en lokal til en «global» kontekst, man har i dag det som kalles «digital mobbing», og man kan ta del i universelle TV- og PC-spill hvor man kan skape karakterer og landskaper på tvers av kontinenter, som Nicholas Long tar for seg i artikkelen «Utopian Sociality. Online» (2013). For å trekke tilbake Giddens så er dette nok en illustrasjon på hvordan modernitet og denne nye teknologien tydelig har separert tid og rom, og hvor de sosiale relasjoner strekker seg fra det lokale til det globale på nye måter enn tidligere. «Dis-embedding» fra «gamle» eller konvensjonelle relasjoner er erstattet med en «re-embedding» - av nye relasjoner.

Long, som gjorde sin forskning på et online nettsamfunn i form av et «rollespill» (online multiplayer roleplaying game), viser i sin artikkel til hvordan dette spillet ble skapt for å fremme sosialitet i form av fellesskap, vennskap og glede – på nettet (2013:102). Uten å gå i dybden på artikkelen skriver Long at bruken av «Ultima Online» var ulike hos aktørene. Hvor noen tok del i spillets univers for å holde kontakt med fjerne relasjoner fra «det virkelige liv» så var det andre som benyttet seg av spillet på grunn av rollespillets aspekt, hvor man spiller ut andre karakterer (2013:106). Slike typer spill, skriver Long, kunne kombineres med sosial interaksjon og ikke-institusjonalisert rollespill, hvor han skriver at flere av hans informanter var raskt ute med en distinksjon mellom spillere som utelukkende betraktet «Ultima Online» som et spill, hvor andre «innbyggere» av denne verdenen anerkjente dette ikke bare som et spill men også som en «virtuell virkelighet». Selv om denne sosialiteten utspilles i det digitale, er den noe mindre sosial? Vi kommuniserer med relasjoner, og vi samhandler. Er det

ikke dét sosialitet handler om? Som en 18-år gammel informant uttalte, som opptil flere ganger daglig spiller et dataspill i liknende form som i tilfellet til Long, så tok han først del i dette universet etter at hans fettere introduserte dette for han for mange år side. Han syntes at det var så gøy at han fortsatte. På mitt spørsmål om hvorvidt han følte at han var sosial selv om han ikke samhandlet med andre ansikt-til-ansikt så var svaret hans at han selv føler seg sosial fordi de kommuniserer med hverandre gjennom dette spillet, selv om det foregår i en «virtuell virkelighet». Tilføyende forklarte han hvordan de i dette spillet må være på lag for å hjelpe hverandre å komme seg videre til andre nivåer. Hans betingelse for det å være sosial var derfor *kommunikasjon*.

Et annet eksempel på hvordan, særlig da digitale medier, er med på å skape og forme relasjoner for samhandling er gjennom ulike forum, grupper og «chatting». En kan ta del i og oppsøke forumer, enten åpne eller lukkede, og av ulike årsaker. Her kan aktører drøfte tanker, dele kunnskap og informasjon, og i noen tilfeller også møte andre brukere som kanskje føler et behov for å knytte bånd på grunn av en følelse av ensomhet ellers i livet. En kan ta del i diskusjoner som omhandler politikk, helse og sykdom, eller av sosiale årsaker. En kan spille spill via Internett med andre brukere hvor det også her i stor grad foregår en kommunikasjon mellom brukerne på tvers av tid og rom. Samtidig vil det være lettere å komme i kontakt med aktører som har like interesser og som er engasjert i samme saker.

Maria Bakardjieva, som har skrevet artikkelen «Virtual Togetherness: an Everyday-Life Perspective» (2003), gjør i denne artikkelen forskning på «virtuelle samfunn» og hvordan man ved hjelp av og gjennom teknologien kan komme til å finne sammen av ulike årsaker. Jeg skal utdype artikkelen hvor jeg heller ønsker å vise til noen eksempler som, på lik linje som Long, viser til en «sosialitet» på nett.

Det Bakardjieva fremstiller i sitt arbeid, som også omhandler en digital sosialitet, er hvordan aktører, med ulik bakgrunn og motivasjon, bruker Internett for å skape og knytte relasjoner. Man oppsøker hverandre i forum og Internett blir for mange et sted for å dele tanker og meninger, som de kanskje ikke ville klart å gjøre i den fysiske samhandlingskonteksten. Bakardjieva viser til flere eksempler hvor hennes informanter har tilbrakt tid på Internett av ulike årsaker. Hun viser eksempelvis til de hun omtaler som «infosumers», som gjennom nyhets-, regjerings- og vitenskapssider i større grad er mer søkende etter vitenskapelig, troverdig, og profesjonell informasjon, fremfor de som på den andre siden ønsker å knytte relasjoner eller som tyr til Internett av mer «personlige» årsaker (2003;304). I kontrast til de hun omtaler som «infosumers», har man de aktørene som av for

eksempel helsemessige årsaker er medlemmer i forumer for å lufte frustrasjon og fortvilelse, dele tanker og meninger med andre aktører som muligens er i samme situasjon. Hun viser spesifikt til en informant som benyttet seg av Internett med den hensikt å komme i kontakt med en støttegruppe etter at hun ble diagnostisert med en sykdom (2003:302). Som Bakardjieva skriver så var informanten hennes desperat etter kontakt og hjelp, og at dette var hennes motivasjon til å koble seg til Internett. Denne støttegruppen ble på et vis et «trygt sted», hvor medlemmer som opplevde eller hadde erfart samme situasjoner følte at det var en plass for dem å lære, lytte og dele.

Et annet tilfelle som jeg selv fikk høre av en kvinnelig informant i 26-års alderen, som etter å ha fått en diagnose ble medlem av en lukket gruppe på Facebook. Gruppen bestod i hovedsak av mennesker med maken tilstand. Dette ble en gruppe hvor de, på lik linje med informanten til Bakardjieva, kunne utveksle erfaringer og gi råd, og ikke minst lytte til hverandre i den viten at man kommuniserer med andre som faktisk går igjennom det samme og som vet hva de snakker om. De kan relatere seg, og de forstår. Det vil selvfølgelig være ulike årsaker for å oppsøke Internett, som Bakardjieva også viser til, enten det er for å dele sine tanker i de mer private gruppene eller om det er i større og mer åpne diskusjonsforum.

Uansett så vil mange påstå at et av de viktigste aspektene ved smarttelefonen er at man kan ha alle relasjonene i lommen, til enhver tid, og hvor enn man skulle befinne seg. Som student i Tromsø, opprinnelig fra Asker, setter jeg stor pris på at jeg enkelt kan holde kontakt og nå både familie og venner som befinner seg helt andre plasser i Norge, og ikke minst i verden. Ved ett tastetrykk kan man ringe hvem enn man skulle ønske når avstanden er for stor til å *faktisk* møtes.

Som flere av mine egne informanter har beskrevet så brukes for eksempel smarttelefonen i stor grad til å holde kontakt med venner og familie. Som de fleste har poengtert så føler de ikke selv at smarttelefonen blir en erstatter for den fysiske samhandlingen men at det blir en måte å opprettholde kontakten på jevn basis. Som en av mine informanter, en jente på 17 år, fortalte så «var de veldig sosiale på skolen og det var da greit å komme hjem og være alene». Som hun videre tilføyde så kunne hun bare ta opp telefonen eller logge på PC-en for å snakke med dem hun ønsket. Og selv da hun og vennegjengen samlet seg så var smarttelefonene tilstede, men de var alle veldig bevisste på sin egen bruk. Det vil nok være mange som har blitt bevisste på sin egen bruk jo mer det opplyses i media og fra andre aktører, men samtidig så er dette også noe som i mange tilfeller kan bli tatt for gitt. Jeg mener at det her har å gjøre med hvor stor kontroll vi lar

smarttelefonen ha over oss og hvorvidt vi selv føler at den går på bekostning av det som vi selv anser som verdifullt og viktig ved samhandling. Vi har definitivt måttet tilpasse oss smarttelefonen, hvor normer og regler for bruk både har ført til muligheter så vel som ulemper for oss som brukere. Og når det kommer til venner så kan en «venn» på nett ha en annen betydning enn i det virkelige liv. Trolig stiller vi andre krav til en venn i den faktiske verden enn vår venn på nettet og man kan kommunisere med mennesker i det digitale som man aldri før har møtt i virkeligheten. Gjennom kommunikasjon kan man allikevel ha lært hverandre å «kjenne». På nett følger vi samme «spilleregler» som vi har måttet opparbeide oss kunnskap om og det eksisterer en ny kommunikasjonsform og et nytt språk som vi må forenes om og som vi må lære å beherske – som jeg nå skal gå nærmere inn på.

Kommunikasjon og språk

«Kathrine Breivik fikk livet snudd på hodet i 1999 da hun havnet i en stygg ulykke og endte opp med å bruke rullestol. Hun fortalte at folk så på henne annerledes og at mennesker snakket til henne på en annen måte. Handikappet hennes var synlig. I 2008 logget hun seg på Facebook og dette gjorde det lettere for henne å kommunisere med andre mennesker. Her hadde ikke hennes hemninger noe å si, hvor hun kunne snakke og handle med de samme forutsetningene som alle andre.» (Staude og Marthinsen 2013:31-32)

Måten vi kommuniserer på i dag, både under fysisk samhandling så vel som den interaksjonen som foregår gjennom de digitale og sosiale mediene, kan ha kommet til å endre seg i takt med utviklingen. Vi kommuniserer gjennom tekstmeldinger, via de sosiale mediene som Facebook, Twitter og Instagram, og vi omgås fysisk. Igjenom sosial kommunikasjon gjør vi som regel noe mer enn bare kaste ut en påstand eller hevde ting. Vi *gjør noe* med det vi sier, enten vi kommuniserer på nett eller ansikt-til-ansikt. Alt fra å love noe, advare, eller om vi truer og gir ordre (Guneriussen 1999a:120). Gjennom en «like» kommuniserer du at du liker det noen legger ut eller deler i sosiale medier – du gir noen en bekreftelse. Som nevnt kan vi betrakt en «like» som en «symbolic token» da dette har blitt en målestokk for *noe* – enten i form av popularitet eller selvbekreftelse. Dette har i stod grad blitt en del av det digitale språk hvor vi ved hjelp av en «like» *formidler* noe til noen.

Kommunikasjonen, måten vi snakker på og det vi ytrer, kan komme til å være påvirket av *hvor* vi kommuniserer (gjennom hvilke kanaler). Det er noen som ikke vil føle at de kan

ytre alt ansikt-til-ansikt men som tyr til de sosiale mediene for å uttrykke seg. Som Bakardjieva viste med sin ene informant, ble denne informanten medlem i en støttegruppe på nett, etter å ha følt lite støtte og empati fra andre i den «virkelige» verden (2003:302). Staude og Marthinsen (2013) er på samme måte opptatt av hvordan de nye digitale medieplattformene ikke nødvendigvis ene og alene bærer med seg problemer og konsekvenser for oss mennesker. Staude uttaler, i en artikkel via forskning.no, at

«vi hører og leser ofte om alt det negative ved de nye medieplattformene. Derfor ville vi skrive en bok som primært tar for seg alle mulighetene. Evner vi å gripe noen av de mulighetene, så kan vi skape et samfunn som er bedre.»⁴⁶

Måten vi i dag kommuniserer på, både ansikt-til-ansikt og i det digitale rom, på lik linje med måten vi omgås, har uten tvil vært under store endringer i takt med den teknologiske utviklingen. Hva er egentlig forskjellen på å kommunisere digitalt og ansikt-til-ansikt? Begynner den digitale kommunikasjonen i større grad å ligne mer og mer på den faktiske kommunikasjonen som formidles i det fysiske rom? Brukerne av nettbaserte tjenester må tilegne seg det digitale språket, som læres ved siden av den konvensjonelle. Hvorvidt de sier andre ting ved hjelp av det digitale språket enn det konvensjonelle hverdagspråket er et åpent spørsmål. Det eksisterer allikevel et eget digitalt språk som på lik linje med det vi faktisk snakker, må både læres og beherskes.

I dag kan vi kommunisere med såkalte «emojis», som er bildetegn eller fjes med ulike uttrykk, som man kan sette inn i en tekst man skriver enten i sosiale medier eller i vanlige tekstmeldinger. Med betingelsen at man eier en smarttelefon eller er bruker i noen sosiale medier. Forskjellen på disse smilefjesene fra tidligere er at de i dag, dersom man har en smarttelefon eller er bruker på Facebook, kommer i utallige varianter – alt fra fjes som viser ulike emosjoner, til dyr til andre tegn som tall, flagg, blomster og hjerter. Hvor man på de tidligere mobiltelefonene kunne sette sammen et kolon, en bindestrek og et høyrevendt parentes som utgjorde en såkalt «smiley», har smarttelefonene i dag utallige tegn som er ment som et supplement til det faktiske språket, i dette tilfellet det norske språk. «Emojiene» blir på denne måten noe ikke-verbalt, som kroppsspråk og ansiktsuttrykk.

---

⁴⁶ <http://forskning.no/Internett-kommunikasjon-mobiltelefon-sosiale-relasjoner/2013/02/spar-mer-sosial-kommunikasjon>

:-) :-(- ;-) :-D :-0

:-/ :-P :-S <3 </3

Dette gjør at man i dag kan uttrykke det man føler via en enkel tekstmelding, uten nødvendigvis måtte sette ord på den spesifikke følelsen. Fremfor å måtte poengtere at man for eksempel bobler over av lykke kan brukeren kommunisere dette ved bruk av de ulike «emojiene». Her ønsker jeg også sterkt å presisere at dette ikke nødvendigvis er utbredt alle steder i verden, og at det i stor grad må anses som kulturspesifikt - et «vestlig» språk. Selv om dette er kulturspesifikt kan misforståelser likeså oppstå blant brukere med samme «språk» - både det Norske så vel som det digitale språket. Noe som er interessant i den forbindelse er hvordan man, som bruker og mottaker av disse nye tegnene, kan komme til å tolke disse ulikt, både mellom aktører innad i samme kultur og ikke minst aktører på tvers av *ulike* kulturer.

Jeg har selv opplevd å ha mottatt noen tegn som jeg for det første ikke forstod betydningen av, og for det andre har jeg følt meg fornærmet uten at avsenderen har ment det på denne måten. Vi kan i større grad vise til spesifikke følelser som ville komme til å være vanskeligere ansikt-til-ansikt, men dette igjen kan medføre en usikkerhet hos både avsender og mottaker dersom det ikke skulle være en enighet om hverken situasjonen eller det gitte tegnet og dets betydning.

Vi kommuniserer ikke bare med tegn, smilefjes og andre symboler, men gjennom de sosiale og digitale mediene er det også i større, og økende grad, forkortelser som troner meldingene. En av mine informanter fra Bruk-Hue-organisasjonen fortalte hvordan en forkortelse blir utviklet og hvordan den spres innad og rundt om i vennegjenger. Han nevnte spesifikt forkortelsen «POS» (parent over shoulder), da dette var noe han hadde blitt fortalt av en ungdom, og hvordan det tok om lag 72 sekunder fra en forkortelse ble oppfunnet til den ble sirkulert innad i en gjeng og videre utover denne kretsen. Denne forkortelsen oppstod som en «advarel» om at en forelder var i nærheten og at de som kommuniserte ikke skulle si noe hemmelig eller avslørende. Hvorfor og hvordan oppstår disse forkortelsene? Er det av latskap at vi ikke orker å skrive «be right back» men heller velger å skrive «BRB»? Eller er dette rett og slett en del av denne «chatte-kulturen»?

«Chatting» og sikkerhet

«Chatting», som var et utbredt fenomen selv da jeg var tenåring i begynnelsen av 2000-tallet, er ikke uvanlig i dagens digitale samfunn heller. Selv om sikkerheten rundt chatting på mange måter har blitt bedre, så har også utviskingen av skillet mellom det private og offentlige medført at Internett, og chatting, kan føles mindre utrygt, «hvor hvem som helst kan finne ut hva som helst om deg».

Facebook, Tinder, ASK.fm, Kik og andre sosiale medier og «chatte-tjenester» har en aldersgrense på 13 år, men det er allikevel utbredt ned til 12-års alderen⁴⁷. På disse ulike sidene kan man komme i kontakt med ukjente så vel som kjente, og som informanten fra Barnevakten fortalte under foredraget «foregår 70% av all kommunikasjon over nett». Selv husker jeg det var ulike chattesider på nett hvor man kunne oppgi et anonymt navn og snakke med vilt fremmede folk, hvor det da gjaldt å finne et originalt og tiltrekkende navn for at folk skulle ville ta kontakt. Man må med andre ord skille seg ut, noe som indikerer at det vil være

---

⁴⁷ <http://www.nrk.no/ostfold/aldersgrensen-pa-sosiale-medier-folger-amerikansk-lov-1.12037126>

en digital språkbeherskelse og forståelse for å vite dette. Innlegg skrevet i media kan gi deg tips til hvordan du lager en attraktiv profil⁴⁸ og hvordan få flere «følgere» og «likes» på Instagram⁴⁹.

I dag, og i forbindelse med sikkerhet, er for eksempel ens Tinder-profil koblet opp mot Facebook så både fornavn og dine fire siste profilbilder på Facebook er synlig. Profilen er laget for deg. Selv om det muligens er «tryggere» å chatte på nett i dag vil man uten problem få tak i flere personopplysninger bare ved et tastetrykk, noe Barnevakten også legger vekt på i forbindelse med private kontra offentlige profiler, og ikke minst personvern. Facebook-gründer, Mark Zuckerberg, har tidligere uttalt at personvern ikke lenger er en sosial norm⁵⁰. Sosiale medier og nettverk har endret forventningene til personvern gjennom tiden, og åpenheten har på mange måter tatt større plass hvor vi stadig gir fra oss flere personopplysninger (Staude og Marthinsen 2013:191). Som Staude og Marthinsen skriver så er dette noe som gjør oss mer sårbare da vi mister mye av kontrollen på hva våre personopplysninger og vår nettidetitet kan brukes til. Dette aspektet med den digitale utviklingen er også noe vi må «leve med og lære oss og håndtere» (2013:192-194).

Tinder som er en internasjonal app som mange i hovedsak forbinder med matchmaking er utbredt helt ned til 12-årsalderen, som jeg ble fortalt av en av mine informanter. Det fascinerende med denne appen er at man blar seg gjennom bilder av motsatt eller samme kjønn, avhengig av hvem man er interessert i. Ved å trykke på en «X» eller et «hjerte», ut ifra hvorvidt man finner personen interessant, kan man bli en såkalt «match». Dersom personen du trykker et hjerte på også har trykket hjerte på deg får man opp en beskjed om at dere har likt hverandre og deretter kan man begynne å kommunisere. Her må man med andre ord være «gjensidig interessert» for å kunne kontakte hverandre.

I og med at denne er koblet opp mot Facebook vil man kunne se bilder av hverandre, alder, fornavn og felles venner som man har på Facebook, og man kan selv velge å skrive noen setninger om hvem man er eller hva enn man skulle ønske. Tjenesten er avstandsbasert der man kan trykke inn ønsket avstand på sine «matcher» og på denne måten kan man «sile ut» de som for eksempel befinner seg over 3 km unna. Noe av det som overrasket meg er at Tinder er utbredt helt ned i 12-årsalderen, noe jeg ikke var oppmerksom på før mitt møte med Barnevakten. For meg, og personer i min aldersgruppe og eldre, kan Tinder bety noe helt

---

⁴⁸ <http://www.klikk.no/helse/article610633.ece>

⁴⁹ <http://www.klikk.no/mote/detnye/shopping/article919642.ece>

⁵⁰ <http://www.theguardian.com/technology/2010/jan/11/Facebook-privacy>

annet enn for en 12-åring. Under foredraget som jeg fikk være med på spurte foredragsholderen om det var noen andre, uenvnte, kommunikasjons-apper og tjenester som elevene brukte, og da var det en gutt som rakk opp hånden og nevnte Tinder. Jeg satt der med store øyne da det første jeg tenkte var at hva i all verden er det disse «barna» har å gjøre på denne appen. For de litt eldre er dette en tjeneste som mange benytter seg av for å finne seg noen en kveld på byen og som er i «nærheten». Det blir ansett å være en såkalt «sjekke-app». Jeg forhørte meg med noen yngre elever i etterkant for å få en forståelse for deres hensikt med Tinder, og det skulle vise seg at denne brukergruppen ikke hadde samme mål for øyet som den litt eldre generasjonen. For dem virket dette som å være en relativt harmløs tjeneste hvor man «kunne treffe nye venner i nærheten».

En jente på 17 år fortalte meg at aldersgruppen 12-17 år hadde sin egen brukergruppe på Tinder der, dersom du var innenfor denne aldersgruppen, ikke ville ha mulighet til å komme over noen som var over 17 år. Men ved fylt 18 år kan man da «møte», eller bla seg igjennom, personer helt opp til den alderen man skulle ønske. I hennes øyne var det: «kjedelig at man ikke kunne treffe på eldre gutter da guttene på hennes alder var barnslige». Dette indikerer på én måte et tryggere og mer sikkert «chatte-samfunn» hvor man ikke sitter helt uvitende om hvem man faktisk kommuniserer med. Det virker nesten helt harmløst. Men på den andre siden så gir denne tjenesten ut flere personopplysninger om deg, uten din vilje (med mindre man ikke benytter seg av tjenesten). Ved å gå ut ifra felles venner via Facebook kan man enkelt spore opp den man snakker med hvor man videre kanskje tyr til gulesider og 1881 for å finne mer kontaktinformasjon. Med andre ord så kan man via de ulike tjenestene spore opp ganske mye informasjon om hver enkelt aktør – alt fra alder, telefonnummer til adresse. Noe som er en viktig betraktning i forbindelse med sikkerhet. På den ene siden synes nettet å være sikrere, ved at man kan spore opp eventuelle mobbere og at det meste av informasjonen til brukerne ligger ute, hvor det på den andre siden kan føre til misbruk av informasjon.

Et viktig aspekt ved foredraget til Barnevakten var nettopp denne informasjonen og hvordan man, ved å annonsere hvor man befinner seg eller å dele bilder av seg selv, særlig da dersom man har «åpen» eller «offentlig» profil, setter seg i større fare og for å bli «misbrukt» på nett og at man kan oppsøke deg der du faktisk befinner deg. Av alle elevene i begge klassetrinnene var det ca. 90% som rakk opp hånden da de fikk spørsmål om hvor mange som har «Snapchat». Igjennom «Snapchat», som er en kommunikasjonstjeneste, kan brukerne sende bilder til hverandre av seg selv eller av omgivelsene rundt en. Man kan ikke laste opp bilder og sende, og hvert bilde man sender kan spilles av fra 1-10 sekunder som avsenderen

selv kan bestemme. Som Tinder så virker også dette harmløst, for man sender et bilde til en mottaker som sporløst forsvinner og som man ikke vil kunne se igjen. Da foreleseren spurte elevene om de trodde at bildene *faktisk* forsvant etter 10 sekunder så var det ingen som var helt overbevist men det var heller ingen som hadde gjort seg opp noen tanker om hvor bildene ble av. Poenget med denne illustrasjonen, som Barnevakten poengterte, er at man må være bevisst på hva man deler, hvor ting, og gjerne da mer private, kan komme tilbake og eventuelt misbrukes.

Da foredraget var ferdig ble jeg stående og prate med foredragsholderen hvor jeg da nevnte min forunderlighet over Tinder og hvor overrasket jeg ble da 8. og 9. klassingene hadde kjennskap til denne «sjekke-appen». Hennes respons var at hun selv ble like overrasket over hvor mye dagens ungdom faktisk tar del i på nettet, og at måten ungdom kommuniserer på i dag er en helt annen enn tidligere, noe som kan være vanskelig for de eldre generasjoner å forstå. Hun fortalte videre at grunnen til at hun ikke hadde nevnt Tinder som én av kommunikasjonsmediene hun la frem var nettopp fordi hun selv var innforstått med hva denne tjenesten for mange innebar og hvilke assosiasjonen mange hadde til denne tjenesten. Hun tilføyde at dersom ikke ungdommen på forhånd visste om denne tjenesten så ville hun heller ikke introdusere den for dem.

Det er tydelig, som jeg har sett og hørt, at chatting i dag overhodet ikke er uvanlig, enten man søker bekreftelser, nye bekjentskaper eller for å finne en flørt. Informanten fra Barnevakten la frem ulike utsagn knyttet til ungdom og «chatting» – som alle på sin måte uttrykker aktørenes ulike holdninger og synspunkter på «chatting» og kommunikasjon:

Gutt 13 år: «*Man kan flørte i vei uten at det nødvendigvis betyr noe.*»

Jente 16 år: «*Voksne blir ofte sjokkerte over måten barn/unge chatter på.*»

Gutt 12 år: «*Jeg er ikke så mye på chatten på grunn av dysleksi.*»

Som utsagnene viser, så har ungdom, og garantert voksne, ulike årsaker for å ty til nettet for å samhandle. Men som det også har vært diskutert mye i media er det ikke bare harmløs «chatting» og samhandling som nettet åpner opp for.

I og med at man ikke lenger er nødt til å sitte i fellesstuen ved en stasjonær datamaskin, gjør at mange foreldre føler at de ikke har kontroll på både tidsbruken til sitt barn og ikke minst hva barnet *faktisk* driver med. Det kom frem i rapporten til Medietilsynet at 89% av alle 15-16 åringer har tilgang til PC/Mac på eget rom – da det også er høyst

sannsynlig at en stor andel også eier en mobil- eller smarttelefon. 94% av alle barn, i undersøkelsen, i alderen 9-16 år har tilgang til en mobiltelefon og hele 83% har en smarttelefon (2014:23). Barnevakten, Bruk-Hue og Medietilsynet har ikke bare satt i gang tiltak for å belyse og opplyse barn og ungdom om nettvett og mobilbruk, men også for å formidle kunnskap og innsikt til foreldre, gjennom rapporter og foredrag. Kunnskapen om dette digitale samfunnet er ulikt fordelt i Norges befolkning. Og – som ungdommen forteller – ulikt kontrollert (Keesing 1987). «POS», *parent over shoulder*, er en god illustrasjon på ungdommens kontroll med rett kunnskap (eller *nettbasert* kunnskap).

«Digital mobbing» og ansvar

Det har vært flere aspekter ved den digitale sosialiteten som fattet min interesse ved feltarbeidets begynnelse. Under feltarbeidet ble det stadig skrevet artikler om hvordan «digital mobbing» virkelig har fått medvind med fremveksten av digitale og sosiale medier, og hvordan det å ha få eller ingen likes for noen ungdommer kan oppfattes som at man er mindre populær og lite likt – og det skal poengteres at jeg har observert tilfeller hvor dette også gjelder de «eldre». Dette er på mange måter en av de større baksidene med smarttelefonen, og andre sosiale og digitale mediers utvikling, hvor for eksempel mobbing som tidligere i større grad foregikk i det fysiske rom i dag kan ha forflyttet seg til det digitale. Samtidig som denne mobbingen kan foregå ansikt-til-ansikt. Dette fører til at mange *kan* føle seg utestengt i skoletiden, på fritiden og hvor man samtidig kan bli hengt ut i sosiale medier.

Som tidligere nevnt ble jeg anbefalt, av en av mine informanter i Barnevakten, å kontakte Medietilsynet hvor de hvert år lager en samlet rapport som presenteres på en konferanse, som i år skulle befinne seg i Oslo. Temaet for 2014 var «Barn og Medier», og på konferansen la Medietilsynet frem denne rapporten med tall og statistikker som tok for seg alt fra sosiale medier og seksuell trakassering til barn og unges syn på mediepåvirkning og reklame. Denne rapporten har jeg henvist til flere steder i oppgaven da denne har vært en viktig del av det empiriske materialet. I forbindelse med «digital mobbing» kom det frem at:

«11% har selv opplevd at det har blitt lagt ut bilder av seg selv som gjorde dem sinte eller triste, hvor andelen er større blant jenter enn gutter. Totalt har 24% av jentene i alderen 12-14 år og 28% av jentene i alderen 15-16 år opplevd at det har blitt lagt ut et bilder av dem på nettet som gjorde dem sinte eller triste.» (2014:64)

«13% av barn i alderen 9-16 år har opplevd at noen har vært slemme med eller mobbet dem på Internett eller via mobilen i 2014, og det er i større grad jenter (16%) enn gutter (10%) som har opplevd dette.» (2014:64)

(Illustrasjon: André Baraldsnes: Uni Helse)

Ved starten av feltarbeidet ble det skrevet utallige saker om hvordan sosiale- og digitale medier kunne ses på som en pådriver av mobbing og hvordan barn i dag blir «mobbet ut av skoler», og hvordan denne mobbing kan ha fatale konsekvenser⁵¹. Dette er for mange et sår tema, og flere organisasjoner er i dag store pådrivere for å finne tiltak for å forebygge og minske mobbing – både i skoler så vel som på nett. Det har blitt satt i gang store kampanjer for anti-mobbing, med kjendiser i spissen, hvor de ønsker å øke bevisstheten om dette nye samfunnsproblemet. I en svensk serie som gikk på TV3, i Norge, tok en svensk TV-kjendis og programleder oppgjør mot «nett-troll» og «nett-hatere».

---

⁵¹ <http://www.TV2.no/a/5324107>

Aschberg, som er personen som har jaktet på svenske nett-troll uttalte til Dagbladet at:

«Det er et enormt oppdemmet behov for å rengjøre nettdebatten, for alt hatet, truslene og kriminaliteten som utøves. Internett er fantastisk, men dessverre også et godt verktøy for å mobbe andre mennesker anonymt.»⁵²

På samme måte som man kan oppleve ubehageligheter i samhandling som foregår i det fysiske rom, så er også dette blant «problemene» som utbredelsen av Internett og sosiale medier har ført til. Jeg anser dette å være et viktig aspekt ved denne nye sosialiteten, og som informanter har fortalt meg, en svært sårbar og skummel side, av denne nye formen for samhandling. På nettet kan man velge å være anonym og man kan sende både meldinger og bilder til andre brukere uten å stå frem med navn. Det ble også skrevet mye om én spesifikk app som har blitt omtalt som en «mobbe-app». Denne tjenesten var jeg heller ikke oppmerksom på før jeg var i kontakt med Barnevakten, som opplyste meg om de ulike tjenestene som særlig da er rettet mot de yngre.

I media har det også blitt skrevet artikler om denne «mobbe-appen»⁵³ eller tjenesten, som i hovedsak går ut på at man kan sende hverandre spørsmål og svar - anonymt. Sandra Borch⁵⁴ har uttalt seg om denne tjenesten og advarer både unge og deres foreldre om denne nye «mobbearenaen»:

«På nettstedet Ask.fm kan du stille spørsmål til en navngitt person, alle spørsmålsstillerne er anonyme. Nettstedet som er veldig populært i Norge og mange andre land, har utviklet seg til å bli en mobbearena.»

Det at en kan stille spørsmål *anonymt* gjør at man kan henge ut andre mennesker, hvor spørsmålene man stiller kan være rettet mot en spesifikk person ved å utlevere personens navn, og med den gode at dette er en anonym avsender. Da jeg ble oppmerksom på denne tjenesten lastet jeg den selv ned for å se hva dette gikk ut på. Jeg innså raskt at i denne tjenesten, så vel som i alle andre, var ett sett med «spilleregler» og et nytt språk som måtte læres og beherskes.

---

⁵² http://www.dagbladet.no/2014/06/09/kultur/netthets/nettroll/trusler/robert_ashberg/33689959/

⁵³ <http://www.aftenposten.no/kultur/Sterk-advarsel-mot-mobbe-nettsted-7561291.html>

⁵⁴ Sandra Borch er norsk politiker som representerer Senterpartiet.

Som alt nevnt, viser det seg for eksempel at chatting, som selv den eldre generasjon har drevet med, ikke er uvanlige blant dagens ungdom heller. Hvorvidt det i dag er mer risikabelt å møte ens nettvann er vanskelig å si, men nettet i dag er på samme tid tryggere og farligere. Den er tryggere ved at man i de fleste sosiale mediene og gjennom andre kommunikasjonstjenester må opprette en troverdig bruker, som kan være knyttet opp mot andre profiler som Facebook. På den andre siden har man tjenestene som lar en forbli anonym og som kan misbrukes til den hensikt å henge ut andre aktører og som videre fører til mobbing. «Chatte-sider» og – tjenester, som er en sentral del av denne nye sosialiteten kan, som vist til over, føre til mobbing og hets. Blogger, bilder og statuser man deler kan bli gjenstand for stygge kommentarer og sjikane, og aspektet med anonymitet *kan* føre til en økende grad da dette ikke er noe man trenger å stå til ansvar for. Det synes å være mindre risikofylt da mobberen ikke må stå til ansvar. Dette har også å gjøre med sikkerhetsaspektet rundt dette digitale samfunnet.

I samtale med en eldre informant da vi diskuterte baksidene med både smarttelefonbruk og sosiale medier kom det frem at hans sønn hadde mottatt drapstrusler fra en anonym person gjennom en kommunikasjonstjeneste. Selv om dette ble oppfattet som «tomme ord» var det fremdeles trusler så informanten tok på alvor. Han kontaktet dermed politiet uten at politiet hadde kunnet noe med saken på grunn av ressurser. Dette er ikke det eneste tilfellet og det illustrerer godt hvordan Internett og de ulike tjenestene, i hvert fall de som lar en være anonym, kan misbrukes.

Selv om tall fra Medietilsynets rapport (2014) viser til en minking i tilfeller av mobbing på nett, til tross for økende bruk av smarttelefoner og nettbrett, så eksisterer det fremdeles. I tilfeller som dette må man finne tiltak, som Barnevakten og Bruk-Hue har gjort, for å skape endringer i forbindelse med denne baksiden av utviklingen. Det fremsettes behov for skape nye rammer for bruk, og normbruddene som fører med seg en «krise», i Turnersk forstand, må på sett og vis enten forkastes eller inkluderes. Som ved å finne tiltak og nye føringer for bruk og hvordan å håndtere denne typen endring. Man må på sett og vis etablere ulike kontrollinstanser og hjelpemidler for å håndtere teknologiens sosiale implikasjoner og muligheter. Slik man må med forhold i samfunnet forøvrig.

Aftenbladet Stavanger utviklet en app ved navnet «stopp mobbing i skolen», som er ment å gi praktiske råd og informasjon til barn og ungdom som blir mobbet, samt til foreldre og foresatte med barn som mobbes. Barn som mobber og deres foreldre kan også søke råd og hjelp gjennom dette tiltaket:

«Appen beskriver hva mobbing er, hva norsk lov sier om mobbing, og inneholder råd om nettvett og mobbing på nettet, samt lenker til mer informasjon og hjelpetelefoner. Den viser hvordan du kan klage på mobbing, og tilbyr utfylte klager til skoler og fylkesmenn tilsendt på e-post.»⁵⁵

Mobbing er uten tvil et sentralt aspekt ved denne nye sosialitetsformen som jeg har forsøkt å belyse i denne delen. På samme måte som den faktiske samhandlingsformen også bærer med seg baksider, som mobbing og utestengelse i den faktiske verden, møter man også de samme utfordringene i det digitale.

Som sagt ønsket jeg både å se på mulighetene så vel som på baksidene som smarttelefonen har brakt med seg, og som illustrasjonen med Vetle også viser så er det digitale samfunnet ikke bare et sted for netthets, men det er også et sted for å skape og knytte relasjoner. For hvor det for Vetle var vanskelig å knytte bånd i fysiske situasjoner, kan det for andre være vanskeligere å ta del i den digitale verden av årsaker knyttet til digital mobbing eller av andre personlige årsaker som dysleksi og skrivevansker.

Dette er kun noen baksider som dagens kommunikasjonsteknologi har ført med seg, og med det kan man tenke om hele utviklingen som et «sosialt drama». Det oppstår en krise, som følge av en endring, eller et «brudd». Hva gjør vi? Jo, vi finner måter å kontrollere uønskede kommunikasjonsformer. Vi finner måter å «overvåke» hva som skjer i det digitale samfunnet og vi tar aktivt i bruk - det digitale språket – for å kommunisere hvilke «spilleregler» som skal gjelde på nettet. «Emojiene» er en god illustrasjon på dette sistnevnte. Som i det faktiske sosiale liv er det bestemte måter å «oppføre» seg, noe som ikke er mindre gjeldende på nett. Det er normer for bruk av smarttelefonen og det eksisterer både akseptabel og uakseptabel atferd og handlinger i det digitale.

Et nytt samfunn?

Fire gutter stiger inn på bussen en ettermiddag. Igjen, som i tilfellet nevnt tidligere, sitter jeg i nærheten av en firergruppe i håp om å komme over liknende hendelser. Guttene, ut ifra deres samtale, gir inntrykk av å være studenter, og i motsetning til guttene i forrige eksempel, har

---

⁵⁵ <http://www.aftenbladet.no/nyheter/mobbing/Her-er-Norges-forste-app-mot-mobbing-i-skolen-3135551.html>

ingen av dem smarttelefonen i hånden i det de trer inn på bussen. Guttene sitter i denne firergruppen, samtalen fortsetter, og tre av guttene tar nå frem smarttelefonene sine – hvor sistemann blir sittende med hendene i fanget. Det er uvisst om den fjerde personen ikke eier eller bevisst ikke tok opp sin smarttelefon. Det interessante i denne hendelsen, kontra den tidligere, er hvordan det i dette tilfellet var én aktør uten og tre med smarttelefoner. Som elevene i oppholdsrommet, og som guttene på bussen, så kommuniserte de, selv om tre av guttene skiftet fokus fra smarttelefonen til samtalen og tilbake til smarttelefonen. En kunne merke at samtalen ikke beveget seg like raskt som den trolig hadde gjort hadde fokuset kun vært rettet mot samhandlingen ansikt-til-ansikt. Guttene var fremdeles «tilstede» i samtalen selv om responsen ga uttrykk for å være litt tregere. I slike situasjoner må trolig oppmerksomheten veksles på.

I diskusjoner som omhandler sosialitet skriver Edling og Rydgren eksempelvis at en sosial handling er en bevisst atferd hos en sosial aktør som på ulike vis har implikasjoner for andre sosiale aktører, eller i det minste aktørens atferd. En handling blir på denne måten *sosial* om den har sosiale konsekvenser, uavhengig om intensjonen var at handlingen skulle være sosial eller om den skulle gjøres sosial (2007:19). Er ikke dette like gjeldende for samhandling på nett? Edling og Rydgren viser til et eksempel hvor tre inspektører forsøker å løse et mord og hvordan dette gikk til. Edling og Rydgren skriver videre hvordan inspektørene utførte sosiale handlinger i deres forsøk på å løse dette mordet, hvor handlinger oppstod i interaksjon mellom dem, så vel som med andre sentrale aktører. Det er mulig noen som kanskje ikke ville ansett dette som en konvensjonell form for sosial interaksjon, men det utspilles sosiale handlinger imellom de involverte aktørene som gjennom kommunikasjon og handling er med på å gjøre det til en sosial kontekst. Med andre ord så er relasjoner en betingelse for sosialitet, noe som da på lik linje vil gjelde for sosialiteten som utspilles på nettet hvor vi her også samhandler med andre aktører.

Vi ser en hendelse hvor vi «leser» og tolker den, og hvor den tilslutt virker tilbake på planer og hensikter så vel som på fremtidige tolkninger (Barth 2004[1994]:21). Her kan man igjen trekke tilbake hvordan de tre første fasene i et sosialt drama, i Turnersk forstand, kan føre til en integrering eller en splittelse mellom aktører og grupper.

Ta igjen eksempelet hvor foreleserens telefon ringer. Vi kan anta at det i større grad ville vært uhørt tidligere, men i dag svarer foreleseren (eller læreren) på anropet. Studentene stusser over hendelsen men tenker at det i dag er greit å ha telefonen tilgjengelig, nettopp

fordi det forventes at vi skal være tilgjengeligheten uansett tid og sted, som også gjelder for samhandlingskontekster generelt. Som nevnt tidligere så har det da skjedd en endring, og som Barth skriver så

«er hendelser ikke bare meningsfulle innen et gitt rammeverk av kulturelt konstituerte intensjoner og tolkninger, men gir oss anledning til å overskrive vår forståelse og kunnskap så vel som å reproducere den» (2004[1994]:21).

Når telefonen ringer og foreleseren svarer på anropet så tolker studentene dette tilfellet som at det er greit å ta det innkommende anropet dersom det klassifiseres som «viktig». Dette er således et vagt eksempel, men det illustrerer Barths poeng om kontinuitet og endringsprosesser. Hans generative modell går i hovedsak ut på hvordan å forklare en sosial form, fra individ til aggregatnivå. I denne analysen må man ta utgangspunkt i aktørers transaksjoner, altså handlinger som styres av gjenytelse, som ønsker og forsøker å maksimere verdier som videre ligger til grunn for deres valg. Aktørenes valg er økologisk, teknisk og materielt begrensede og videre kan handlingsvalgene generere en formendring ut ifra verdiene man ønsker å maksimere (1981, 2004[1994]). Prosessen blir de logiske følgene av handlingene og hvor prosessen knyttes til transaksjoner. Hele modellen bunner i å forstå aggregatnivået til samfunnet, hvor det vesentlige, med Barth sitt aktørperspektiv, er å starte med transaksjonene som skjer mellom aktørene på mikronivå. Barth skriver at mønstre og form i sosialt liv er variabler som kontinuerlig blir til og er i utvikling.

Det interessante, og mulig mest relevante, med denne modellen er begrensningene, og det Barth omtaler som «feedback», og særlig da i forbindelse med endringer i normer og forventninger. I denne sammenheng – tenkt relatert til min studie av bruk av smarttelefoner. Barth skriver at aktører generelt guides av tidligere handlinger i liknende situasjoner som de måtte befinne seg i, og dersom utfallet av handlingen medførte akseptabel konsekvens, kan handlingen «godkjennes» og bekreftes av andre i form av at den er hensiktsmessig eller fornuftig (1981:100). Hadde man på forhånd visst at mobiltelefonen ville bli tatt fra deg dersom den ringte, og dette visste man gjennom tidligere erfaring, så ville man gjort alt man kunne for at dette ikke skulle skje igjen. Og dersom vi på noen måte hadde blitt «straffet» ved smarttelefonbruk i samhandling med andre hadde vi trolig være mer konsekvente på bruk.

I samtale med og i samhandling med andre vil handling og reaksjon komme som en følge av hverandre, noe som da videre krever en tolkning av andres handlinger (Barth

2004[1994]:22). I samfunnet, og innad i kulturer, er det sett med etiketter og normer, og når en aktør med eller uten intensjon «bryter» denne normen eller etiketten kan andre som er tilstede forsøke å mobilisere aktørene til å hente opp igjen den seremonielle orden, eller «ceremonial order» som Goffman referer til. Med den seremonielle orden referer han til en orden som blir opprettholdt av et system med både en rituell verdi og sosial funksjon (1967:115). Dette kan videre knyttes til Turners begrep om «sosialt drama» som jeg var inne på tidligere i kapittelet. I det sosiale dramaet skjer det på samme måte et «brudd» som i noen tilfeller vil føre med seg en evaluering og tolkning av en gitt handling, og utfallet og konsekvensene denne måtte bære med seg.

Da jeg kom ned trappen til «oppholdsrommet» og så ungdommen stå med hver sin telefon i hånden var min første tanke at dette var en gjeng med usosiale elever. Det var først med mye ettertanke, og etter lignende observasjoner, at jeg videre tolket dette som, ikke nødvendigvis en usosial hendelse, men heller endring i måten vi samhandler og kommuniserer på. Smarttelefonen blir en *del* av det sosiale. Informantenes eget syn på bruk og deres refleksjoner rundt egen bruk i forbindelse med samhandling, gjorde at dette prosjektet fikk en helt ny vending enn det som var mitt utgangspunkt. Vi tolker det vi ser ut ifra erfaringer og kunnskap som vi har opparbeidet oss gjennom livets løp. Nye systemer, ting og språk er noe vi må lære oss å beherske. Vi må skaffe oss ny erfaring og en måte å tilpasse disse endringene samfunnet og kulturen. Det er vi som har tatt den i bruk og gitt den *aksept*. Det er vi som har valgt å gi den en synlig plass i samfunnet gjennom *objektifisering*. Den blir *inkorporert* fordi vi benytter oss av den i hverdagsrutiner. Og ikke minst så er det vi som tillegger denne smarttelefonen en verdi, ved at den eksempelvis kan få forrang (Aalen 2013).

Som jeg har forsøkt å vise til tidligere så er normer og forventninger i samhandlingskontekster i dag under konstante endringer som følge av denne spesifikke teknologiske utviklingen. Det at vi nå kan kommunisere med andre over nett, samtidig som vi samhandler fysisk, gjør at vi må utvikle og forene nye normer for skikk og bruk i det sosiale liv – hvor det som aksepteres vil være avhengig av kontekst. Det er trolig mindre sannsynlighet for at man spiller spill på smarttelefonen under en familiemiddag enn å spille spill i «uformell» samhandlingskontekst med venner – som jentene i sofaen.

I diskusjoner om hvorvidt man er sosial, usosial eller asosial er det mange aspekter og faktorer som burde tas i betraktning. At noen mennesker i media ytrer at smarttelefonen gjør oss usosiale så gjelder det langt fra alle. Hva med William og bursdagen uten gjester? Og hva med Vetle, og alle de andre som kan føle at de faller «utenfor»? De er ikke nødvendigvis

usosiale fordi *de* velger smarttelefonen, men fordi *smarttelefonen*, og annen kommunikasjonsteknologi, er deres måte å være sosial på. De er sosiale i det jeg velger å omtale som, *det digitale samfunnet*.

5 Det «digitale samfunn» - en konklusjon

Denne oppgaven har kretset seg rundt to spørsmål: 1) hvilken rolle spiller smarttelefonen i samhandlingen som utspilles ansikt-til-ansikt? Og 2) Hvorvidt kan vi snakke om en digital sosialitet på lik linje med en konvensjonell sosialitetsform. Som jeg har forsøkt å vise til gjennom egne erfaringer, observasjoner og samtaler, gjennom feltarbeidet, er det mye som tyder på at vi i dag har en måte å forholde oss til hverandre på som står i en klar kontrast til tidligere tider – i tiden uten de sosiale mediene, i tiden da vi måtte være ute å finne på egne aktiviteter for å være sosiale. Denne nye kommunikasjonsteknologien har åpnet opp for nye måter å skape og bryte kontakter, og verden som på mange måter virker så fjern og stor har med dette blitt betydelig mye mindre og nærmere. Dette, alle mulighetene som smarttelefonen og Internett, har åpnet opp for, kan på samme tid synes å ha gått på bekostning av vår tilstedeværelse i den fysiske samhandlingen som finner sted i lokale kontekster. Du mottar en melding som du *må* svare på og som dermed bryter den eksisterende samhandlingen som utspiller seg i det fysiske rom. Smarttelefonen ringer, og «jeg må bare svare», hvor den faktiske samhandlingen blir satt på vent. Og jeg vil påstå at dette gjelder for samhandlingen på nettet også. Beskjeder og henvendelser i det fysiske rom kan komme til å avbryte den samhandlingen som foregår på nett. Som jeg har fått inntrykk av er det «digitale samfunnet» heller ikke et *normløst* samfunn.

Det at ny kommunikasjonsteknologi stadig er under utvikling og endring gjør definitivt noe med det sosiale liv som vi tenker om som det konvensjonelle. Det oppstår nye normer og «spilleregler», og denne nye teknologien *bør* derfor tas i betraktning i studier av både sosialitet så vel som i diskusjoner i media om hvorvidt vi har blitt usosiale.

Det er tydelig at både normer og forventninger til bruk av mobil- og smarttelefon har vært under en stor endring med denne kommunikasjonsteknologiens utvikling. Særlig da ved dens hverdagsliggjøring. Da det tidligere var strenge regler for bruk av elektroniske enheter på fly er det i dag lov å ha dem påskrudd så lenge de er satt i «flymodus». På mange fly i dag kan du til og med koble deg opp til trådløst Internett. Mobiltelefonen kan ligge fremme på pulten i klasserommet, og som også vist til så er det trolig en større aksept for bruk av disse midlene både i klasserommet så vel som i kirken. Men hva med bruk i den sosiale samhandlingen mellom aktører i det fysiske rom? Her synes det å være mer ambivalens koblet til bruk. Som konsekvens har vår fascinasjon og begeistring over smarttelefonen ført til at vi har «mistet interessen» for de vi omgås. Eller, vi er mer interesserte i de vi kommuniserer med på nett eller hva andre formidler at de gjør gjennom bilder og statuser. Smarttelefonen

synes definitivt å ha fått et forrang – i mange tilfeller. Vi trenger ikke kun å snakke sammen lenger, for vi har Google. Vi er mer opptatt av det livet som andre presenterer i sosiale medier enn det vi introduseres til av menneskene som er fysisk *tilstede*. Vi avbryter den sosiale samhandlingen for et anrop, og ved mottagelse av en melding kan den få forrang fordi den nye sosiale normen i dag tilsier at vi *alltid* skal være tilgjengelige. Som videre har ført til både «mobilmakke» og avhengighet. Men er det egentlig *så* ille, kan man spørre. Dette var selvsagt satt på spissen, men alt er hentet fra diskusjoner og innlegg i media og mange aktørers syn på dette nye problemet. Igjen, hva med Vetle? Og hva med alle de andre menneskene som bruker smarttelefonen, og andre medier, som et *verktøy* for kommunikasjon.

På lik linje med det faktiske samfunnet vi lever i, bærer det «digitale samfunnet» med seg en form for beherskelse, både i forbindelse med språk, kommunikasjon og handling. Det som Bateson (1972) referer til som *digital* og *analog* kommunikasjon synes i dag å være like gjeldende for den kommunikasjon som utspiller seg i det «digitale samfunnet». Den digitale og analoge kommunikasjonen synes å være *innvevd* i hverandre. På lik linje som kommunikasjonen ansikt-til-ansikt.

«Emojiene» blir på sett og vis det Bateson referer til som «analogisk» kommunikasjon. Som vist til uttrykker disse bildetegnene emosjoner og de indikerer ulike «følelser», på samme måte som ansiktsuttrykk er en viktig del av kommunikasjonen ansikt-til-ansikt. De er «hermetegn» på og ment for å illustrere en spesifikk følelse. Med den «digitale» kommunikasjonen, på andre siden, referer Bateson til eksempelvis språket – la oss si det norske språk. *Språket* er digitalt. Når vi kommuniserer via Facebook eller gjennom en enkel tekstmelding kan vi tillegge den digitale kommunikasjonen noe ikke-verbalt. Vi utfyller meldingene med «emojier», som tidligere ikke var mulig. Med det blir kommunikasjonen ikke bare mer lik den vi fremfører ansikt-til-ansikt, men den viser også til ikke-verbaliserte følelser og meninger som på nettet uttrykkes via bestemte tegn. Det ikke-verbale nettspråket, eller det digitale språket, tar form som kroppsspråk og ansiktsuttrykk. Vi må lære oss å beherske dette nye «språket» som har vokst frem med kommunikasjonsteknologien. Vi må forenes om tegnenes betydning, selv om det allikevel vil kunne oppstå misforståelser over tegnenes betydning, som også vist til. Ut ifra samtaler med informanter og observasjoner gjort, har dette gitt meg en innsikt i hvordan kommunikasjonen foregår, og ikke minst hvordan dette er noe som må læres og beherskes. Det er gjennom hverdagsliggjøringen, eller domestiseringsprosessen, at vi lærer å beherske dette nye fenomenet. Når det oppstår et «brudd» eller når rammene rundt en samhandlingskontekst blir utfordret av noe «nytt» og

uventet må man forhandle seg frem til nye føringer. Vi skaper *sammen* felles spilleregler og normer for skikk og bruk. Vi lærer de ulike «emojienes» betydning og hvordan å få «likes» og «følgere» på Instagram, andre sosiale medier, i samhandling med andre brukere.

Smarttelefonen har gått fra å være noe nytt og fremmed til å bli domestisert og hverdagsliggjort. Det «digitale samfunn» har blitt innlemmet og inkorporert i det konvensjonelt forståtte samfunnet. Mye tyder på at jo flere som tar i bruk denne spesifikke teknologien jo mer innvevd blir den i samfunnet og til ordinære hverdagslige gjøremål. Den hjelper oss til å holde styr på bursdager og den hjelper oss til middagsplanlegging. Den vekker oss om morgenen og den er kanskje det siste vi kaster et blick på før vi legger oss. Smarttelefonen er et «allestedsnærværende» fenomen som er med på å forme det «digitale samfunn» og den utfordrer den konvensjonelle sosialitetsformen – med den «digitale generasjon» i spissen.

Eksempelet om ståløksen, som har vært gjennomgående i denne oppgaven, har vært en viktig inspirasjon for dette prosjektet. Ståløksen viser til en stor endring som skjedde blant Yir Yorontene da denne øksen ble en integrert del av deres samfunn. På samme måten som smarttelefonen kan synes å ha gjort i vårt eget, vestlige, samfunn. Det har skapt endringer i relasjoner, både hvordan relasjoner kan ha blitt løsrevet og opprettholdt, gjennom dette «redskapet» og hvordan relasjoner ikke lenger er forankret i en lokal kontekst. Da Yir Yorontene tidligere måtte besitte en spesifikk kunnskap for å skape steinøksen ble den nå gitt til dem uavhengig av deres kunnskap og viten. Eller de måtte få en ny kunnskap om hvordan å få tak i dette redskapet som ved å ta del i misjonærenes sammenkomster. Før smarttelefonen og Internett måtte vi ty til leksikon eller vi måtte diskutere oss frem til et svar i samhandling med andre. I dag kan du enkelt ta opp din smarttelefonen og benytte deg av Google. Smarttelefonen har jo svaret på alt.

Etter å ha gjort mitt feltarbeid, og etter å ha fått en større innsikt i smarttelefonbruk, er det tydelig at det å være sosial i dag er noe annet enn å være sosial for eksempelvis 20 år siden. Som informanter har uttalt så er man ikke nødvendigvis «usosial» om man sitter med smarttelefonen, fordi den kan synes å inngå som en del av samhandlingen. Man gjør noe *sammen*. Om to gutter spiller et online PC- eller TV-spill, på hver sin ende av kloden, så er dette også en form for sosialitet – det er noe de også gjør *sammen*. En kan likeså gjerne omgås fysisk med en venn uten å kommunisere som å kommunisere med en venn over nett. Hvilken av forholdene går under det å være sosial? Om ingen av tilfellene klassifiseres som sosialitet – hva har vi da å gjøre med? Som nevnt, med referanse til Ling og Moore (2013), så må vi ta ny

teknologi i betraktning og undersøke hvilken rolle denne spiller i det sosiale liv. Vi må se hvilken funksjon den har i det hverdagslige livet for å få et innblikk i måten den påvirker og endrer det sosiale liv. Samfunnet tilrettelegger for nye bruksmuligheter og den blir gitt en større aksept både i samhandling så vel som i samfunnslivet for øvrig. Ja, vi kommuniserer trolig på en annen måte i dag enn tidligere. Store deler av kommunikasjonen foregår i det digitale og sammen lærer vi å beherske dette. Det eksisterer normer og regler for oppførsel, og uønsket atferd fører til tiltak og kontrollinstanser – på lik linje som ellers i samfunnet. Normene er like gjeldene i det digitale samfunnet som i det faktiske samfunnet vi lever i.

Som jeg også har forsøkt å konsekvent påpeke så har ikke min hensikt vært å være hverken *for* eller *imot* denne nye kommunikasjonsteknologien, eller smarttelefonen som har vært mitt hovedfokus. Jeg har fremfor alt ønsket å redegjøre for et nytt samfunn, for noen kanskje et «innbilt samfunn» (Anderson 1983), som i dag synes å utspille seg i det jeg velger å omtale som det «digitale samfunnet». Når ny teknologi utvikles bærer dette med seg nye måter for bruk og vi må finne nye måter å plassere dette inn i de rammene som allerede eksisterer eller så må vi skape nye normer og føringer for bruk. Smarttelefonens eksistens kan på mange måter illustreres med Turners bruk av et «sosialt drama», hvor smarttelefonen har truffet samfunnet som en «symbolsk trigger», eller et brudd imellom de sosiale relasjoner. Dette har ført til en krise ved at normer og forventninger til bruk ikke kommer som en «guide» eller en manual, da det er *vi* i samhandling med hverandre som skaper disse normene og forsøker å plassere smarttelefonen inn i vårt samfunn. Vi forsøker dermed å håndtere denne «krisen» ved å ta i bruk integrerende mekanismer og for å tilpasse den til våre verdier. Vi står nå ved det sosiale dramaets fjerde fase hvor vi sammen finner tiltak og måter å bekjempe det som i utgangspunktet oppstod som krisen – det at vi i dag angivelig har blitt «usosiale».

Dette er ikke det første tilfellet av moralsk panikk i samfunnet grunnet utvikling, og det er trolig det siste. Og så lenge teknologiens utvikling vedvarer vil det alltid oppstå nye «problemer» å ta stilling til. Det gjenstår fremdeles mye arbeid i å bekjempe både nett-troll og presset om å leve den beste «solskinshistorien» i sosiale medier, men vi må først og fremst jobbe med oss selv, ved eksempelvis begrense vår bruk, og det livet vi selv ønsker å ha – enten det er i det fysiske eller i det digitale samfunn. Dette er min overbevisning etter å ha fått innsikt i ungdommens bruk av sosiale medier, etter å ha nærmere utforsket den nasjonale engstelse over teknologiens innvirkning på ungdom og vårt liv – eksempelvis slik det kommer til uttrykk i medieoppslag om dagens «problemer». Fremfor å kun vektlegge og fokusere på

de baksidene smarttelefonen, og da også Internett, har jeg gjennom denne oppgaven forsøkt å vise til muligheter for bruk og hvilken nytte disse mediene kan tilføre hverdagen, samt trekke frem noen viktige baksider med denne nye kommunikasjonsteknologien.

På spørsmålet om hvorvidt vi i dag har å gjøre med en ny form for sosialitet, så vil jeg tørre å påstå at dette er tilfellet. Mine egne funn, både gjennom samtaler og observasjoner, indikerer at nettopp dette er tilfellet. Mitt utgangspunkt ved prosjektets begynnelse å utforske hvordan smarttelefonen påvirker samhandling, med et konsekvensrettet syn. Som vist til, gjennom observasjoner og samtaler, registrerte jeg flere tilfeller hvor smarttelefonen var en aktiv del av den samhandlingen som utspilte seg. Ikke fordi aktørene, og informantene, satt med hver sin smarttelefon uten å kommunisere, men smarttelefonen var et sentrum for samhandlingen og temaet for kommunikasjonen.

I de fleste observasjonene jeg har merket meg har smarttelefonen spilt en sentral rolle – enten i form av spill eller at den blir en del av samhandling av andre årsaker. I tillegg til at smarttelefonen spiller en aktiv rolle i den samhandlingen som utspilles i lokale kontekster så har vi samtidig en sosialitet som utspiller seg i det digitale. Denne sosialiteten gjenspeiler på mange måter den konvensjonelle formen hvor en gjennom spill kan skape egne samfunn med andre aktører og hvordan vi i dag har å gjøre med digital mobbing eller samhandling i ulike fora. «Likes» har blitt samtidens bekreftelse og, som flere av mine informanter indikerer, så er det om å gjøre å ha flest venner og følgere. Det kan synes som om det å ikke ha noen relasjoner på nett blir som tilfellet hvor ingen kom i bursdagen til William. Man kan komme til å føle seg mindre likt og upopulær.

Avslutningsvis vil jeg understreke en viktig innsikt fra prosjektet mitt. Denne kommunikasjonsteknologien har åpnet opp for nye muligheter for kommunikasjon og samhandling som tidligere har vært inteteksisterende. Dette faktum har preget moderniteten i Norge blant brukere av smarttelefonen, og i samfunnet for øvrig. Mange, i media, av mine informanter og inkludert meg selv, kan tidvis oppleve «mobiltitting» usosialt i samhandling med andre. I mange tilfeller gjør man ikke noe sammen. Dere sitter sammen i en lokal kontekst men samhandlingen kan foregå i det «digitale samfunnet» sammen med *andre*. Jeg har fått inntrykk av, særlig igjennom samtaler, at det er *hva* man gjør og med *hvem* som definerer hva det «sosiale» og «usosiale» innebærer – det synes å handle om å ha samme fokus. Det å vie oppmerksomhet til den man samhandler med, enten ansikt-til-ansikt eller på nett. *Sammen* gjør vi noe.

Med «vi» ønsker jeg ikke å indikere at vi i samfunnet er sosialt og kulturelt homogene. Med «vi» mener jeg de «digitalt innfødte» som er vokst opp med det digitale og «vi» som er brukere av denne spesifikke kommunikasjonsteknologien. «Vi» kan også referere til alle andre som ikke eier en smarttelefon men som selv kan ha erfart smarttelefonens påvirkning i hverdagen. «Vi» kan referere til alle som har en mening om smarttelefonen - med andre ord de fleste i samfunnet – uten at vi av den grunn er kulturelt og sosialt homogene. Vi kan alle allikevel ha synpunkter på hvordan smarttelefonen har inntruffet samfunnet, uavhengig om vi ser på fordeler eller ulemper. Alle er vi «berørte» av dette fenomenet da den vi samhandler med «bare må svare».

Referanser

- Aalen, I. (2013). *En Kort Bok om Sosiale Medier*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Anderson, B. (1983). *Imagined Communities*. London: Verso.
- Bakardjieva, M. (2003). «Virtual Togetherness: an Everyday-Life Perspective». I *Media, Culture & Society*, Vol. 25: 291-313. SAGE Publications.
- Barth, F. (2004[1994]). Manifestasjon og Prosess. Oslo: Universitetsforlaget.
- Barth, F. (1981). «Models' Reconsidered». I Barth, Fredrik: *Process and Form in Social Life*. s. 76-104. London & Borston: Routledge & Kegan Press.
- Bateson, G. (1972). *Steps to an Ecology of Mind*. New York: Ballantine.
- Bijker, W. E. & J. Law (1992). «Postscripts: Technology, Stability and Social Theory». I Bijker, W. E. & J. Law (eds.): *Shaping Technology/Building Society: Studies in Sociotechnical Change*, s. 290-308. The MIT Press.
- Dilley, R. M (2002). «The Problem of Context in Social and Cultural Anthropology». I *Language & Communication* 22, s. 437-456. Pergamon.
- Edling, C. & J. Rydgren (2007). *Social Handling och Sociala Relationer*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Engebriksen, A. (2002). «Kraftfeltet Mellom Barken og Verden. Feltarbeid som Intervensjon». I *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, nr. 4, vol. 13, s. 235-245. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. (1998). *Små Steder – Store Spørsmål. Innføring i Sosialantropologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fauske, H. (1998). «Anthony Giddens. Refleksiv Modernitet. Orden og kaos i det høymoderne samfunn». I Fürst, E. L. & Ø. Nilsen (red.): *Modernitet – refleksjoner og idébrytninger*, s. 1-28. Cappelen Akademisk.
- Freilich, M. (1970). *Marginal natives. Anthropologists at work*. New York.
- Giddens, Anthony (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Polity Press: Cambridge.
- Goffman, E. (1986[1974]) *Frame Analysis – An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press.
- Goffman, E. (1967). «On Face-Work: An Analysis of Ritual Elements in Social Interaction». I Goffman, E.: *Interaction Ritual: Essays on Face-to-Face Behavior*, s 5-45. New York: Pantheon Books.
- Goggin, G. (2006). *Cell Phone Culture – Mobile Technology in Everyday Life*. Routledge.
- Goggin, G. (2011). *Global Mobile Media*. Routledge.
- Guneriussen, W. (1999a [1996]). *Aktør, Handling og Struktur: Grunnlagsproblematikk i samfunnsvitenskapene*. 2 utgave. Tano Aschehoug.
- Guneriussen, W. (1999b). *Å Forstå Det Moderne*. Tano Aschehoug.
- Helle-Valle, J. (2015). «Medieantropologi». I *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, nr. 1, vol. 26, s. 56-74. Oslo: Universitetsforlaget.
- Holliday, A. (2008[2007]). *Doing and Writing Qualitative Research*, second ed. Sage Publications.
- Horst, H. A. (2012). «New Media Technologies in Everyday Life». I Horst, H. A. & D. Miller (edt.): *Digital Anthropology*, s. 61-78. Berg.
- Horst, H. A. & D. Miller (2006). *The Cell Phone – An Anthropology of Communication*. Berg.
- Ito, M. & D. Okabe (2005). «Technosocial situations: Emergent structuring of mobile e-mail use». In M. Ito et al. (edt.): *Personal, Portable Pedestrian*. The MIT Press.

- Joinson, A. N. (2008). «'Looking at', 'Looking up' or 'Keeping up with' People? Motives and Uses of Facebook», s. 1027-1036. School of Management, University of Bath.
- Keesing, R. M. (1987). «Anthropology as an Interpretive Quest». *Current Anthropology*, Vol. 28, No. 2 (Apr., 1987), s. 161-176. The University of Chicago Press.
- Kvale, S. & S. Brinkmann (2009). *Det Kvalitative Forskningsintervju*, 2. utgave. Gyldendal Norsk Forlag.
- Lacohée, H., Wakeford, N. & I. Pearson (2003). «A social history of the mobile telephone with a view of its future», *BT Technology Journal* 21: 203-11.
- Lally, E. (2002). *At Home with Computers*. Oxford: Berg.
- LeCompte, M. D. & J. J. Schensul (2013). *Analysis & Interpretation of Ethnographic Data – A Mixed Method Approach, second ed.* AltaMira Press.
- Lie, M. & K. H. Sørensen (1996). «Making Technology Our Own? Domesticating Technology into Everyday Life». I Lie, M. & K. H. Sørensen (ed.): *Domesticating Technology into Everyday Life*, s. 1-29. Scandinavian University Press.
- Ling, R. (2008). *New Tech, New Ties – How Mobile Communication is Reshaping Social Cohesion*. The MIT Press.
- Long, N. J. (2013). «Utopian Sociality. Online». I Long, N. J. & H. Moore (ed.): *Sociality – New Directions*, s. 101-116. Berghahn Books.
- Long, N. J. & H. Moore (2013). «Introduction: Sociality's New Directions». I Long, N. J. & H. Moore (ed.): *Sociality – New Directions*, s. 1-24. Berghahn Books.
- Miller, D. (2010). *Stuff*. Polity Press.
- Moore, H. & T. Sanders (2006). «Anthropology and Epistemology». I Moore, H. & T. Sanders (ed.): *Anthropology, in Theory. Issues in Epistemology*, s. 1-21. Oxford: Blackwell Publishing.
- Olsen, W. (2012). *Data Collection – Key Debates and Methods in Social Research*. SAGE Publications.
- Pantzar, M. (1997). «Domestication of Everyday Life Technology: Dynamic Views on the Social Histories of Artifacts». *Design Issues*, s. 52-65. The MIT Press.
- Paulgaard, G. (1997). «Feltarbeid i egen kultur - innenfra, utenfra eller begge deler?» I Fossåskaret, E., Fuglestad, O. L. & T. H. Aase (red.): *Metodisk Feltarbeid: Produksjon og Tolkning av Kvalitative Data*, s. 70-93. Oslo: Universitetsforlag.
- Pink, S. (2001). «Sunglasses, suitcases and other symbols. Intentionality, creativity and indirect communication in festive and everyday performance». I Henry/Watson (ed.): *An Anthropology of Indirect Communication*, s. 101-114. ASA Monographs 37. Routledge, London & New York.
- Rudie, I. (1997). «Feltarbeidet som møteplass: kartlegging eller tekstlesing?» I Fossåskaret, E., Fuglestad, O. L., & T. H. Aase (red.): *Metodisk Feltarbeid: Produksjon og Tolkning av Kvalitative Data*, s. 117-139. Oslo: Universitetsforlag.
- Sharp, Lauriston (1952). Steel-Axes for Stone-Age Australians. I Eriksen, Thomas H. (red.): *Sosialantropologiske Grunntekster*, s. 181-194. Gyldendal.
- Silverman, D. (2010). *Doing Qualitative Research, 3rd ed.* SAGE.
- Silverstone, R., E. Hirsch and D. Morley (1992). «Information and Communication Technologies and the Moral Economy of the Household». In Silverstone, R. & E. Hirsch (ed.): *Consuming Technologies: Media and Information in Domestic Spaces*, s. 15-31. London: Routledge.
- Spigel, Lynn (1992). *Make Room for TV: Television and the Family Ideal in Postwar America*. Chicago: University of Chicago Press.
- Spigel, Lynn (2010). *Electronic Elsewheres: Media, Technology and Social Space*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Spradley, J. P. (1980). *Participant Observation*. Wadsworth, Cengage Learning.

- Staude, C. & S. T. Martinsen (2013). *Sosial Kommunikasjon: Personlig – Samtale – Verdi*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Strathern, M., Peel J., Toren, C., Spencer, J. & T. Ingold (1990). *The Concept of Society Is Theoretically Obsolete*. Manchester: GDAT.
- Travers, M. (2001). *Qualitative Research Through Case Studies*. SAGE Publications.
- Turkle, S. (2011). *Alone Together – Why we expect more from technology and less from each other*. Basic Books.
- Turner, V. (1974). «Social Drama and Ritual Metaphors». I Turner, V.: *Dramas, Fields and Metaphors*, s. 23-58. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Valenzuela, S., Park N., & K. F. Kee (2009). «Is There Social Capital in a Social Network Site?: Facebook Use and College Students' Life Satisfaction, Trust, and Participation». I *Journal of Computer-Mediated Communication*, 14, s. 875-901.
- Vike, H. (2001). «Anonymitet og Offentlighet». I *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, nr. 1- 2, vol. 12, s. 76-84. Oslo: Universitetsforlaget.
- Wadel, C. (1991). *Feltarbeid i Egen Kultur: en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. SEEK: Flekkefjord.

Internettkilder:

Aalen, Ida (2015). *Sosiale medier*. Tilgjengelig fra: https://snl.no/Sosiale_medier
(Hentet: 13.04.15)

Aasen, Camilla A. (2015). *Generasjon venneløs?* Tilgjengelig fra: <http://www.studvest.no/generasjon-vennelos/>
(Hentet: 01.04.15)

Amundsen, Ingeborg H. (2015). «*Ensomhet er like farlig som å røyke*». Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/helse-og-medisin/ensomhet-er-like-farlig-som-aa-roeyke/a/23427858/>
(Hentet: 05.05.15)

Andersen, Julie R. (2014). *Hvordan du kan ha en smarttelefon og likevel være en hyggelig person – 10 gode råd*. Tilgjengelig fra: <https://nrkbeta.no/2014/06/24/hvordan-du-kan-ha-en-smarttelefon-og-likevel-vaere-en-hyggelig-person-10-gode-rad/>
(Hentet: 30.03.2015)

Arild, Magnus J. (2014). *Ute i skolegården er det fullstendig stille. Da jeg var like gammel spilte rundt 40 rabiate galinger årets viktigste fotballkamp*. Tilgjengelig fra: <http://debatt.nordlys.no/article/ute-i-skolegarden-fullstendig>
(Hentet: 01.04.15)

Bohnenblust, Annika (2015). *Ingen kunne komme i William (7) sin bursdag. Da tydde mor til Facebook*. Tilgjengelig fra: <http://www.side2.no/foreldre/ingen-kunne-komme-i-william-%287%29-sin-bursdag-da-tydde-mor-til-Facebook/8552333.html>
(Hentet: 01.04.15)

Bothner-By, Halvor & Gunnar Stette (2012). *Telenettet*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/telenett>
(Hentet: 10.05.15)

Bromark, Marit (2014). *JAKTEN PÅ LIKES: Antall likes forteller hvem du er*. Tilgjengelig fra: <http://www.klikk.no/foreldre/skolebarn/article912002.ece>
(Hentet: 10.05.15)

Eidheim, Magnus (2014). *Iphone 6 til Norge i september*. Tilgjengelig fra: <http://www.dn.no/tekno/2014/09/15/1509/Mobil/iphone-6-til-norge-i-september>
(Hentet: 05.05.15)

Ergo, Thomas, Risa, Elisabeth & Asbjørn Goa (2014 [2013]). *Her er Norges første app mot mobbing i skolen*. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenbladet.no/nyheter/mobbing/Her-er-Norges-forste-app-mot-mobbing-i-skolen-3135551.html>
(Hentet: 05.04.2015)

Falch-Olsen, Ida (2014). *Nadia (14) begikk selvmord etter nettmobbing*. Tilgjengelig fra: <http://www.TV2.no/a/5324107>
(Hentet: 05.05.15).

Farbrot, Audun (2013). *Spår mer sosial kommunikasjon*. Tilgjengelig fra: <http://forskning.no/Internett-kommunikasjon-mobiltelefon-sosiale-relasjoner/2013/02/spar-mer-sosial-kommunikasjon>
(Hentet: 01.04.2015)

Graaterud, Gabrielle & Christian Ingebretsen (2014). *Usosial mobiltitting har fått et eget navn*. Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/kultur/usosial-mobiltitting-fatt-eget-navn-1.11660648> (Hentet: 13.04.15)

Husby, Marcus (2015). «*Ensom (24)*» om støtten etter VG-kronikk: - Jeg kan ikke gjøre annet enn å smile. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/ensom-24-om-stoetten-etter-vg-kronikk-jeg-kan-ikke-gjoere-noe-annet-enn-aa-smile/a/23428985/>
(Hentet: 05.05.15)

Johnson, Bobby (2010). *Privacy no longer a social norm, says Facebook founder*. Tilgjengelig fra: <http://www.theguardian.com/technology/2010/jan/11/facebook-privacy>
(Hentet: 05.05.15)

Kolaas, Silje (2015). *Kjøper likes og falske venner*. Tilgjengelig fra: http://www.nrk.no/trondelag/_er-det-mulig_-1.12175131
(Hentet: 05.05.15)

Korsvold, Kaja (2014). *Sterk advarsel mot mobbenettsted*. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/kultur/Sterk-advarsel-mot-mobbe-nettsted-7561291.html>
(Hentet: 01.04.15)

Larsen, Hanne (2014). – *Mobilbruken har tatt helt av*. Tilgjengelig fra: <http://www.altaposten.no/lokalt/nyheter/article10399135.ece>
(Hentet: 05.05.15)

Larsen, Heidi (2015). *I fem år hadde Lena nesten ingen venner i byen. Så fant hun løsningen*. Tilgjengelig fra: <http://www.an.no/I-fem-år-hadde-Lena-nesten-ingen-venner-i-byen-Så-fant-hun-løsningen-gen-5-4-64665.html>
(Hentet: 03.04.15)

Lorch-Falch, Sophie & Maren Løhre (2015). *Ny undersøkelse: Du blir syk av mobilbruken*. Tilgjengelig fra: <http://e24.no/privat/ny-undersokelse-du-blir-syk-av-mobilbruken/23371364>
(Hentet: 02.04.15).

Lund, Tanja W. (2014). *Vetle (14) jakter venner på Facebook*. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/oppvekst/vetle-14-jakter-venner-paa-Facebook/a/23315603/>
(Hentet: 28.10.14)

Mjaaland, Ola (2014). *Vetle (14) var ensom – nå rekker han knapt besvare alle venneforespørsler*. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/foreldre-og-barn/vetle-14-var-ensom-naa-rekker-han-knapt-besvare-alle-venneforspoerslene/a/23317596/>
(Hentet: 28.10.14)

Munthe, Kris (2015). – *Statusoppdateringer gjør at man går glipp av livet*. Tilgjengelig fra: <http://www.barnevakten.no/statusoppdateringer-gjoer-at-man-gaar-glipp-av-livet/>
(Hentet: 01.04.2015)

Nordli, Øyvind & Kristoffer Nordvik (2015). «*Mobilnakke*» tar knekken på oss. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Mobilnakke-tar-knekken-pa-oss-7684887.html>
(Hentet 24.02.15)

Normann, Tor M. (2010). *Svekket helse – mindre sosial kontakt*. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/svekket-helse-mindre-sosial-kontakt>
(Hentet: 05.05.15)

Produkter: Mobiltelefon/telekom (ingen årstall). Tilgjengelig fra: <http://www.elektronikkbransjen.no/Rammebetingelser/Teknologi/Produkter-Mobiltelefon-telekom>
(Hentet: 05.01.15)

Ramsdal, Roald (2013). *Mobilforbud i skolen – Skoler har ikke lov til å totalforby mobiltelefoner*. Tilgjengelig fra: <http://www.tu.no/it/2013/10/13/skoler-har-ikke-lov-til-a-totalforby-mobiltelefoner>
(Hentet: 10.05.15)

Rasch, Anders (2010). *Slik skriver du datingprofil*. Tilgjengelig fra: <http://www.klikk.no/helse/article610633.ece>
(Hentet: 10.05.15)

Ringheim, Trude (2014). *Oppsøker og konfronterer netthattere – på TV*. Tilgjengelig fra: http://www.dagbladet.no/2014/06/09/kultur/netthets/nettroll/trusler/robert_ashberg/33689959/
(Hentet: 01.04.15)

Rogstadkjærnet, Kristina O. (2014). *Flere unge logger av sosiale medier*. Tilgjengelig fra: <http://www.bt.no/kultur/Flere-unge-logger-av-sosiale-medier-3199181.html>
(Hentet: 05.05.15)

Sønnesyn, Ane S. (2014). *Slik blir du dronningen av Instagram*. Tilgjengelig fra: <http://www.klikk.no/mote/detnye/shopping/article919642.ece>
(Hentet: 10.05.15)

Telenor, Online.no-redaksjonen (2011). *Mobiltelefonens utvikling – litt mobilhistorie*. Tilgjengelig fra: [http://www.online.no/teknologi/mobiltelefonens utvikling.jsp](http://www.online.no/teknologi/mobiltelefonens_utvikling.jsp)
(Hentet: 05.05.15)

Torjusen, Anette & Lotte Olsen (2014). – *Ikke ulovlig å bryte aldersgrensen på Facebook*. Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/ostfold/aldersgrensen-pa-sosiale-medier-folger-amerikansk-lov-1.12037126>
(Hentet: 10.05.15)

(Ukjent skribent). *Ingen skulle komma på Williams kalas – mammans inlägg förändrade allt* (2015). Tilgjengelig fra: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article20436835.ab>
(Hentet: 05.05.15)

Veka, Camilla (2014). *Hadde barn det bedre før i tiden?* Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/livsstil/hadde-barna-det-bedre-for-i-tiden -1.11896628>
(Hentet: 28.11.15).

Ørstavik, Linda J. (2011). *Smarttelefonen tar over hverdagen.* Tilgjengelig fra: http://www.aftenposten.no/digital_old/Smarttelefonen-tar-over-hverdagen-5109712.html
(Hentet: 10.05.15)

Bildehenvisning:

Moore, Tara. *Hands Texting With Mobile Phones in Cafe*. Tilgjengelig fra: <http://www.gettyimages.no/detail/photo/hands-texting-with-mobile-phones-in-cafe-high-res-stock-photography/157743832>
(Hentet: 10.05.15)

Munthe Kris (2015). *Har barn og unges nettbruk ført til mer mobbing?* Tilgjengelig fra: <http://www.barnevakten.no/har-barn-og-unges-nettbruk-foert-til-mer-mobbing/>
(Hentet: 10.05.15)

Singel, Ryan (2012). *Sending private messages can boost your Facebook 'Like' stats*. Tilgjengelig fra: <http://www.wired.co.uk/news/archive/2012-10/05/boosting-facebook-like-stats>
(Hentet: 10.05.15)

Smart phones, safe kids (2012). Tilgjengelig fra: http://www.heraldandnews.com/news/smart-phones-safe-kids/article_c188b60c-4fc5-11e1-bd69-001871e3ce6c.html
(Hentet: 10.05.15)

Turner, Samantha (2012). *Presentation: The Evolution of Cell Phones*. Tilgjengelig fra: <http://community.mis.temple.edu/mis3538c2/2012/03/28/presentation-the-evolution-of-cell-phones/>
(Hentet: 10.05.15)

Wray, Richard (2010). *Game on at mobile telecoms fair*. Tilgjengelig fra: <http://www.theguardian.com/business/2010/feb/14/mobile-world-congress-technology-showcase> (Hentet: 10.05.15)